

*0: EK
*1: 2004-2005
*2: 31
*3: WordXP
*4: 31ste vergadering
*5: Maandag 4 juli 2005
*6: 19.00 uur
**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 48 leden, te weten:

Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Broekers-Knol, Van Dalen-Schiphorst, Dees, Van Driel, Dupuis, Eigeman, Franken, Hamel, Van Heukelum, Ten Hoeve, Holdijk, Jurgens, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije, Ketting, Klink, Kox, Van der Lans, Van Leeuwen, Lemstra, Linthorst, Luijten, Maas-de Brouwer, Meindertsma, Meulenbelt, Nap-Borger, Noten, Van den Oosten, Pastoor, Putters, Van Raak, Rabbinge, Rosenthal, Schouw, Schuurman, Slagter-Roukema, Swenker, Sylvester, Tan, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Walsma, Westerveld, Witteman, Woldring en De Wolff,

en de heer Donner, minister van Justitie, mevrouw Van der Hoeven, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mevrouw Van der Laan, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, en de heer Van Geel, staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

**

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Van Thijn en Doek, wegens bezigheden elders;

Pruiksma, wegens bezigheden elders, ook morgen;

Van Gennip en Hoekzema, wegens verblijf buitenslands, ook morgen;

Terpstra en Platvoet, wegens verblijf buitenslands.

**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

De **voorzitter**: Verder deel ik aan de Kamer mede dat de staatssecretaris van Financiën mij heeft laten weten dat hij wegens ziekte deze week niet in de Kamer kan zijn. Dit houdt in dat wetsvoorstel 28873 (Uitbreiding van de niet-aftrekbaarheid van kosten en lasten die verband houden met omkoping) van de agenda van morgen zal worden afgevoerd en direct na het zomerreces op 6 september 2005 zal worden geagendeerd. Een tweede herzien vergaderschema is inmiddels rondgedeeld.

Aangezien voor de verschillende verdragen die ter stilzwijgende goedkeuring zijn voorgelegd en de algemene maatregelen van bestuur die zijn voorgehangen en gedrukt onder de nrs. 29692, 30059, 30064, 30065, 30066, 30077, 30078, 30084, 30088, 30099, 30112, 30113, 30120 (R1790), 30121 (R1789), 30126, 30127, 30129, 30132 en 30141 de termijn is verstreken, stel ik vast dat wat deze Kamer betreft aan uitdrukkelijke goedkeuring van deze verdragen en algemene maatregelen van bestuur geen behoefte bestaat.

**

!Verzoekschriften!

Aan de orde is de behandeling van de volgende **voorstellen van de commissie voor de Verzoekschriften**: adres van L.J. Lindeman te Eindhoven betreffende het handelen van de belastingdienst (XXIV-A); adres van D.A. Pugh te Eindhoven betreffende het handelen van de belastingdienst (XXV-A); adres van J.A. Vreugdenhil te Leersum betreffende de aftrek van kosten van juridische bijstand (XXVI-A); adres van G.M.G. van de Vinne te Vaïssac (Frankrijk) betreffende het handelen van de belastingdienst (XXVII-A); adres van M. Buyankara te Schiedam betreffende het handelen van de belastingdienst (XXVIII-A).

De **voorzitter**: Ik stel voor, de conclusies van de commissie over te nemen.

**

Daartoe wordt besloten.

!Diverse wetsvoorstellen!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet toezicht beleggingsinstellingen met het oog op de modernisering van de wet en implementatie van richtlijn nr. 2001/107/EG en richtlijn 2001/108/EG van 21 januari 2002 (28998);**

- **het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 3 november 2001 te Rome totstandgekomen Internationaal Verdrag inzake plantgenetische bronnen voor voedsel en landbouw, met bijlagen (Trb. 2002, 134) (29656) (R1764);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet milieubeheer en de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (verduidelijking in verband met de**

EG-richtlijn inzake geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging; vergunning op hoofdzaken/vergunning op maat) (29711);

- het wetsvoorstel Wijziging van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek ter uitvoering van Verordening (EG) Nr. 1606/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 19 juli 2002 betreffende de toepassing van internationale standaarden voor jaarrekeningen (PbEG L 243), van Richtlijn nr. 2001/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 september 2001 tot wijziging van de Richtlijnen 78/660/EEG, 83/349/EEG en 86/635/EEG met betrekking tot de waarderingsregels voor de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening van bepaalde vennootschapsvormen evenals van banken en andere financiële instellingen (PbEG L 283), en van Richtlijn 2003/51/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2003 tot wijziging van de Richtlijnen 78/660/EEG, 83/349/EEG, 86/635/EEG en 91/674/EEG van de Raad betreffende de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening van bepaalde vennootschapsvormen, banken en andere financiële instellingen, en verzekeringsondernemingen (PbEG L 178) (Wet uitvoering IAS-verordening, IAS 39-richtlijn en moderniseringsrichtlijn) (29737);

- het wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met het gebruik van de videoconferentie in het strafrecht (29828);

- het wetsvoorstel Wijziging van de wet van 1 oktober 1992, houdende bijzondere regels met betrekking tot het recht op uitkering als bedoeld in de Uitkeringswet gewezen militairen alsmede wijziging van die wet (Stb. 1992, 573) in verband met de verlenging van de openstelling van de Uitkeringswet gewezen militairen voor de oudere gewezen militair, die voortijdig de dienst met een recht op wachtgeld zou moeten verlaten (29952);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Mediawet in verband met aanpassing van de indexerings van de rijksomroepbijdrage (30006);

- het wetsvoorstel Technische verbeteringen en enige andere wijzigingen in wetgeving op het terrein van de arbeidsmarkt en de bijstand en enige andere terreinen (30090).

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

!Bevoegdheden vorderen gegevens!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafvordering en enkele andere wetten in verband met de regeling van bevoegdheden tot het vorderen van gegevens (bevoegdheden vorderen gegevens) (29441).

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Justitie van harte welkom.

**

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Jurgens** (PvdA): Was deze minister de slechtst presterende minister, voorzitter? Ik zou het niet zeggen, als ik zie dat deze minister sinds zijn aantreden bijna honderdvijftig wetsvoorstellen heeft geïntroduceerd. Vandaag spreken wij o.a. over de vraag, of wellicht niet een aantal van die wetsvoorstellen de rechtstaat in al te grote mate ondermijnt. Maar wat het indienen van wetsvoorstellen betreft, kan er van een slechte prestatie geen sprake zijn!

De vraag is natuurlijk waarom de overheid meer bevoegdheden moet krijgen om gegevens te verzamelen. Heeft zij al niet genoeg bevoegdheden? Het College Bescherming Persoonsgegevens zegt uitdrukkelijk dat het die wel heeft, maar dat die beter moeten worden gebruikt. Naar de mening van mijn fractie getuigt het van vluchtgedrag als men naar nieuwe bevoegdheden grijpt in plaats van bestaande bevoegdheden zo in te zetten dat zij leiden tot datgene wat beoogd wordt en dat is dat boeven worden gevangen en dat hun daden worden voorkomen.

De wet brengt op zichzelf een interessante vernieuwing van het strafrecht met zich. Zij verplaatst namelijk de verantwoordelijkheid. Vroeger lag die uitdrukkelijk bij politie en justitie. Zij konden aan allerlei gegevensverzamelaars vragen om voor het bereiken van een bepaald doel hun bestanden beschikbaar te stellen. Degene aan wie dat gevraagd werd mocht uitmaken of hij de gegevens al dan niet ter beschikking zou stellen. De meeste Nederlandse burgers waren daartoe bereid als zij de redelijkheid van het verzoek inzagen.

Er is bij de behandeling van dit wetsvoorstel een interessant punt aan de orde. Het gaat hierbij met name om de openbare bibliotheken. Zij kennen de bezwaren van hun Amerikaanse collega's, die van de Patriot Act veel last hebben. De bibliotheken behoren tot de populairste instellingen van dit land en zij maken bezwaar tegen het feit dat de leengegevens van hun leden kunnen worden gevorderd. Zij vragen zich af of zij niet gedwongen worden om deze gegevens te anonimiseren. Zij zouden namelijk het lees- en leengedrag van hun gebruikers en leden moeten kunnen beschermen. Zij hebben zich op dit punt nogal fors geuit, ook in de richting van de minister vermoed ik. Als een dergelijk weinig strijdvaardig onderdeel van de samenleving in opstand komt tegen het verlenen van nieuwe bevoegdheden aan de overheid, moet er toch even nagedacht worden en moet men zich afvragen of er niet een grens wordt overschreden.

Over het wetsvoorstel hebben wij schriftelijk uitvoerig van gedachten gewisseld. Deze Kamer heeft een korte hoorzitting met een aantal deskundigen gehouden. Dat heeft weer geleid tot een voorlopig verslag en een nader voorlopig verslag. De vragen zijn door de minister uitvoerig beantwoord en nu rest nog slechts de behandeling van één punt. Dat betreft de mogelijkheid van controle op de vordering van gegevens: het beklagrecht.

Mijn fractie heeft voorgesteld, het beklagrecht opschortende werking toe te kennen, opdat de rechter in de gelegenheid is om te onderzoeken of de vordering in een bepaalde situatie niet ten onrechte is toegepast. De minister heeft onder verwijzing naar het openen van poststukken en het opnemen van vertrouwelijke communicatie gezegd: daar is dat ook niet het geval en waarom zou dat dan hier wel het geval moeten zijn? Ik meen dat er tussen het een en het ander verschil is. Dat onderkent de minister in de nadere memorie van antwoord. Hij wijst erop dat de nieuw toe te kennen bevoegdheden het mogelijk maken om aan derden gegevens te vragen en niet aan de verdachte en ook niet aan mensen uit de omgeving van de verdachte. Daarmee is dit een handelwijze verder op afstand van de opsporing. Bij het nagaan van vertrouwelijke communicatie van de verdachte zelf of bij het openen van poststukken is de situatie dus anders.

Ik wijs er wel op dat het bij dit wetsvoorstel gaat om gegevens die eigendom zijn van de betrokken instanties. De administratie van een taxibedrijf is bijvoorbeeld eigendom van dat bedrijf. Ik meen dat wij wat dat betreft niet al te lichtvaardig moeten zijn en dat wij naar de juiste vorm moeten zoeken. Er is nu eenmaal sprake van een maatschappelijke druk op de regering en in het bijzonder op de minister van Justitie, zeker na wat de Amerikanen "nine eleven" noemen, om meer te doen aan de opsporing en preventie van strafbare feiten en vooral aan opsporing en preventie van ernstige strafbare feiten. Vaak wordt in dit verband het woord terrorisme gebruikt, terwijl het gaat om de strafbare feiten. Die kennen wij reeds, alleen worden zij nu voor een ander doel gebruikt dan wij tot nog toe gewend waren. In het jaarverslag 2004 van het CBP, waarvan ons oud-lid Jacob Kohnstamm tegenwoordig voorzitter is -- een uitstekende benoeming van dit kabinet -- staat: ook moet voorzien zijn in rechtsbescherming. In de strijd tegen terrorisme is het wellicht nodig nieuwe wegen te bewandelen, maar er is geen enkele reden het inzicht los te laten dat machtsuitoefening moet plaatsvinden binnen het systeem van "teugels en tegenwichten". Geen bevoegdheid zonder aantoonbare noodzaak, en geen bevoegdheid zonder controle op de uitoefening daarvan, zegt het CBP. In de geschetste plannen over terrorismebestrijding zegt het CBP dat een voorstel ontbreekt voor adequate en structurele controle op het proces van het verzamelen en delen van de informatie. Het zou een ernstige tekortkoming zijn, vervolgt het CBP, als het kabinet hierin niet zou voorzien. Ik denk dat dat het probleem is dat we in deze Kamer hebben. Je krijgt heel wat onder ogen, zoals het wetsvoorstel dat is aangenomen over het vorderen van telecommunicatiegegevens, het vorderen van financiële gegevens, de identificatieplicht, grotere fouilleringsmogelijkheden in bepaalde gebieden, het wetsvoorstel 30164 tot verruiming opsporing en vervolging van terroristische misdrijven, de nu aangekondigde meldingsplicht en een gebiedsverbod van verdachten van terreur enz. Twee weken geleden verscheen een rapport van een drietal korpschefs, die ervan uitgaan dat wij alles veel beter en subtieler moeten

nalopen, opdat wij ontwikkelingen tijdig kunnen zien. Door nog te ontwikkelen computer- en cameratechnieken zal de burger niets meer van de controles merken, volgens de korpschefs.

Het lijkt allemaal heel aardig, maar intussen worden er wel gegevens over je verzameld, en daarover hebben wij in een rechtsstaat gedachten. De minister is tijdens zijn ministerschap bezig voortdurend nieuwe bevoegdheden in te voeren, waarvan dit voorstel een voorbeeld is. Ons probleem is, ervan uitgaande dat die bevoegdheden uitsluitend voortreffelijk worden gebruikt, dat er niet veel reden is om er tegen te zijn. Maar de taak van deze Kamer is om de overheid met gezond wantrouwen tegemoet te treden als deze vraagt om meer bevoegdheden jegens de burgers. Dat gezonde wantrouwen moet ook aanwezig zijn jegens cameratoezicht. Op zich is daar op bepaalde plekken onder bepaalde omstandigheden niets op tegen, maar het is duidelijk dat dit heel makkelijk tot misbruik kan leiden. Ook hier worden nieuwe bevoegdheden gegeven om bestanden op te vragen. Dat kan leiden tot wantoestanden, maar het kan ook zeer zorgvuldig worden gebruikt. Welk toezicht hebben wij daarop, behalve het middel dat de rechter toeziet op de processen-verbaal? Maar als er geen rechtszitting is, is er geen controle. Daar zit een basisprobleem. Vandaar die oproep van het CBP aan het kabinet om te komen met een systeem van toezicht op het geheel. De minister zal dan waarschijnlijk zeggen dat hij de wet evalueert, wat ik hem bij dezen nadrukkelijk vraag. Ik denk dat dat over maximaal twee jaar moet gebeuren. Helaas hebben we de werkgroep evaluatie wetgeving vorig jaar in slaap gebracht, maar ik kan mij voorstellen dat deze Kamer zinniger werk doet met toezien op een fatsoenlijke toepassing van deze wet, dan met het aannemen of verwerpen ervan. Het op de voet volgen van dit soort wetten en kijken of ze fatsoenlijk worden toegepast, levert een belangrijkere bijdrage aan de rechtstaat.

De minister zal kennen het fraaie Latijnse citaat: quis custodiet ipsos custodes? Hij zal tot nu toe misschien gedacht hebben dat dat van de grote Cicero of van Seneca of van Julius Caesar, grote staatslieden is, maar hij weet met mij natuurlijk dat het van Juvenalis is en dat het komt uit zijn vijfde satire. Die satire gaat over een man die het probleem heeft dat zijn vrouw vreemd gaat. Dan zegt een vriend tegen hem: dan moet je bewakers aanstellen. Dan zegt hij: quis custodiet ipsos custodes? Wie zal op de toezichthouders zelf toezien? Daarop volgt: cauta est et ab illis incipit uxor. Ofte wel: zij is een slimmerik, dan zal zij juist met hen beginnen.

*N

De heer **Van de Beeten** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ik vroeg mij af of ik nu een relatie zou moeten proberen te leggen met de dichtregels -- enkelen zullen daar misschien aan denken -- "tussen droom en daad...", maar ik zal die verleiding maar weerstaan, want anders komen wij

opnieuw in criminele sferen terecht. Hoewel collega Jurgens wellicht niet meteen aan criminele sferen dacht toen hij het had over waarover hij sprak.

Wie wat bewaart die heeft wat. Ik denk dat wij ons allemaal, zoals wij in deze vergaderzaal, met net een quorum, zijn verenigd, de afgelopen jaren van de computer zijn gaan bedienen. Het is mij opgevallen dat ik wat ik op papier krijg altijd vrij snel weggooi, maar dat ik de neiging heb om al hetgeen elektronisch komt, heel lang te bewaren. Dat heeft ook zijn nadelen, want ook een computer kan op den duur vervuild raken. Maar het is onmiskenbaar zo dat de digitalisering ertoe leidt dat er heel veel bewaard wordt, hoewel ik enige tijd geleden heb begrepen van mensen uit het archiefwezen dat men vreest dat in toenemende mate daar weer van wordt weggegooid, waardoor kostbaar materiaal verloren gaat. Kortom, ik wil ook deze minister uitdrukkelijk verzoeken om hetzij een dagboek bij te houden, hetzij over niet al te lange tijd zelf zijn herinneringen aan het papier toe te vertrouwen, zodat er niet van alles en nog wat verloren gaat, doordat harde schijven gewist worden of allerlei andere calamiteiten optreden met betrekking tot hetgeen hij zelf in zijn computer heeft opgeslagen.

De titel "wie wat bewaart die heeft wat" ontleen ik aan het rapport dat de Erasmus-universiteit verleden week heeft uitgebracht over datgene wat politie en justitie allemaal graag zouden zien dat bewaard wordt aan verkeersgegevens. Dat onderwerp is verleden week uitgebreid aan de orde geweest in een overleg met deze zelfde minister, maar toen in het gebouw van de Tweede Kamer. Er werd toen gesproken over de richtlijnen inzake de bewaring van de verkeersgegevens en de termijn waarop dat zou moeten gebeuren. Collega Franken heeft toen uitgebreid geschetst tot welke gigantische hoeveelheden te bewaren gegevens dat aanleiding kan geven. Gegevens die bewaard worden, zouden dus gevorderd kunnen worden in het kader van het opsporingsonderzoek, want dat is ook een onderdeel dat voortvloeit uit deze wet. Dat is een extra middel -- het is overigens de vraag of dat echt extra is -- voor politie en justitie om dergelijke gegevens te kunnen vorderen van degene die die gegevens onder zich heeft.

Dat heeft ertoe geleid dat ik in het voorlopig verslag en nader voorlopig verslag heb gevraagd of dan niet het grote risico is dat politie en justitie met name van die mogelijkheden gebruik zullen gaan maken. Als men moet kiezen tussen energie steken in klassieke opsporingsmethoden aan de ene kant of het doorploegen van gigantische hoeveelheden gegevens die op grond van onder andere deze wet uit digitale bestanden kunnen worden ontleend, zal dat er dan niet toe leiden dat er een disproportionele hoeveelheid energie in die nieuwe mogelijkheden wordt gestoken? Ik wil de minister vragen daar even bij stil te staan. Collega Jurgens heeft net een aantal voorbeelden genoemd van voorstellen van een aantal hoofdcommissarissen van politie. Daaruit blijkt ook dat met name op het niveau van de korpsleiding en het hogere management heel sterk de neiging bestaat om in dit soort termen te denken, terwijl men, als men spreekt met mensen uit de praktijk, nogal terughoudend is om zo sterk

de nadruk te leggen op de mogelijkheid van het vorderen van gegevens uit digitale bestanden. Ik verwijs in dit verband naar wat mijn collega Franken daarover vorige week gezegd heeft. Ik vraag de minister nadrukkelijk, daar enige aandacht aan te besteden.

Het wetsvoorstel raakt uiteraard opnieuw het evenwicht tussen aan de ene kant het opsporingsbelang en aan de andere kant het belang van de privacy, de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van mensen. Mijn collega Jurgens heeft daar het een en ander over gezegd. Ik heb het gevoel dat als wij veertig jaar geleden over privacy hadden gesproken, heel veel mensen ons vreemd zouden hebben aangekeken. Wij hebben vervolgens een aantal decennia erg veel aandacht besteed aan privacy. Ik zou het beeld kunnen gebruiken van de slinger die eerst aan de ene kant hing, toen er nog helemaal geen aandacht voor bestond en die vervolgens is doorgeslagen naar de andere kant. Het gaat er nu om, die slinger op een verstandige manier ergens in het midden tot stilstand te brengen en te vermijden dat deze doorslaat. Ik heb het gevoel dat dit evenwicht in deze wet gevonden wordt. De heer Jurgens zei dat er nieuwe bevoegdheden aan politie en justitie worden toegekend. Daar zet ik enige vraagtekens bij, omdat op dit moment ook al de bevoegdheid bestaat om een computer die zich in een bibliotheek bevindt, waarin zich gegevens bevinden, in beslag te nemen indien dat in het kader van het opsporingsbelang wenselijk zou zijn. De politie mag daar vervolgens alle gegevens uithalen die nodig zijn voor het opsporingsonderzoek. In zekere zin is dit voorstel juist een middel om een dergelijke disproportionele manier van inbeslagname te vermijden en te komen tot een gericht gebruik van justitiële bevoegdheden. Mijns inziens is wat dat betreft in het wetsvoorstel de juiste keuze gemaakt.

Ik heb mijn bedenkingen als het erom gaat in hoeverre politie en justitie de mogelijkheid hebben om aan derden te verzoeken gegevens te verstrekken. De minister heeft dit voorstel gepresenteerd als een wet met een gesloten stelsel. Dat is een begrip dat nog niet zo lang geleden in deze Kamer aan de orde was toen het ging om het doen van toezeggingen aan getuigen in strafzaken. Daar hebben de heer Wagenmakers en Jurgens toen doorheen geprikt, in die zin dat zij hebben vastgesteld -- en ook de minister uiteindelijk de uitspraak hebben ontlokt -- dat het stelsel minder gesloten is dan het zich liet aanzien. Ik heb het gevoel dat dit hier in zekere zin ook aan de orde is. In de voetsporen van de heer MacGillavry zijn in het voorlopig verslag voorbeelden genoemd met betrekking tot situaties waarbij de vraag aan de orde is of er gevorderd moet worden of dat er nog steeds gezocht kan worden. De minister heeft daar in de memorie van antwoord helder op geantwoord. Hij heeft ook erkend dat er in zekere zin sprake is van een grijze zone, waarbij er twijfel mogelijk is over de vraag of een verzoek nu wel of niet toelaatbaar is.

Recent zijn wij door iemand van de Amsterdamse politie nog gewezen op de volgende situatie. Hij probeerde in verband met moord een verdachte op te sporen die volgens zijn informatie in een bepaald hotel gelogeed heeft. Hij informeerde bij dat hotel of de betreffende persoon daar gelogeed heeft en vroeg vervolgens of er

nog iemand bij hem op de kamer was. Het eerste is een identificerend gegeven waar de politieambtenaar naar kan vragen. Het tweede is een ander dan identificerend gegeven waarvoor hij de toestemming van de officier van justitie c.q. een vordering van de officier van justitie nodig heeft. Ik vind dat een mooi voorbeeld van een situatie waarin de politie in zekere zin beperkt wordt ten opzichte van de huidige situatie. Ik kan mij voorstellen dat de minister dan zegt dat de receptionist van het hotel zich eerst moest afvragen of hij de vraag van de politieman wel kon beantwoorden. Die vraag hoeft hij zich in de nieuwe situatie tegen de achtergrond van de Wet bescherming persoonsgegevens niet meer te stellen omdat er een vordering ligt waaraan hij moet voldoen. Dat krijgt hij ook op schrift. Niettemin moet ik toch constateren dat hier een wat merkwaardige grijze zone ontstaat. De minister zegt hiervan dat dit in een voorkomend geval door de rechter moet worden beoordeeld. Als een dergelijk gegeven ontleend is aan instemming met een verzoek, zal de rechter uiteindelijk moeten beoordelen of een vordering had moeten plaatsvinden of niet. Vervolgens moet hij een beslissing nemen over de al dan niet toelaatbaarheid van het op deze wijze verkregen bewijs. Ik vind dit een belangrijk punt, juist omdat men er van de kant van de politie vraagt tekenen bij plaatst. Dat is in ieder geval een argument te meer -- wat dat betreft val ik de heer Jurgens bij, zij het vanuit een andere invalshoek -- om deze wet over twee of drie jaar te evalueren. Ik vraag de minister om dat toe te zeggen.

Dan kom ik op een specifiek punt. Zowel bij de Wet vorderen gegevens financiële sector als bij deze meer algemene wet is de vraag gesteld wat de positie is van bijvoorbeeld een bank of een internetprovider die wordt gevraagd om de relatie met een van strafbare feiten verdachte relatie of cliënt voort te zetten. Als een bank de relatie met de klant voortzet en deze zich strafbaar maakt door het witwassen van crimineel geld, kan de situatie zich voordoen dat het instandhouden van de relatie en het almaar voort laten gaan van die strafbare feiten naar de letter van de wet een vorm van medeplichtigheid zal opleveren, als de bank dat toelaat. De minister heeft destijds erkend dat dit aan de orde kan zijn en gezegd dat dit uiteraard niet de bedoeling is en dat de bank en de bankmedewerkers in dat geval vrijuit moeten gaan.

Bij de internetprovider heb ik dezelfde vraag ook wel eens aan de orde gesteld. Als het gaat om het instandhouden van de relatie met een klant die zich bezighoudt met kinderporno, wordt deze in de gelegenheid gesteld om daarmee door te gaan, terwijl de internetprovider de relatie met die klant misschien liever had beëindigd. Als de officier van justitie vraagt om daarmee door te gaan in het belang van de opsporing, is mijn vraag of dat verzoek niet uitdrukkelijk schriftelijk moet worden gedaan. De minister antwoordt dat de internetprovider die deze zekerheid wil, die schriftelijke bevestiging kan vragen. Daarmee kan hij aantonen dat hij heeft gehandeld op verzoek van justitie, als hij wordt geconfronteerd met een vervolging.

Ik vind het toch een beetje merkwaardig dat de betrokkene daar zelf om moet vragen. Dit wetsvoorstel

strekt ertoe om burgers en instellingen die worden gevorderd om medewerking te verlenen aan het opsporen van strafbare feiten, duidelijkheid te geven over wanneer dat wel of niet moet. Doordat men een schriftelijke vordering krijgt, kan men ook altijd tegenover de eigen klant zeggen: zie, ik heb moeten voldoen aan een wettelijke verplichting en dus uw privacy moeten schenden, maar dan in het belang dat de wetgever daarvoor heeft aangewezen.

Als je als bank of als internetprovider het voortzetten van strafbare feiten als het ware zou moeten faciliteren, met het risico jezelf medeplichtig te maken aan die strafbare feiten, gaat het eigenlijk nog veel verder, maar dan zou je moeten volstaan met een mondeling verzoek van de officier en geen aanspraak hoeven te maken op een schriftelijke bevestiging van dat uitdrukkelijke verzoek. Dat blijf ik merkwaardig vinden. Ik verzoek de minister om daarop in te gaan en de vraag onder ogen te zien of het wenselijk is om hiervoor toch op enig moment een wettelijke voorziening te treffen.

Als de minister zo vriendelijk wil zijn om de gevraagde evaluatie toe te zenden, kan de CDA-fractie voor het overige instemmen met het wetsvoorstel.

*N

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter. Indertijd heeft mijn fractie stilzwijgend ingestemd met de wetsvoorstellen over het vorderen van telecomgegevens en van financiële gegevens. Zij kon zich voorstellen dat deze gegevens veel informatie verschaffen over bijvoorbeeld de plaatsen waar verdachten verblijven of hebben verbleven, de mensen en organisaties met wie zij langs telefonische of elektronische weg contact hebben of hebben gehad, en hun financiële transacties. De wetsvoorstellen beperkten zich tot vrij duidelijk afgebakende terreinen, waarbij mijn fractie uiteindelijk vond dat het belang van de opsporing moest prevaleren boven het belang van de privacy van de verdachten en degenen met wie zij communiceerden of communiceren en transacties aangaan. Verder was de kring van adressanten, de houders van gegevens, in die twee wetsvoorstellen beperkt.

Het nu aanhangige wetsvoorstel is ruimer van opzet, in die zin dat iedere houder van persoonsgegevens te maken kan krijgen met een vordering tot het verschaffen van gegevens. De eerste vraag is naar de noodzaak van zo'n algemene regeling. Op pagina 1 van de memorie van toelichting staat dat het houders niet vrijstaat de gegevens te verstrekken voor de opsporing. Niets is echter minder waar. Volgens artikel 43 van de Wet bescherming persoonsgegevens kan de houder artikel 9 van de Wbp over onverenigbaar gebruik en enkele andere bepalingen van de wet buiten toepassing laten, voorzover dat noodzakelijk is in het belang van de voorkoming, opsporing en vervolging van strafbare feiten. De belangrijkste vraag is of er met die bepaling een probleem is. Dat wordt mij niet duidelijk uit de memorie van

toelichting. De regering suggereert dat wel, maar toont dat wat mij betreft onvoldoende aan. Zijn er houders van gegevens die er niet van te overtuigen zijn dat de gevraagde gegevens noodzakelijk zijn voor het genoemde doel? Hoe vaak komt dat voor? Hoeveel last hebben de autoriteiten daar dan van? Als je de minister vraagt waarom notificatie niet verplicht is gesteld, dan lijkt hij het belang van de gegevensopvraag sterk te bagatelliseren. Het zou voornamelijk om identificerende gegevens gaan. Is er dan werkelijk een probleem met de houders van die gegevens? Zijn zij echt zo weigerachtig?

De vraag naar de noodzaak van wetswijziging stel ik niet zomaar. Ik bevind mij wat dat betreft in het goede gezelschap van artikel 8 van het EVRM, dat een dringende maatschappelijke noodzaak eist voor een inbreuk op de privacy, zelfs als het gaat om de privacy van verdachten of mogelijke verdachten. Die dringende noodzaak is wat mijn fractie betreft in de stukken tot nu toe niet aangetoond. Ik vraag de minister om daar aan de hand van voorbeelden en misschien zelfs met cijfers op in te gaan.

Mijn voorlopige stelling is dat de afweging die de houder van gegevens op dit moment op grond van artikel 43 van de Wet bescherming persoonsgegevens in voorkomende gevallen heeft te maken eigenlijk wel een wenselijke dam is tegen een wellicht in de praktijk te ruim, bovenmatig gebruik van de nu voorgestelde vorderingsbevoegdheid. De opsporingsautoriteiten moeten nu een zekere overtuigingskracht gebruiken om de houder over te halen gegevens prijs te geven. Zij hebben een stok achter de deur: in beslagname, een paardenmiddel. Zo machteloos zijn politie en justitie op dit moment dus niet.

Met dit wetsvoorstel vervalt de noodzaak de houder te overtuigen. Het kan de deur wijd open zetten naar het vertreden in de persoonlijke leefwereld van een verdachte, maar ook van andere personen in het betreffende gegevensbestand. Als er eenmaal een verdenking bestaat, kunnen politie en justitie in beginsel iedere houder die daar redelijkerwijs voor in aanmerking komt vragen om het overleggen van gegevens en bevriezen van registers, in het meest extreme geval zelfs voor onbepaalde duur als het om toekomstige gegevens gaat. Wanneer kom je redelijkerwijs in aanmerking voor een confrontatie met zo'n vordering? Op pagina 20 van de memorie van toelichting staat dat het die personen of gegevenshouders betreft ten aanzien van wie de opsporing aanwijzingen heeft, hoe licht ook, die erop wijzen dat er een kans is dat hij gegevens heeft over de persoon die onderwerp van onderzoek is. Dat is nogal een ruime doelgroepomschrijving. Als je in de memorie van toelichting naar beperkingen zoekt, kom je maar vrij weinig te weten. Het is een ruim criterium, althans veel ruimer dan het zo-even geciteerde criterium uit artikel 43 van de Wet bescherming persoonsgegevens. Kan de minister ingaan op die verruiming van de grondslag voor gegevensverstrekking?

Tegelijkertijd valt op in het voorgestelde artikel 126nc dat de vordering voor het opvragen van identificerende gegevens moet vermelden de aanduiding van de persoon op wiens identificerende gegevens de vordering betrekking heeft, lid 4, sub a. Dat heeft mij

verbaasd als je leest waartoe dit wetsvoorstel dienstig moet zijn. Collega Van de Beeten kwam net met het voorbeeld van de moord op de hotelkamer. Als er een moord is gepleegd, waarbij onbekend is wie de dader is, kan de politie beginnen met het vragen van het register van gasten. Als ik artikel 126nc goed lees, kan er geen vordering zijn omdat er geen aanduiding is te geven van de persoon op wiens gegevens de vordering betrekking heeft. Wij kennen hem immers niet. Een anonieme verdachte is niet te vinden door een vordering als bedoeld in dat artikel.

Het College Bescherming Persoonsgegevens heeft vrij fundamentele kritiek op dit wetsvoorstel uitgeoefend, waarbij ik mij aansluit. Het college vraagt met name aandacht voor de zogenaamde bijvangst: alles wat op basis van vorderingen in handen komt van de politie wordt opgeslagen in registers. Omdat de Wet politieregisters de mogelijkheid kent van doelafwijkend gebruik is er sowieso weinig toezicht -- in dit wetsvoorstel in ieder geval ook niet geregeld toezicht -- op de wijze van gebruik van gegevens uit bijvangst die in de politieregisters terecht komen. Daarbij klemmt het bovendien dat is gekozen voor een systeem van beklag achteraf door de houder van de gegevensbestanden. Men is verplicht om op vordering gegevens te verstrekken en kan alleen achteraf beklag doen, maar over het algemeen geldt bij gegevens dan toch dat dit beklag weinig zinvol meer is. De gegevens zijn immers al verstrekt en het teruggeven van gegevens is fysiek gezien eigenlijk niet zomaar mogelijk. Een opschortend beklagrecht zou naar de mening van mijn fractie dan ook zinvol zijn, zeker om eventueel bovenmatig gebruik van de vorderingsbevoegdheid in te dammen, juist omdat de derde zelf geen verdachte is en ook geen partij is in het strafgeding tegen de verdachte en ook omdat, wanneer gegevens uiteindelijk niet gebruikt worden of niet in het proces-verbaal worden opgenomen, er geen enkele rechter zal zijn die op het gebruik van de vorderingsbevoegdheid zal kunnen toezien, tenzij de houder zo principieel is dat hij inderdaad achteraf beklag indient, maar dat is toch niet zo aannemelijk.

Over de kosten van dit wetsvoorstel hebben andere fracties al de nodige vragen gesteld. De minister geeft aan dat de kosten van het verstrekken van de gegevens zullen worden vergoed, maar dat gaat niet verder dan de kosten die met een eenmalige verstrekking gepaard gaan. Er wordt geen rekening gehouden met eventuele vergoedingen voor technologische aanpassingen aan systemen, onderhoud van infrastructuur, enz. Bovendien is het maar zeer de vraag of de houder van de gegevens daadwerkelijk kosten aannemelijk kan maken, met name als het gaat om de kosten van het inzetten van eigen personeel.

Mevrouw de voorzitter. U zult begrijpen dat mijn fractie nogal kritisch tegenover dit wetsvoorstel staat. Ik wil niet verhehlen dat die kritiek zo fundamenteel is dat zij hoogstwaarschijnlijk aantekening zal vragen dat zij geacht wenst te worden ertegen te hebben gestemd. Maar, als altijd laat ik mij graag weer door deze minister overtuigen. Als hij daar morgenochtend in slaagt, zal ik mijn mening ongetwijfeld herzien!

*N

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Verleden jaar 16 maart 2004 behandelden wij in deze Kamer de Wet vorderen gegevens telecommunicatie en de Wet vorderen gegevens financiële sector. Dat was kort na de bloedige aanslag in Madrid. Sindsdien is de terreurdreiging in onze hedendaagse samenleving niet verminderd. In eigen land werden wij afgelopen najaar opgeschrikt door de laffe moord op Theo van Gogh!

Vandaag behandelen wij het wetsvoorstel dat ertoe strekt algemene bevoegdheden tot het vorderen van gegevens wettelijk te regelen, algemene bevoegdheden die niet zijn beperkt tot een bepaalde sector. Met deze algemene bevoegdheden kunnen gegevens worden gevorderd bij verenigingen, bibliotheken, onderwijsinstellingen, videotheken, enz., enz.

Wat ik toentertijd namens mijn fractie heb gezegd, geldt nog steeds onverminderd. Criminaliteit, georganiseerde criminaliteit en terrorisme moeten bestreden worden ter bescherming van de burger, ter bescherming van de samenleving, ter bescherming van de rechtsstaat, voor onze veiligheid. Betekent dit dat wij nu maar iedere maatregel, ieder wetsvoorstel con amore moeten omarmen zonder acht te slaan op de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, zonder acht te slaan op de privacy van de burger? Het antwoord op die vraag is "neen". De bescherming van de privacy is een groot goed. Daarmee moet zorgvuldig worden omgegaan. Tegelijkertijd kan het niet zo zijn dat de opsporing ernstig wordt belemmerd door een ongeclausuleerd beroep op de bescherming van privacy. Dit hebben wij onder ogen gezien met de Wet vorderen gegevens telecommunicatie en de Wet vorderen gegevens financiële sector en dit moeten wij vandaag opnieuw onder ogen zien.

Het valt niet te ontkennen dat er een spanningsveld is tussen veiligheid enerzijds en privacy anderzijds, maar het is de taak van de wetgever -- en daartoe behoort ook de Eerste Kamer -- om tussen beide een goede balans te vinden.

Door deel te nemen aan het rechtsverkeer zorgt de burger er zelf voor dat het begrip "privacy" zijn beperkingen kent: er wordt betaald met pinpas en creditcard, velen beschikken over een mobiele telefoon en maken gebruik van internet, auto's hebben een kenteken waardoor bijvoorbeeld boetes in verband met snelheidsovertredingen eenvoudig opgelegd kunnen worden, iedere burger beschikt over een sof-nummer en zo zijn er zeer vele voorbeelden te noemen. Kortom, privacy is niet langer een absoluut recht, "the right to be left alone", maar meer een relatief recht, "controlling your personal data", of in het Duits: "das Recht auf informationelle Selbstbestimmung".

Het wetsvoorstel Bevoegdheden vorderen gegevens onderscheidt drie soorten gegevens die geacht worden in oplopende mate privacygevoelig te zijn, namelijk identificerende gegevens, andere dan

identificerende gegevens en gevoelige gegevens. Naarmate de privacygevoeligheid groter is, worden er zwaardere voorwaarden verbonden aan de toepassing van de bevoegdheid. Het wetsvoorstel gaat over het vorderen van gegevens, niet over informatie. Gegevens zijn kleurloos en betekenisvrij, bij informatie gaat het om de inhoud. Meerdere gegevens uit meerdere bronnen kunnen echter een patroon laten zien waardoor informatie ontstaat door interpretatie van de gegevens. Daar is het vanzelfsprekend om te doen, om juist die informatie uit de verkregen gegevens te destilleren waardoor criminele en terroristische handelingen kunnen worden opgespoord. Tegelijkertijd betekent dit een aanzienlijke verruiming van de mogelijke inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van burgers.

Hiermee kom ik op een punt dat door mijn fractie al eerder bij de schriftelijke voorbereiding van het wetsvoorstel aan de orde is gesteld, namelijk het niet notificeren van degene van wie de gegevens worden gevorderd in het geval van het vorderen van identificerende gegevens. De minister verwacht dat de notificatieplicht een grote last voor de politie met zich zal brengen, omdat identificerende gegevens naar verwachting vaak gevorderd zullen worden. Bovendien beoordeelt de minister het vorderen van identificerende gegevens als een niet ingrijpende bevoegdheid.

Stel nu dat van een bepaalde persoon bij verschillende instellingen zoals de sportvereniging, de bank of de videotheek identificerende gegevens worden gevorderd, dan kan toch niet ontkend worden dat betrokkene vroeg of laat over de tong gaat met als mogelijk resultaat dat zijn of haar goede naam geschaad wordt? Betrokkene weet niet hoe dit komt en kan dus ook niet de geruchtenstroom ontzenuwen. En dit alleen maar omdat het te veel werk is voor de opsporing om betrokkene ervan op de hoogte te stellen.

Is het niet zo dat juist het op de hoogte stellen van betrokkene het vertrouwen van de burger in de overheid bevordert? Is het niet zo dat het juist in privacygevoelige materie als het vorderen van gegevens van groot belang is dat de overheid vertrouwen weet te wekken? Wat niet ingrijpend lijkt, kan in werkelijkheid voor een burger zeer ingrijpend uitpakken. Moeten in dit geval de belangen van de burger niet prevaleren boven de -- wat de minister vreest -- grote last voor de politie die de notificatie in geval van het vorderen van identificerende gegevens met zich brengt? Moet voor de minister het bevorderen van het vertrouwen in de overheid niet prevaleren?

In aansluiting hierop kom ik nogmaals terug op de administratieve lasten voor het bedrijfsleven -- en overigens ook andere organisaties -- en de daarmee samenhangende kosten die gemoeid zijn met het verstrekken van gegevens. Het is te simpel om te stellen dat de kosten die samenhangen met het voldoen aan een vordering geen negatieve invloed hebben op het bedrijfsleven in Nederland. Er komen onvermijdelijk kosten bij kijken. Het is niet alleen de brief en een postzegel; er moet personeel worden ingezet, de infrastructuur van een bedrijf of een vereniging moet wellicht worden aangepast enz. Is de minister bereid bij

een eventuele evaluatie van de wet de kostenvergoeding te heroverwegen wanneer zou blijken dat de door bedrijfsleven en andere organisaties te maken kosten aanzienlijk zijn? Deelt de minister de mening dat door een vergoeding van de reële kosten de informatiehonger van het opsporingsapparaat in toom gehouden kan worden, zoals Stevens, Koops en Wiemans stellen in het NJB van 2004, nr. 32?

Mevrouw de voorzitter, dikwijls wordt gezegd: "Als je niets te verbergen hebt, heb je niets te vrezen". Dat is te makkelijk. Wetten ter bevordering van onze veiligheid moeten zodanig zijn opgesteld, dat er een evenwichtige balans is tussen privacy enerzijds en veiligheid anderzijds. Dat is de verantwoordelijkheid van de wetgever. Mijn fractie staat welwillend tegenover dit wetsvoorstel, ervan uitgaande dat wij van de minister een bevredigend antwoord op onze vragen krijgen. Juist bij wetten als deze is het van belang dat er na enige tijd een goede evaluatie plaatsvindt om eventuele onvolkomenheden te verbeteren en niet-voorziene ongewenste effecten op te sporen en op te lossen. Anderen spraken hier reeds over. Mijn fractie vraagt de minister dan ook om, na verloop van een periode van twee à drie jaar na inwerkingtreding van de wet, een dergelijke evaluatie toe te zeggen.

Tot slot nog even dit. Hij is tweemaal naar Bosnië geweest, een keer op een studiereis, een keer met drie vrienden in een auto. Hij heeft de websites van onder andere de Arabisch-Europese Liga van Abu Jahjah bekeken, maar ook jihad-websites vanwege academische interesse. Hij heeft een jongen uit Azerbeidzjan ontmoet op een zomerschool in Oostenrijk, daarmee geë-maild en met deze jongeman koffiegedronken. Hij heeft geld overgemaakt naar Amerika, zodat de ontvanger ervan een studieboek zou opsturen dat daar goedkoper te verkrijgen is. Hij gaat deze zomer met vakantie naar Turkije, maar gaat daar ook scooters huren. Zijn vriendin is de dochter van een Nederlandse diplomaat, hij woont in een studentenhuus naast een synagoge en werkt voor een Eerste-Kamerlid. Voorzitter, dit is mijn student-assistent. Uit het voorgaande rees een beeld dat niet veel goeds voorspelde. Hij is echter een reuzeaardige, brave, intelligente, hardwerkende rechtenstudent. Voor een goed begrip: ik bagatelliseer terrorisme en criminaliteit niet, ik wil er slechts op wijzen dat het vorderen van gegevens op uiterst zorgvuldige wijze dient te geschieden en dat van de bevoegdheden van het wetsvoorstel met een wijze zelfbeperking gebruikgemaakt moet worden. Er moet een balans blijven tussen privacy en veiligheid.

*N

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. Na al deze belastende informatie over de assistent van mevrouw Broekers stel ik voor dat de minister even bekijkt of we niet een snelle quick-scan van mevrouw Broekers zelf moeten maken,

want als haar assistent al dit soort data voor zijn rekening neemt, hoe zou het dan met diens opdrachtgeefster zijn?

Mijn inbreng voor het nader verslag van de commissie had ik elektronisch aangeleverd, maar is op de verkeerde plaats binnengekomen -- wat maar bewijst hoe gemakkelijk iets mis kan gaan met elektronische gegevens. Gelukkig kan ik alles in dit plenaire debat alsnog inbrengen.

"De overheid, gewapend met nieuwe informatietechnologie, maakt korte metten met alle obstakels die we tegen het binnendringen van de staatsmacht in het privé-leven van de burger hebben opgericht. Het is de wereld op zijn kop: privacy telt niet meer, de overheid maakt de burger transparant". Ik had de voorgaande zinnen zelf kunnen bedenken, maar ik citeerde zojuist het redactioneel commentaar van het Katholiek Nieuwsblad, toch niet de meest opstandige krant van het land. Met dit commentaar reageerde de krant op wat hij, weinig omfloerst, "de oorlogswetgeving van minister Donner" noemt. Het Nieuwsblad rekent deze wet Bevoegdheden vordering gegevens ook hiertoe. Het citaat doet de geschiedenis enigszins geweld aan, omdat deze wet haar wortels in Paars heeft. De minister rondt eigenlijk slechts het wetgevingsproces af. Maar het is wel een opzienbarend citaat!

De politieke geestverwanten van de minister kregen van het Katholiek Nieuwsblad overigens het advies om de verdediging van dit soort wetgeving niet ongenueanceerd op zich te nemen. Volgens dit blad kan het namelijk nog wel eens een historische nalatigheid blijken te zijn. De tijd dat kranten politici voorschreven wat te doen, ligt achter ons en dat zal ook wel de reden zijn dat de CDA-fractie in de Tweede Kamer, tot wie dit advies in eerste instantie was gericht, zich er weinig van heeft aangetrokken. Het is en blijft echter opmerkelijk dat zo'n brave krant zo'n duidelijke mening ventileert.

De heer **Van de Beeten** (CDA): In kranten worden door journalisten wel vaker dergelijke stellingen gedebiteerd. Het valt mij op dat hun kennis van die wetsteksten en de bijbehorende toelichtingen vaak minimaal is. Ook vanavond is het hier weer buitengewoon rustig!

De heer **Kox** (SP): Dat laatste probleem wordt via de elektronische weg opgelost, want die journalisten zitten lekker thuis en lezen vanavond het stenogram wel na. Dat stenogram verschijnt immers razendsnel op onze website. Overigens ben ik niet geabonneerd op het Katholiek Nieuwsblad. Het is ook niet echt mijn lijfblad.

Voorzitter. De niet mis te verstane vermaning van het Katholiek Nieuwsblad was gericht aan de CDA-fractie in de Tweede Kamer. Deze fractie heeft daar geen gehoor aan gegeven, zoals een overgrote meerderheid van de Tweede Kamer dat niet heeft gedaan. Mijn fractie in de Tweede Kamer was namelijk één van de weinige fracties die niet voor het wetsvoorstel hebben gestemd. Wij zullen dat in deze Kamer ook niet doen, omdat deze wet een ongenueanceerde reactie op de werkelijkheid is.

Als je zoiets in deze Kamer zegt, moet je altijd een beetje voorzichtig in de richting van collega Rosenthal kijken. Hij is immers nogal eens geneigd om tegenstanders van dit soort wetgeving als goedgelovigen weg te zetten. Dat woord gebruikt hij dan zeker niet in de zin dat het Katholiek Nieuwsblad het gebruikt. Goedgelovigheid kan volgens de heer Rosenthal en anderen gemakkelijk leiden tot levensgevaarlijke toestanden in de samenleving. In een onlangs verschenen publicatie doet de heer Rosenthal hier een boekje over open. Hij doet dat terecht, want wij moeten zeker niet naïef zijn.

In onze samenleving en elders in de wereld lopen immers figuren rond die erg slechte dingen van plan zijn en speculeren op de goedgelovigheid van de samenleving. Al te goed is buurmans gek: ik ben dat met iedereen eens. Alert zijn en er niet van uitgaan dat iedereen het beste met de samenleving voor heeft, zijn goede eigenschappen. De mensen die in de frontlinie staan van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit, waaronder het terrorisme, hebben dan ook recht op adequate opsporingsmiddelen.

Tegelijkertijd moeten wij om de columnist van NRC Handelsblad, Frank Kuitenbrouwer, aan te halen er ook voor waken dat wij niet een soort moderne inquisitie opbouwen. Dat zou namelijk een inquisitie worden die wel heel erg eenvoudig aan een kolossale verzameling databestanden kan komen en die zich kan beroepen op een welhaast, zoals Kuitenbrouwer het noemt, algemene inlichtingenplicht van de burger jegens politie en justitie. Een dergelijke plicht hebben wij in dit land nog nooit gehad en volgens mij komt die plicht dan ook neer op een wezenlijke hervorming van het Nederlandse strafvorderingstelsel.

Niet voor niets zijn er juristen die naar aanleiding van deze wet spreken over een muisstille revolutie in het strafrecht. Sommigen stellen zelfs dat vrijwel alle remmen voor politie en justitie bij het opvragen van gegevens verdwenen zijn. Mevrouw Broekers gaat niet zover, maar zegt wel dat het een aanzienlijke verruiming van de mogelijkheden van de inbreuk op privacy is. Het is nogal wat als iemand van een liberale partij dat constateert! Kan de minister zich bij al dit soort opmerkingen iets voorstellen of vindt hij dat ik de werkelijkheid uit het oog aan het verliezen ben?

Mevrouw de voorzitter. Het wetsvoorstel maakt het voor politie en justitie mogelijk om in beginsel alle gegevens te vorderen die over iemand beschikbaar zijn. Dat zijn er enorm veel in een informatiemaatschappij waarin vrijwel alles wordt vastgelegd. De burger moet hieraan meewerken, want als hij dat niet doet, is hij in overtreding. Waarom heeft die grond voor overtreding algemene gelding en is het wetsvoorstel niet beperkt tot terrorisme of zware criminaliteit? Als iemand geen gehoor geeft aan een vordering tot het verstrekken van gegevens, betekent dat dat hij in overtreding is. Dat lijkt toch wel heel veel op het schieten met een kanon op een mug. De vandaag voorliggende wetwijziging gaat in de ogen van mijn fractie te ver in de richting van de door Kuitenbrouwer genoemde algemene inlichtingenplicht. Kan de minister mij uitleggen dat die opvatting streng maar correct is, of kan hij aangeven dat mijn vrees

ongegrond, om niet te zeggen onnozel is? Ik hoor het hem nog graag een keer uitleggen. Als hij dat niet kan, dan wordt naar mijn mening de privacy van mensen structureel te zwaar onder druk gezet.

Daar komt bij dat een van de gevolgen ervan zou kunnen zijn dat een ongecontroleerd uitdijende opsporingsvergaarbak ontstaat, zoals een van de deskundigen het noemde, waarin zich van alles en nog wat over Jan en alleman bevindt. Ik herinner mij dat ik in de laatste momenten van de Deutsche Demokratische Republik in Leipzig meeliep in een demonstratie waarin enthousiast geroepen werd "Stasi raus!". Ik kreeg toen uitgelegd dat het enorme gebouwencomplex van die dienst hartstikke vol zat met informatie die van iedereen en alles was vergaard. Ik vroeg hoe de Stasi wist welke informatie zij moest hebben, waarop ik te horen kreeg dat zij het niet wist, maar dat zij van alles en nog wat verzamelde en dat dit allemaal bij elkaar werd gezet. Als ik er nu over spreek met mensen uit Oost-Duitsland, dan moeten zij een beetje het schaamrood op de kaken krijgen en erkennen dat het toch wel onnozel was. Wij zouden daarvan kunnen leren. Naar mijn mening zetten wij met de onderhavige wet de deur open tot het verzamelen van van alles en nog wat, waarvan wij niet weten waarvoor wij het nodig hebben. De ervaring aan de andere kant van het continent leert echter dat zoiets vaak kan leiden tot ontoelaatbare Spielerei door justitie- en politiefunctionarissen met alle gegevens die daar verzameld zijn. Ziet de minister ook het risico van het "monster van databestanden", zoals prof. Fijnhout het ooit heeft gekwalificeerd? Ziet hij met mij in dat je net als in Oost-Duitsland een gebouw moet hebben, een meneer die bij de entree zit, allemaal meneren en mevrouwen die de informatie keurig op volgorde zetten, bijhouden, actualiseren, rubriceren en weer verder ergens onderbrengen? Kortom, erkent hij dat je niet alleen een enorme berg materiaal krijgt waarmee je waarschijnlijk veel minder kunt doen dan je nu denkt, maar dat je ook nog een beheerapparaat nodig hebt om het bij te houden? Wij moeten namelijk niet de fout maken te denken dat het geen geld kost omdat het allemaal in de computer zit. Collega Franken heeft de minister en mijzelf vorige week uitgebreid uitgelegd wat het gevolg is als je allerlei gegevens gaat bewaren. Hij had het over stapels van hier tot de maan en het ging om meer dan één stapel. Ik kan mij niet voorstellen dat het beheer daarvan ook niet enorm veel kosten oplevert. Wij hebben het dus niet alleen over privacy, maar ook over efficiency als wij het hebben over de onderhavige wetgeving en de deuren die zij wellicht openzet.

Ik noem het voorbeeld van mevrouw Broekers over haar assistent, over wie je zo een spannend dossier zou kunnen schrijven. Ik wens haar toe dat zij een heel spannende relatie heeft met zo'n assistent. Ik moest bij het voorbeeld denken aan wat mijn collega Ronald van Raak zonet zei. Als ze bij de bibliotheek gaan vragen wat hij de laatste tijd heeft gelezen, dan zal blijken dat dat naziëlectuur is. Wat moeten zij wel niet van mij denken! Dat dit in het kader is van iets wat hij aan het onderzoeken is en dat hij niet van plan is van opvatting te verschieten, is een ander verhaal. Bij elkaar is dit het resultaat. Wat

moeten ze als mijn dossier bij mijn bibliotheek wordt opgevraagd? Dan staat er dat ik al anderhalve maand geen boek heb geleend. Wat moet je daaruit afleiden? "De man is gestopt met denken", ofzo? Ik ben echter jarig geweest en ik heb boekenbonnen gekregen die op moeten. Ik koop nu dus al anderhalve maand boeken. Kortom, je kunt wel gegevens hebben, maar ze zeggen zo weinig. Als gegevens weinig zeggen, dan is de vraag wat onze opsporingsambtenaren eraan hebben.

Ik nodig de minister uit om zijn licht nog eens te laten schijnen over het wetsvoorstel aan de hand van drie criteria: proportionaliteit, subsidiariteit en controleerbaarheid. Ik denk namelijk dat hij op die drie punten een overtuigender verhaal moet houden om de Kamer te overtuigen dan in zijn memorie van antwoord en zijn nadere memorie van antwoord. Ik vraag hem bovendien om nog te reageren op de brieven van de Vereniging van Openbare Bibliotheken. Zoals collega Jurgens al zei, is dat niet het meest revolutionaire deel van onze samenleving. Als die vereniging zich er al zorgen over maakt, dan moeten wij die zorgen serieus nemen. Naar ik heb begrepen, hangen in Amerikaanse bibliotheken op dit moment platen met de tekst: houdt u er rekening mee dat gegevens die hier over u worden geregistreerd, gebruikt kunnen worden in eventuele processen. Dat zal de leesdrang van de Amerikanen niet erg bevorderen. Ik zie het niet graag in onze bibliotheken.

Ik was afgelopen keer bij de parlementaire assemblee van de Raad van Europa. Daar is unaniem een rapport van een geestverwant van collega Jurgens aangenomen over de onbedoelde gevolgen van allerlei wetgeving ter bestrijding van terrorisme en zware criminaliteit. Wij zien dat er op het gehele continent met de beste bedoelingen allerlei wetten worden aangenomen die als neveneffect hebben dat wij stapje voor stapje delen van de rechtsstaat aan het afbreken zijn, terwijl wij die zouden moeten beschermen. Wat vindt de minister daarvan? Wij kunnen in Straatsburg wel mooie dingen zeggen en unaniem aannemen, maar als wij daar geen gevolgen aan verbinden, vind ik dat minder. In die zin doe ik een oproep aan de collega's Jurgens en Broekers. Zij kunnen wel zeggen dat deze wet moet worden geëvalueerd; soms kun je nog slimmer zijn door een wet niet eens aan te nemen. Dan hoeft je die ook niet te evalueren. Dit wil ik de fracties van genoemde collega's adviseren te doen.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Mevrouw de voorzitter. Dit op 23 februari 2004 bij de Tweede Kamer ingediende wetsvoorstel is wel een "muisstille revolutie" genoemd. De heer Kox gebruikte die typering zo-even ook reeds. Wat er overigens zij van de stilte rondom die revolutie, in elk geval is duidelijk dat het voorstel inhoudelijk niet méér is dan een fase in de revolutie. Begin 2004 zijn de Wet vorderen gegevens telecommunicatie en de Wet vorderen

gegevens financiële sector immers al voorgegaan. Op stapel staat ook nog het wetsvoorstel Aanpassing aan het Cybercrimeverdrag van 2001. Het wetsvoorstel en de beide genoemde sectorale wetten hangen, zoals bekend, samen met het rapport van de commissie Strafvorderlijke gegevensvergaring in de informatiemaatschappij, de commissie-Mevis, die op 14 mei 2001 haar rapport uitbracht. Daarover werd bij brief van 1 mei 2002 het kabinetsstandpunt kenbaar gemaakt.

Dit wetsvoorstel ziet op het vorderen van gegevens voor de algemene strafvordering en moet in mijn ogen worden gezien tegen de achtergrond van ten minste twee ontwikkelingen. Ik leg overigens de nadruk op de woorden algemene strafvordering. Om die reden valt in mijn bijdrage het woord terrorisme ook niet. Van de twee ontwikkelingen noem ik in de eerste plaats de informatiemaatschappij waarin gegevens steeds meer zelfstandige waarde krijgen, niet alleen geldwaarde, maar ook informatiewaarde, ook voor justitie. Vanwege die laatste waarde kunnen gegevens ook waardevol zijn bij de opsporing van strafbare feiten. De andere ontwikkeling in de afgelopen decennia is die van de bescherming van persoonsgegevens, die, zoals wij weten, geleidelijk aan is versterkt. Om die bescherming te kunnen doorbreken ten behoeve van de strafvordering, zijn in principe wettelijke bevoegdheden nodig. Dat eist artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

In de huidige regeling kan alleen de rechter-commissaris tijdens een gerechtelijk vooronderzoek opgeslagen gegevens opvragen, aldus artikel 125i van het Wetboek van Strafvordering. Die regeling is inmiddels sterk verouderd. Het gerechtelijk vooronderzoek is bij de Wet herziening gerechtelijk vooronderzoek uitgekleeft, om het maar zo uit te drukken, en losgekoppeld van de uitoefening van ingrijpende bevoegdheden. Bovendien is het inzetten van de rechter-commissaris bij relatief simpele gegevens nogal disproportioneel te noemen. In de praktijk wordt dan ook vaak op grond van de artikelen 96a of 105 van het Wetboek van Strafvordering het bevel tot uitlevering van voorwerpen gebruikt, namelijk van de gegevensdrager, of wordt er om vrijwillige medewerking van de gegevenshouder verzocht. In het laatste geval moet de houder zelfstandig een afweging maken tussen het opsporingsbelang en het privacybelang van de betrokkene (artikel 8 onder e juncto, artikel 43 Wet bescherming persoonsgegevens). Beide geschetste situaties zijn naar mijn oordeel niet ideaal te noemen. Er lijkt dus reden voor verandering, hoewel dat door de heer Jurgens, mevrouw De Wolff en de heer Kox minder expliciet betwijfeld is. Ik hoop dat de minister morgen op dit punt wil reageren. Op basis van de zojuist genoemde constatering, ga ik er voorshands vanuit dat er reden voor verandering lijkt te zijn.

Wij willen in onze bijdrage namens de SGP-fractie en de fractie van de ChristenUnie ingaan op enkele algemene en enkele specifieke facetten van het wetsvoorstel die ook in de schriftelijke voorbereiding reeds aan de orde zijn gesteld.

Het stelsel van bevoegdheden is redelijk complex. Men spreekt wel van een gesloten en tevens een getrapt

stelsel. Als wij goed zien, gaat het evenwel om algemene bevoegdheden -- anders gezegd: dwangmiddelen -- vergelijkbaar met de bevoegdheden om de inbeslagname en uitlevering van voorwerpen te bevelen. Op gelijkstelling van burgers/particulieren enerzijds en bedrijven/beroepsbeoefenaren anderzijds wat betreft hun verplichtingen, geldt slechts één uitzondering, namelijk dat identificerende gegevens alleen zijn te vorderen van degenen die daarover in de uitoefening van beroep of bedrijf beschikken. Gaat het om persoonsgegevens die onder het bereik van artikel 43 van de WBP vallen, dan is een vordering altijd vereist en verstrekking van de gegevens verplicht. Ongevraagde verstrekking van identificerende persoonsgegevens, opgeslagen of vastgelegd in een geautomatiseerd bestand, is en blijft volgens mij mogelijk. Artikel 43 biedt daartoe de ruimte. Gaat het om gegevens die niet onder de werking van de WBP vallen, dus algemene gegevens die geen betrekking hebben op personen, dan kan de geautoriseerde opsporingsambtenaar burgers vragen, deze op vrijwillige basis te verstrekken.

Het getrapt zijn van het stelsel van bevoegdheden betekent, als wij het goed begrijpen, dat er een relatie bestaat met de soort van gegevens én met de ernst van de begane misdrijven. Het gesloten en getrapte stelsel leidt er evenwel toe dat de vrije ruimte voor de gewone opsporingsambtenaar wordt ingeperkt ten opzichte van de bestaande situatie. Het staat hem niet meer vrij om van derden/houders te vragen, op vrijwillige basis mee te werken aan het verstrekken van gegevens die onder het bereik van de WBP vallen, ook al bestaat daartoe geen noodzaak toe, aldus de nadere memorie van antwoord, pagina 3. Als het echter geen persoonsgegevens betreft, blijft zijn vrijheid om op vrijwillige basis verstrekking te vragen intact. Maar het is vooral de eerst genoemde situatie -- als het dus wél om persoonsgegevens gaat -- die veel vragen naar de wenselijkheid van zulk een strak regiem heeft opgeroepen. Botsen hier rechtszekerheid en efficiency niet op een minder acceptabele wijze? Hierover is heel veel te zeggen.

Voorzitter. Een opgave bij de totstandkoming van het stelsel van bevoegdheden is ook om een balans te bereiken en vast te leggen tussen het opsporingsbelang en het privacybelang van degenen die object van onderzoek zijn. Ten behoeve van dat laatste belang is een aantal wettelijke, institutionele waarborgen in het voorstel ingebouwd. Te noemen zijn: het getrapte stelsel van voorwaarden, een notificatieplicht, een beklagrecht, een schriftelijke vordering vooraf plus een proces-verbaal ter wille van de controleerbaarheid en ten slotte, mits het tot een zaak ter zitting komt, een toetsing achteraf door de rechter.

Over het beklagrecht en vooral over de vraag of dit recht al dan niet opschortende werking zou moeten hebben, is veel discussie geweest. Met name de heer Jurgens heeft dit punt vanavond aan de orde gesteld. Het beklagrecht, zoals opgenomen in artikel 552a van het Wetboek van Strafvordering, houdt in dat de belanghebbende achteraf over de toepassing van opsporingsbevoegdheden zijn beklag kan doen en dat hij

kan verzoeken om vernietiging van gegevens die op vordering zijn verstrekt. Het is juist, zoals de regering opmerkt, dat opschortende werking afwijkt van de opzet van alle bevoegdheden in het Wetboek van Strafvordering en soms nadelig kan zijn voor het verloop van het opsporingsonderzoek. Iedereen kan zich dat voorstellen. De vraag is echter waarom dit nadeel voor met name het opsporingsonderzoek zou optreden indien de wet zou voorzien in een voorziening voor spoedeisende situaties. Nu doet ze dat niet. Ook is de vraag wat een belanghebbende met het beklagrecht achteraf opschiet indien er wel naar gegevens is gezocht, maar niets van waarde is gevonden. Wil de minister op beide vragen ingaan?

Ik noemde al de notificatieplicht jegens personen over wie gegevens zijn verstrekt. Deze plicht is niet voorgeschreven bij vorderingen van identificerende gegevens, wel bij andere dan identificerende gegevens. In het eerste geval zou het om een weinig ingrijpende bevoegdheid gaan en zou een notificatieplicht een te grote last voor de politie betekenen, aldus de regering. Echter ook een verplichting ten aanzien van niet-verdachten blijft achterwege, omdat de regering deze moeilijk uitvoerbaar vindt. Toch menen wij dat de VVD-fractie tijdens de voorbereiding terecht aandacht heeft gevraagd voor de goede naam en faam van niet-verdachten. Immers, door verzoeken van de politie kunnen ook onschuldige burgers in een kwaad daglicht komen te staan. Door de grootschaligheid van opgeslagen gegevens zullen burgers sneller dan voorheen in het vizier van justitie kunnen komen te verkeren. Het argument van regeringszijde dat derdeverstrekkers geen inzicht krijgen in de reden waarom gegevens worden gevorderd, achten wij te weinig geruststellend. Daar komt nog bij dat verwijdering van de gegevens uit de registers pas zal plaatsvinden als het onderzoek én de eventuele zaak zijn beëindigd. Dat kan dus jaren duren.

Ten slotte vragen wij nog aandacht voor het aspect van de administratieve lasten en kosten voor de verstrekker van de gegevens. Het uitgangspunt moet toch zijn en is toch ook dat kosten van opsporing voor rekening van de overheid komen. Artikel 592 Wetboek van Strafvordering geeft geen absolute aanspraak op vergoeding van kosten. Twee vragen houden ons in dit verband bezig. Wat als, anders dan de regering aanneemt, de technologische infrastructuur van bedrijven en andere organisaties wel moet worden aangepast en daardoor investerings-, exploitatie- en onderhoudskosten moeten worden gemaakt? In de tweede plaats: zal het redelijkerwijs altijd doenlijk zijn voor bedrijven om de directe, extra kosten van personele arbeid en administratie, die de regering wel voor vergoeding in aanmerking wil doen komen, overtuigend inzichtelijk te maken?

Voorzitter. Wij zullen met belangstelling naar de reactie van de minister op onze beschouwingen en vragen luisteren.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Mediawet!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Mediawet in verband met het bevorderen van een gezamenlijke strategie en duidelijke regie met betrekking tot de programmering van de landelijke publieke omroep, alsmede het aanbrengen van een helderder afbakening tussen toezicht, bestuur en professionele werkprocessen binnen de organisatie van de landelijke publieke omroep (29991).

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris van harte welkom.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Witte**man (PvdA): Voorzitter. Dit wetsvoorstel gaat om sturing en regie van de publieke omroep. "Mannen om een tafel, een enkele vrouw. Ze kaarten, ze kwartetten, ze ruilen in en uit, mag ik van jou, dan krijg jij van mij. Toen de avond viel, zochten ze hun handen om schouders te bekloppen. Tevergeefs, verspeeld, overspeeld." Dit beeld komt bij mijn fractie op als zij denkt aan de bedding die moest worden uitgehakt alvorens deze wetswijziging erdoorheen kon worden geleid. Een wetswijziging als een stromende rivier, was dat maar waar! Met horten en stoten, veel uitruil en symboolpolitiek. De niet-gekozen burgemeester gaf rond Pasen de aftrap. Wij redden het kabinet als de omroepvoorzitters een toontje lager mogen zingen. Mag ik dan van jou de netcoördinatoren? Dan krijg jij de omroepvoorzitters. Mag ik dan meer geld voor de omroepverenigingen, dan mag jij meer macht aan de raad van bestuur, en souffleren wij De Geus. Dan wil ik de NPS, en krijg jij meer geld voor je herzuiling, en Brandpunt terug.

Om een kabinetscrisis te voorkomen, wordt er in achterkamertjes tegelijkertijd onderhandeld over Borssele, publieke omroep en de WAO. Het inderhaast gesloten akkoord, het reces nadert en het kabinet wankelt, ademt de sfeer van compromis en alle partijen tevreden stellen, en helemaal niet van de staatssecretaris, die mijn fractie heeft leren kennen als iemand die helder kan denken en duidelijke keuzes kan maken.

Waar gaat het om? Na de bespreking van de BNN-wet vorig jaar in deze Kamer en het verschijnen van het rapport van de visitatiecommissie-Rinnooy Kan, in april 2004, wordt duidelijk dat er iets mis is met de publieke omroep. Belangrijkste kritiekpunten: kijkersaantallen lopen terug, bereik onvoldoende, waardering onvoldoende, jongeren en allochtonen worden nauwelijks bereikt, te weinig drama, geen bewustzijn van de nieuwe media en last but not least, de publieke omroep heeft geen adequaat antwoord kunnen formuleren op de oprukkende commerciële televisie. Hierop roept de staatssecretaris de noodtoestand uit, en besluit op aandringen van deze Kamer de concessieperiode van vijf jaar tot drie jaar te verkorten, tot 2008, waarna een geheel nieuw mediabestel zal gaan functioneren. De voorliggende wetswijziging dient de tussenliggende periode te regelen.

Wat doet deze wet? Deze wetswijziging heft de Raad van Advies, waarin de omroepvoorzitters het voor het zeggen hadden, op en zet die voorzitters neer in een college van omroepen, waarvanuit zij inbreng kunnen leveren. Advies mag, bepalen niet. De regierol van de programmering komt geheel bij de raad van bestuur te liggen, en bij de netcoördinatoren als hun afgezanten. Inmiddels zijn deze personen er door de Tweede Kamer weer uitgehaald. De raad van bestuur krijgt 25% geormerkt geld om die programma's te laten maken die de omroepen laten liggen. Dit geld gaat af van de omroepgelden. Tussen de overheid, de raad van bestuur en de omroepverenigingen worden prestatieafspraken gemaakt. Er wordt een onafhankelijke raad van toezicht aangesteld, die de raad van bestuur controleert en knopen doorhakt bij onenigheid tussen raad van bestuur en de omroepverenigingen. Over de raad van toezicht en de netcoördinatoren stelt mijn fractie de staatssecretaris de volgende vraag. De raad van toezicht zal worden samengesteld uit onafhankelijke leden. Zij zullen benoemd worden door de Kroon. Een commissie zal zich buigen over de sollicitaties. Wie zitten er in die commissie? Kan de staatssecretaris garanderen dat er tussen nu en 1 september tijd genoeg is voor een zorgvuldige sollicitatieprocedure? De raad van toezicht benoemt en ontslaat de raad van bestuur. Waarop precies controleert deze raad van toezicht de raad van bestuur? Met andere woorden, waarop kan de raad van bestuur specifiek worden afgerekend? Wanneer volgt ontslag?

De raad van toezicht heeft een beslissende rol in de geschillen tussen de raad van bestuur en het college van omroepen. Is de rol van onafhankelijk toezichthouder te combineren met de rol van scheidsrechter? Is daarvoor een geschillencommissie niet een beter instrument? Waarom hebt u op verzoek van de Tweede Kamer de netcoördinatoren uit de wet gehaald? Is dat niet een staaltje van symboolpolitiek? De raad van bestuur heeft hen in ieder geval nodig als vooruitgeschoven uitvoerders en controleurs van zijn beleid.

Meer centrale sturing door managers, door de politiek voorgedragen en benoemd, met als sturingsmiddel prestatiecontracten tussen de staatssecretaris en de managers opgemaakt en toezicht door onafhankelijke Kroonbenoemden. Tevergeefs zoekt mijn fractie in deze

achtertuin van de overheid de professionals, de makers en niet te vergeten de kijker die toch het geld opbrengt om zijn publieke omroepen draaiende te houden. De staatssecretaris zal zeggen: die zijn toch vertegenwoordigd in het nieuwe college van voorzitters van omroepen, die de programma's maken en via hun leden in contact staan met de kijkers? Ja, maar uit deze wetswijziging is te lezen dat het juist de omroepvoorzitters zijn die kaltgesteld moeten worden, omdat zij aan de wortel zouden staan van de neergang van de publieke omroep.

De omroepvoorzitters als zondebok. Is dat terecht, zo vraagt mijn fractie zich af. Rinnooy Kan is van mening dat de omroepen goed presteren en alleen meer moeten samenwerken. De Raad van State sluit zich daarbij aan. De gewenste veranderingen kunnen ook binnen het huidige bestel doorgevoerd worden, aldus deze raad. Daar is geen wetswijziging voor nodig, temeer daar er gewerkt wordt aan een spiksplinternieuw mediabestel. Ook zijn de omroepen hard bezig intern hun zaken op orde te brengen, zie hun tienpuntenplan. Waarom geeft de staatssecretaris hen geen kans om zich voor te bereiden op hun toekomst? Misschien leiden hun plannen tot nieuwe, frisse zienswijzen op mediabeleid.

Mijn fractie vermoedt een konijn. Waarom nu deze wetswijziging even tussendoor geconcipeerd en onder tijdsdruk behandeld in de Tweede Kamer en op het nippertje, zonder schriftelijke ronde, voorgelegd aan deze Kamer? En nog wel zo'n ingrijpende wetswijziging? Ingrijpender dan nodig, vindt de Raad van State. Waarom, is de vraag. Antwoord: omdat het achterliggende doel van de staatssecretaris is te komen tot het ontmantelen van de verzuiling. Je hoeft niet helderziende te zijn om te voorzien dat dit het begin van het einde van de omroepverenigingen is. Zie hier het konijn dat uit de hoge hoed van de vele verhullende woorden tevoorschijn springt. Woorden die tot doel hebben de coalitie zand in de ogen te strooien. Het zandmannetje sust de partijen zachtjes in slaap. Het stapsgewijze verschuiven van zendtijdgarantie en geld van de omroepen naar de raad van bestuur zal uiteindelijk leiden tot het marginaliseren van de omroepen, totdat deze zich noodgedwongen omvormen tot productiemaatschappijen die met een koffer vol programma's, concurrerend met elkaar, moeten leuren langs de deuren van de leden van de raad van bestuur, want wie betaalt, bepaalt. Het rapport van de raad voor cultuur wijst ontegenzeggelijk in die richting.

De fractie van de PvdA wil de staatssecretaris naar aanleiding hiervan een vraag stellen. Is het opheffen van de omroepverenigingen niet eigenlijk de diepste wens van de staatssecretaris en dwaalt zij alleen maar langs omwegen, zoals het opheffen van de NPS en herzuiling, dus weer katholieke en protestante opinierubrieken, om de coalitie tegemoet te treden? Mijn fractie wil de staatssecretaris erop wijzen dat met dit gedraai het grote gevaar is dat het historisch momentum voor een nieuw mediabestel voorbij gaat, tussen onze handen doorglipt omdat wij de zaak niet meer helder voor ogen krijgen, verduisterd als wij worden door het korte zicht van partijen die het nieuwe bestel aan het verleden vast willen klinken. Plato zei al: een goed politicus denkt niet alleen aan het

waarborgen van het belang van de eigen groep, maar weegt de hele gemeenschap.

Mevrouw de voorzitter. Mijn fractie nodigt de staatssecretaris uit de boeien los te gooien en om in alle vrijheid, de blik op de toekomst, een spiksplinternieuw mediabestel te ontwerpen. Het is nog niet te laat. De staatssecretaris vindt mijn fractie aan haar zijde wanneer zij het verleden met zijn verzuiling achter zich laat.

Het zijn voor de publieke omroep en haar beleidsmakers ook geen gemakkelijke tijden. In rap tempo internationaliseert, globaliseert en digitaliseert de samenleving. Er is steeds meer commerciële televisie en de distributieplatformen nemen toe. Internet is niet meer in de hand te houden en "on demand"-televisie is er al. Maak daar maar eens goed beleid voor. Eén ding moet je niet doen: je door angst laten leiden. Mijn fractie wil bij die angst even stilstaan, omdat zij het gevoel heeft dat die angst al te zeer het mediabeleid voor de toekomst zal gaan bepalen. De angst voor de commerciële zit er goed in. Talpa wordt opgericht en de publieke omroep probeert angstvallig zijn sterren vast te houden. Ook de staatssecretaris verwijst in haar stukken naar de concurrentie. Wij moeten een antwoord klaar hebben op nieuwe commerciële initiatieven, schrijft zij in de memorie van toelichting. Hoezo "antwoord klaar"? Een prestatiecontract extra naast al die afspraken over bereik, pluriformiteit, kwaliteit, herkenbaarheid, integriteit en transparantie? Meten is weten? Zo dichtplempen met cijfers en procenten dat een televisieprogramma een invuloefening wordt? Mijn fractie noemt dit angstig beleid. Angstig beleid om de gunst van de kijker, beleid dat elke innovatie in de kiem smoort. Je hebt een prachtig idee dat bijvoorbeeld technologisch innovatief kan uitpakken, maar helaas, het past niet binnen het prestatiecontract.

Bekijk het eens anders, raadt mijn fractie de staatssecretaris aan. Door de commerciële televisie worden juist kansen gecreëerd. Je wordt immers gedwongen je beleid aan een onderzoek te onderwerpen en je taak te herdefiniëren. Wat bracht de uitvinding van de fotografie met zich rond 1900? Dat de schilders zich een andere opdracht stelden en niet meer naar de natuur schilderden. De impressionisten zagen het licht en dat in meerdere opzichten. Ook het theater maakte ooit moeilijke tijden door. Toen de film opkwam, vreesde het een grote concurrent, totdat men zich realiseerde hoe theater zich onderscheidde van de film. Het is namelijk live. Je beleeft het samen met de toneelspelers, je ademt het in, je ondergaat het samen met de andere toeschouwers om je heen en je wordt als het ware opgenomen in dezelfde gemeenschap. Ten gevolge van dit inzicht veranderde de speelstijl en de theaterarchitectuur. De kleine zaal ontstond waarin de lijst werd afgebroken, zodat de acteur zich in dezelfde ruimte bevond als de toeschouwer. "Dichterbij" werd het toverwoord. In onze tijd buiten wij het verschil niet alleen uit, maar lijven wij de concurrent ook in. Op het toneel wordt film gebruikt als overdrachtsvorm naast het gesproken woord. Internet is al een pied-à-terre van de televisie geworden.

Mijn fractie leert van de geschiedenis en maakt van een concurrent een inspiratiebron. Let op! De

commerciële televisie behandelt zijn kijkers als consumenten, consumenten die krijgen wat zij vragen. Vraaggestuurde programmering dus. Zijn taak is immers, de adverteerders zo veel mogelijk kijkers te bezorgen, het liefst tussen 19 en 49 jaar, het meest koopkrachtige segment van het kijkerarsenaal. De publieke omroep zou haar kijkers daarentegen als burgers moeten zien voor wie hij een aanbod verzorgt dat ingegeven wordt door zijn functie, namelijk "to be an island of trust", zoals de Europese Raad het formuleert. "An island of trust" in een wereld waarin wij aan het verdwalen zijn. Een levende democratie kan niet zonder een door al zijn burgers gedeelde publieke ruimte, waar gemeenschappelijke referentiekaders kunnen worden opgebouwd, de grote verhalen verteld en almaar opnieuw geïnterpreteerd, en betekenisvolle meningsverschillen uitgewisseld. Het democratisch debat wordt zo op gang gehouden en de sociale cohesie bevorderd.

Lang geleden, in een nog overzichtelijke samenleving, aan de bron van onze beschaving, had je de agora als plaats waar de mensen elkaar ontmoetten, discussieerden en nieuws en kennis uitwisselden en overdroegen. Ook de vreemdelingen werden er verwelkomd. De publieke omroep kan zo'n plek innemen. De agora, waar wij naartoe gaan om elkaar te ontmoeten, om te leren, om te lachen, dat ook, en om multimediaal mee te praten. Soms klinkt er een wereldomvattende schreeuw, zoals tijdens Live 8. Soms is het er stil. Aandacht is er altijd, voor iedereen.

In schrill contrast met dit mooie beeld staat het schrikbeeld dat oprijst uit de voorliggende wet. De raad van bestuur krijgt 25% van het totale budget om de programmering bij te stellen c.q. aan te vullen, lezen wij. Geld als sturingsinstrument voor de programmering. Dat is een regelrechte kopie van de commerciële televisie. Geeft dit niet te denken, vraagt mijn fractie aan de staatssecretaris. Een publieke omroep moet zijn programmering toch inhoudelijk aansturen? Dat moet niet door managers die zwaaien met prestatiecontracten op straffe van programmaweigering, maar door professionals die verstand hebben van het vak televisie maken. De vraag waarmee de staatssecretaris zich moet bezighouden, is niet hoe de publieke omroep zo goed mogelijk kan concurreren met de commerciële televisie, maar hoe de publieke omroep zich zo goed mogelijk kan onderscheiden van de commerciële televisie. It's the content.

Dat mijn fractie niet helemaal op haar achterhoofd is gevallen, en dus vreest met terechte vreze, bewijzen de gebeurtenissen van de afgelopen dagen. De NOS, waarvan de NPS in 1988 is afgesplitst, was als gezamenlijkheid van de omroepen juist opgericht als forum, om daarin het open debat tussen de zuilen, partijen en het middenveld te organiseren. Wie moet in de nabije toekomst deze taak overnemen? De omroepen kunnen dat niet meer, aangezien zij juist alleen nog maar voor hun eigen opinie mogen uitkomen.

Deze vraag roept weer nieuwe vragen op. Kan de staatssecretaris mijn fractie toezeggen dat zij streeft naar een reclamevrije publieke omroep? Mijn fractie is verheugd dat de reclame rond kinderprogramma's wordt

afgeschaft, maar de staatssecretaris zou mijn fractie nog meer plezier doen, wanneer de hele publieke omroep van reclame bevrijd zou kunnen worden. Is de staatssecretaris het met mijn fractie eens dat de publieke omroep zich dan echt zou kunnen onderscheiden van de commerciële? Dat gaat geld kosten! Ja zeker. Maar de staatssecretaris vindt het toch ook belangrijk dat de publieke omroep echt helemaal van ons wordt en niet ook een beetje van de reclame?

Linda de Mol juichte bij de presentatie van Talpa: Talpa is van u en niet van de overheid. Dat was een leugen. Talpa is van de adverteerders, die op elk moment, ongenood, binnen kunnen dringen met hun volle boodschappentassen. Wie betaalt bepaalt immers?

Is het niet beschamend dat in Frankrijk €83 per hoofd van de bevolking wordt uitgegeven aan cultuur en in Nederland €0,13? Dat is het laagste bedrag in Europa. Ook aan onderwijs geven wij het minste uit. Is onze beschaving ons dan niets waard? Wat is onze beschaving de staatssecretaris waard?

In deze Kamer dienen wij wetten te beoordelen op kwaliteit en uitvoerbaarheid, bijvoorbeeld door de vraag te stellen of de wetswijziging de beoogde verbeteringen teweegbrengt. Omdat de beoogde verbeteringen in deze wetswijziging pas achteraf gemeten kunnen worden, stel ik de vraag anders. Zijn door deze wijzigingen de voorwaarden aanwezig voor de omroepverenigingen, die tot 2008 nog de belangrijkste aanleveraars zijn van programma's, om kwalitatief hoogwaardige programma's te maken?

Mooie televisieprogramma's kun je het beste benaderen als artistieke producten, zoals een toneelvoorstelling, een schilderij of een compositie. Uiteraard komt er een hoop technische vaardigheid en vakmanschap bij kijken, maar het standpunt, de bron, is creativiteit, te herkennen aan de ziel van het werk. Een goed televisieprogramma is beziel. Welnu, om programma's met een ziel te kunnen maken -- of het nu het journaal, een opinieprogramma of een documentaire is -- is het nodig dat er journalistieke en programmatische onafhankelijkheid is, een goed inspirerend werkklimaat, continuïteit, geen tijdsdruk -- het kan lang duren voordat een programma succes heeft -- een creatief team waarop je kunt rekenen, royale samenwerking op het net en, heel belangrijk, uitzendgarantie. Hoe zit dat de komende drie jaren met deze wet? Zullen de omroepen en de makers een beetje prettig kunnen werken in Hilversum? Helaas, op alle punten werd negatief gecoörd. De pijn wordt vooral veroorzaakt doordat de omroepen en de makers zich langzaam voelen doodbloeden.

Dat het omroepbestel op de schop moet, daar is iedereen het over eens. Doe het dan ook duidelijk! Óf je gaat het bestel van binnenuit grondig renoveren. De omroepen waren daar al mee bezig. Óf je begint opnieuw te werken aan een heel ander model. Daar hadden ze in Hilversum graag over willen meedenken. Het concurrentiedenken werpt nu al zijn schaduw vooruit. De reorganisatie is begonnen. De eerste ontslagen zijn gevallen. Waarom zou je nog iets moois bedenken als het misschien toch niet wordt uitgezonden? Het ziet er somber

uit voor de komende jaren. Het beeld staat nog niet op zwart, maar de humeuren wel.

De heer **Luijten** (VVD): Ik kan uw betoog in grote lijnen volgen. De publieke omroep zou een eiland van vertrouwen moeten zijn. Ik hoor allemaal prachtige vergezichten, maar de vraag is hoe u dat allemaal gaat organiseren. Hoe wilt u dat concreet vormgeven? Ik begrijp ook niet zo goed wat in uw verhaal de rol van de omroepen is. Spelen die daar geen rol meer in? De publieke omroepen hebben toch jarenlang de tijd gehad om zelf met een initiatief te komen? De creativiteit die u ze toedicht, heb ik op dit punt nog niet gezien.

De eerste vraag was dus hoe u het gaat organiseren. De tweede vraag was of de omroepen geen plek meer hebben in uw model. De derde vraag was of de omroepen niet genoeg tijd hebben gehad om die prachtige vergezichten die u schetst vorm te geven. Hun creativiteit heeft kennelijk niet tot dat prachtige bestel geleid.

Mevrouw **Witteman** (PvdA): Ik heb net een beeld geschetst van de agora. Dat is het nu niet. Je kunt je afvragen wie daaraan schuld heeft. Het bestel zoals het nu is, heeft niet zodanig gewerkt dat men zich heeft kunnen ontworstelen aan de strijd met de commerciële. De publieke omroepen zijn er eerder op gaan lijken dan dat zij zich daarvan hebben onderscheiden. Dat is ook de schuld van de omroepverenigingen. Moeten wij die dan handhaven? U hebt kunnen horen dat ik op dit moment niet echt kies. Mijn fractie is erg voor een nieuwe kijk op het omroepbestel. Wij vinden het niet goed dat er nu een omroepbestel ontstaat waarin een deel van het oude bestel als een relikwie blijft hangen. Er wordt dus niet gekozen voor een nieuwe weg. Mijn fractie geeft de voorkeur aan een geheel nieuw omroepbestel, waarin de omroepverenigingen niet als verzuilde verenigingen opereren. Het is goed mogelijk dat zij blijven als productiemaatschappijen of als werkmaatschappijen, maar dan opgezet vanuit een nieuwe manier van denken. Terwijl dit proces plaatsvindt, is de visie op de publieke omroep doorgedrongen in de hoofden en de harten van de mensen die er werken. U bent vast ook in Hilversum geweest om met de mensen daar te praten. De wil is groot. De creativiteit is op zichzelf ook groot, maar die wordt gesmoord door het bestel. Men is er nog niet aan toegekomen om die stap te maken.

De heer **Luijten** (VVD): Ik kan hier heel weinig mee. Ik dacht dat u een heel eind kwam in de richting van het voorstel zoals het er nu ligt. De omroepen moeten misschien wel productiemaatschappijen worden en moeten zich inderdaad maar weer eens gaan bezighouden met het maken van programma's in plaats van naar elkaar te blijven kijken. Ziet u het nu met of zonder de omroepen? U zegt wel dat het een heel nieuwe manier van denken moet worden, maar daar kunnen wij natuurlijk niet bij stil blijven staan, want de commerciële treinen razen wel door!

Mevrouw **Witteman** (PvdA): Maar ik heb de nadruk gelegd op de nieuwe manier van denken. Als het om het onderhavige wetsvoorstel gaat, vind ik het een slecht voorstel omdat, wil je de omroepverenigingen behouden, zij geen kans hebben om hun creativiteit naar buiten te brengen. Dat is mijn grootste bezwaar tegen dit wetsvoorstel. De omroepverenigingen worden nu zo'n beetje kaltgesteld, ontdaan van hun macht, omdat ze van bovenaf worden aangestuurd en niet meer van binnen uit. Daarom zei ik ook dat een televisieprogramma een creatief, een artistiek product is en dat een dergelijk product niet tot stand kan komen als het aan zoveel regeltjes moet voldoen. Een artistiek product kan tot stand komen binnen een artistiek klimaat waarin makers de tijd hebben om de vonk te krijgen om tot iets te komen. Dat kan begeleid worden door een omroepvereniging, dat maakt mij op zich niet zoveel uit, maar er moet in ieder geval wel de ruimte voor zijn. Door de manier waarop het nu wordt ingericht, wordt die ruimte zodanig beperkt dat de creativiteit niet meer tot bloei kan komen. Dat heb ik willen proberen te zeggen. Dit is de eerste stap; zet ze in een hoek en laat ze de dingen doen die ze doen, maar dan wel met fikse prestatiecontracten van bovenaf geregeld. Maar laten wij elkaar niet voor de gek houden, want er komt ongetwijfeld een volgende stap. Ik snap ook niet dat de coalitiepartijen hier in trappen. De volgende stap zal zijn dan de omroepverenigingen nog maar zo'n klein beetje van het geld krijgen, alleen nog maar opiniërende programma's mogen maken zoals in de zestiger en zeventiger jaren en verder helemaal niets meer mogen behalve dan leuren bij de raad van bestuur om een kans te krijgen om een programma te maken. Ik ben er een beetje boos om en dat zult u ook aan mijn toon horen, want hier wordt een spel gespeeld. Ik mag de staatssecretaris heel graag, dus het is zeker niet persoonlijk bedoeld. Er wordt een spel gespeeld omdat de coalitie is zoals zij is. Iedereen trapt er in -- ik zeg het maar zoals het mij in de mond komt -- en over enkele jaren zal iedereen zeggen: had ik het maar geweten, dan was ik toen wat duidelijker geweest en zou ik in opstand zijn gekomen. Dat zijn doekjes voor het bloeden, dames en heren!

De heer **Schouw** (D66): Ik voel mij als coalitiepartij hier toch wel een beetje door aangesproken. Er wordt een spel gespeeld en ik stink er in! Ik zou dan toch wel wat preciezer willen weten wat dan het spel is en waar ik dan in zou stinken. Ik ben daar met name zo in geïnteresseerd omdat u volgens mij de governance-structuur zoals die vandaag aan de orde is voor de omroepen juist tegemoet komt aan uw punt dat de omroepverenigingen weer gaan doen waar zij goed in zijn, namelijk creativiteit van onderop om programma's te maken.

Mevrouw **Witteman** (PvdA): Ik denk dat ook uw partij het prima vindt zoals het nu gaat. Ik zal de verschillende partijen apart benaderen. Ik denk dat het CDA het meest

voor de gek wordt gehouden, dat de VVD wel de omroepverenigingen wil behouden, dat D66 dat eigenlijk niet wil, maar er toch wel mee instemt omdat dit goed voor de coalitie is. Eigenlijk wil de VVD ook iets anders, namelijk een BBC-model zonder reclame!

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Misschien moeten wij ook even over de PvdA praten. Ik denk dat wij twee dingen moeten constateren. Het eerste is dat het publieke bestel met allerlei ontwikkelingen wordt geconfronteerd en het tweede is dat wij met een erfenis uit het verleden zitten, waarvan het de vraag is of de dragers van dat enorme pluriforme publieke bestel met zijn allen wel die grote nieuwe ontwikkelingen aan kunnen. U zult dus moeten kiezen voor de functie van de publieke omroepverenigingen. Zijn dit de dragers van het nieuwe bestel of zijn zij dit niet? U draait hier voortdurend omheen en daarmee neemt u ook het risico dat u doorgaat op de weg die veel te traag is om de aanpassingen aan te brengen die nu noodzakelijk zijn. U draait ook een beetje om de hete brij heen. De vraag is dus: zijn de publieke omroepverenigingen nog de dragers van het nieuwe bestel. Ik denk dat u die vraag moet beantwoorden, want anders komen wij geen steek verder en zitten wij over tien jaar nog met dit probleem.

Mevrouw **Witteman** (PvdA): Het is heel natuurlijk heel interessant om een filosofisch debat te voeren over de vraag of de omroepverenigingen nog wel de dragers zijn van het nieuwe bestel, maar wij zitten nu in deze situatie en daar wind ik mij over op. Ik vind, en dan spreek ik ook namens mijn fractie in de Eerste Kamer, dat de omroepverenigingen niet de dragers van de profilering zijn, maar wij zitten nu in deze situatie. Het klinkt misschien wat ambigu, maar ik probeer nu de mogelijkheden te bekijken voor de zittende omroepverenigingen en tegelijkertijd te schetsen hoe het in de toekomst met de omroepverenigingen zou moeten gaan. De manier waarop er nu met hen wordt gesold, vind ik schandalig. Dan kan ik het intussen wel goed vinden dat de omroepverenigingen zouden verdwijnen, maar ik wil dit niet los daarvan zien, omdat ik ook betrokken ben bij de werkomgeving van de mensen die bij de omroepverenigingen werken.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Mevrouw Witteman, u bent de vleesgeworden tragiek van de besluitvorming over het publieke bestel in Nederland.

Mevrouw **Witteman** (PvdA): Iedereen is het erover eens dat het omroepbestel op de schop moet, maar doe het dan duidelijk, aldus de medewerkers in Hilversum. Of je gaat het bestel van binnenuit grondig renoveren, de omroepen waren daar al mee bezig, of je begint opnieuw op weg naar een heel ander model. Zij hadden daar graag aan willen meewerken. Het concurrentiedenken werpt nu al zijn

schaduw vooruit, de reorganisatie is begonnen en de eerste ontslagen zijn gevallen. Waarom zou je nog iets moois bedenken als het misschien toch niet wordt uitgezonden?

Het ziet er somber uit de komende jaren. Het beeld gaat nog niet op zwart, maar de humeuren wel. Hoe denkt de staatssecretaris onder deze werkomstandigheden de pluriformiteit en vooral ook de kwaliteit tot 2008 te waarborgen? Of moeten de omroepen maar helemaal ophouden met het zelf maken van programma's en alleen nog maar programma's kopen? De agora wordt dan een markt in een heel andere betekenis en een ziel kun je niet kopen, wel verkopen.

Wij verheugen ons op de antwoorden van de staatssecretaris. Jammer genoeg komen die pas morgen.

De heer **Woldring** (CDA): Ik heb de rijke visioenen van mevrouw Witteman met groot respect gevolgd. Dit wetsvoorstel gaat over verandering van de bestuursstructuur. Wat je ook van een organisatie vindt met allerlei prachtige visioenen, er moet natuurlijk wel bestuurd worden. Ik heb geen antwoord gehoord op de vraag naar de mening van de fractie van de PvdA over die bestuursstructuur. Er moet toch bestuurd worden.

Mevrouw **Witteman** (PvdA): Ik ben hier in mijn tekst al op ingegaan, maar misschien is dit door de interrupties niet duidelijk naar voren gekomen. Ik vind het goed dat de voorzitters uit de Raad van Advies zijn getreden, omdat die situatie op dit moment onwerkbaar is. Je kunt je echter afvragen of het goed is omdat die structuur onwerkbaar is of omdat de omroepvoorzitters slecht functioneren. Was het nodig om nu deze verandering teweeg te brengen? Ik heb die vraag al eerder gesteld. Wat minder goed is, is dat nu een kwart van de programma's van bovenaf met geld wordt aangestuurd, terwijl een publieke omroep altijd van beneden af inhoudelijk zou moeten worden aangestuurd. Dat vind ik dus geen goede zaak. Ook niet goed is hetgeen ik heb gemerkt in gesprekken met de raad van bestuur: als managers hebben zij eigenlijk geen kaas gegeten van een artistiek product als een televisieprogramma. De netcoördinatoren zijn afgeschaft, maar ik heb gehoord dat zij wel weer zullen gaan werken. Zij zullen een programma kunnen weigeren. Doen ze dit op grond van iets abstracts als genre, of willen ze toch iets over de inhoud zeggen? In dat laatste geval zijn we gevaarlijk dicht bij een publieke omroep die van bovenaf wordt gestuurd door de politiek.

De **voorzitter**: U beiden vervalt in herhalingen. Wij zullen het kunnen nalezen in het verslag.

**

*N

De heer **Woldring** (CDA): Mevrouw de voorzitter! Mijn bijdrage namens de CDA-fractie heeft een iets andere strekking dan die van mevrouw Witteman. Mijn fractie heeft met belangstelling kennisgenomen van dit wetsvoorstel. Het is een uitwerking van het kabinetsstandpunt dat de staatssecretaris in haar brief van 11 juni 2004 aan beide Kamers van de volksvertegenwoordiging heeft gestuurd om op korte termijn enkele wijzigingen door te voeren in de strategie en sturing van de publieke omroep. De voorgestelde wijzigingen komen voort uit de kritische conclusies en aanbevelingen in het rapport van de visitatiecommissie-Rinnooy Kan. Indien men alleen let op de kritiek van de visitatiecommissie, dan lijkt de publieke omroep slechts te falen, hetgeen onzes inziens niet het geval is. Uit het rapport van de visitatiecommissie blijkt dat de publieke omroep en de deelnemende omroepinstellingen het in veel opzichten redelijk goed doen. De visitatiecommissie kon haar kritiek op het functioneren van de publieke omroep als geheel slechts baseren op een hypothese, namelijk dat indien de bestuursstructuur zou worden veranderd, de publieke omroep tot betere prestaties zou komen. De visitatiecommissie heeft echter geen enkel argument gegeven waaruit zou blijken dat een verandering van de bestuursstructuur de garantie biedt voor betere prestaties. De door de visitatiecommissie gehanteerde slagzin dat het geheel van de publieke omroep minder is dan de som van de delen, zonder een criterium aan te geven waaraan de som van de delen dan zou moeten voldoen, zegt dan ook niet veel.

Hoewel de CDA-fractie de publieke omroep als geheel en de deelnemende omroepinstellingen niet alleen maar kritisch beoordeelt, neemt zij de kritiek van de visitatiecommissie volstrekt serieus. Wij denken met name aan de conclusie dat de publieke omroep als geheel -- vooral als gevolg van een gebrek aan samenwerking tussen de omroepverenigingen -- in die zin onvoldoende presteert, dat het nagestreefde kijkcijferaandeel van 40% niet wordt gehaald en dat belangrijke maatschappelijke groepen zoals jongeren, allochtonen en maatschappelijk minder actieven onvoldoende worden bereikt.

Van belang is dat bereik- en kijkcijfers moeten worden gespecificeerd naar programmacategorieën en daarbinnen bovendien naar specifieke bevolkings- en leeftijdsgroepen. Hoewel de afzonderlijke omroepinstellingen sterk aanbodgericht zijn en als zodanig redelijk goed presteren, zijn zij volgens de visitatiecommissie te weinig gericht op het realiseren van gespecificeerde publieksdoelstellingen en schieten zij tekort in hun gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het functioneren van de publieke omroep als geheel met een duidelijk herkenbaar beleid.

Ook al biedt dit wetsvoorstel geen garanties voor betere resultaten van de publieke omroep, de voorgestelde veranderingen in de bestuursstructuur van de publieke omroep kunnen mogelijkheden scheppen voor betere prestaties. Daarom steunt de CDA-fractie de voorgestelde veranderingen. Deze komen op het volgende neer: de leden van de raad van toezicht worden door de Kroon benoemd, de raad van toezicht benoemt de raad van bestuur, de

omroepinstellingen worden vertegenwoordigd in het college van omroepen dat de raad van bestuur weer adviseert, de coördinatie van de netten en tussen de netten geschiedt door de raad van bestuur en geschillen tussen de raad van bestuur en het college van omroepen worden voorgelegd aan de raad van toezicht die beslissende bevoegdheid heeft.

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel door de Tweede Kamer is uitgebreid gesproken over de samenstelling van de raad van toezicht. Verscheidene woordvoerders hebben gewezen op het gevaar van politieke benoemingen. Omdat in het wetsvoorstel is geregeld dat de benoeming van de leden van de raad van toezicht door de Kroon zal geschieden en de staatssecretaris bij herhaling heeft gesteld dat van politieke benoemingen geen sprake zal zijn, heeft de CDA-fractie vertrouwen in de procedure en in de integriteit van hen die deze benoeming zullen voorbereiden. Omdat het gevaar van politieke benoemingen altijd op de loer ligt, zal de CDA-fractie de te verwachten benoeming van de leden van de raad van toezicht nauwkeurig volgen, in de hoop dat haar vertrouwen niet zal worden beschaamd.

Het programmabeleid van de raad van bestuur, dat erop neerkomt dat programma's worden ingepast in een samenhangend en herkenbaar programma-aanbod van de landelijke, publiekelijke omroep als geheel, zal volgens het wetsvoorstel worden bevorderd door het maken van prestatieafspraken tussen de overheid en de raad van bestuur van de publieke omroep. Die prestatieafspraken zijn een uitwerking van de taakstelling van de publieke omroep, zoals die omschreven staat in artikel 13c van de Mediawet. Deze afspraken worden verder gemaakt op basis van het concessiebeleidsplan.

Uit de stukken blijkt dat de prestatieafspraken geen betrekking zullen hebben op de inhoud van programma's. Het gaat om een pluriform programma-aanbod, netprofielen, bereik- en kijkcijfers, gespecificeerd naar bepaalde bevolkingsgroepen, en de integriteitcode. Worden er ook afspraken gemaakt over waarderingscijfers? Wordt de externe pluriformiteit van het programma-aanbod slechts formeel aanvaard op grond van het feit dat er nu eenmaal omroepinstellingen zijn die deze pluriformiteit representeren of wordt die pluriformiteit ook beoordeeld in de zin dat wordt nagegaan of er wel van reële, externe pluriformiteit sprake is? Anders gezegd: betekent pluriformiteit dat in het prestatiecontract wordt opgenomen dat omroepinstellingen, zonder dat de inhoud van programma's wordt beoordeeld, een genre programma's maken dat inderdaad de overtuiging en identiteit van omroepinstellingen tot uitdrukking brengt? Welke sancties, en door wie te nemen, worden verbonden aan het niet nakomen van één of meer onderdelen van het prestatiecontract?

Volgens de memorie van toelichting -- zie pagina 7 -- behoeven de prestatieafspraken de instemming van het college van omroepen. Dit instemmingsrecht is echter niet in het wetsvoorstel geformuleerd. Volgens artikel 18c heeft het college van omroepen namelijk alleen adviesrecht. Het recht van goedkeuring komt toe aan de

raad van toezicht. Kan de staatssecretaris opheldering gegeven over het in de memorie van toelichting vermelde instemmingrecht? Ik voeg hieraan toe dat dat is gedaan met het argument dat daardoor vooral de samenhang moet worden gegarandeerd, de eenheid van beleid en het zich committeren aan die eenheid van beleid.

Verder zullen binnen het publieke bestel prestatieafspraken worden gemaakt tussen de raad van bestuur en de samenwerkende omroepinstellingen, hetgeen impliceert dat de vrijheid van de omroepinstellingen wordt toegespitst op wat wordt genoemd: vrijheid in gebondenheid. Dat wil zeggen dat de omroepverenigingen het recht hebben en behouden, programma's te maken vanuit hun eigen overtuiging en identiteit en dat zij tevens gebonden zijn aan een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een beter functionerende en beter presterende omroep als geheel, met een duidelijke coördinatie en regievoering door de raad van bestuur.

Naar het oordeel van de CDA-fractie is de externe pluriformiteit van de publieke omroep voldoende gegarandeerd, althans in dit wetsvoorstel. Sterker uitgedrukt: de omroepverenigingen en hun leden (in totaal meer dan drie miljoen) worden uitgedaagd te bewijzen wat hun identiteit waard is in een samenwerking die gericht is op een gezamenlijke missie, een missie die zij ook in de huidige Mediawet reeds hebben maar die onvoldoende wordt gerealiseerd. Omdat de externe pluriformiteit in het Paasakkoord wordt genoemd, zal de CDA-fractie bij de vervolgwetgeving, die onder meer zal gaan over de maatschappelijke legitimering en inbedding van de omroepverenigingen, de uitwerking van de externe pluriformiteit met kritische aandacht volgen.

Met enige regelmaat heeft de staatssecretaris opgemerkt dat het voorliggende wetsvoorstel geen eerste stap is in de richting van een hervorming van het publiek bestel op lange termijn. Die hervorming is wel in voorbereiding. Impliceert deze opmerking dat het voorliggende wetsvoorstel, dat vooral betrekking heeft op een andere bestuursstructuur, slechts een beperkte looptijd kan hebben? Impliceert het bovendien dat het mogelijk ongedaan gemaakt kan worden door een wetsvoorstel betreffende de publieke omroep voor de lange termijn? Zoals gezegd wil het kabinet met het wetsvoorstel niet vooruitlopen op zijn plannen voor de lange termijn. Toch wordt op pagina 8 van de memorie van toelichting een tipje van de sluier opgelicht. Op die pagina worden vragen opgeworpen over de verhouding van de prestatieafspraken tot huidige wettelijke programmavoorschriften inzake minimum- en maximumpercentages van zendtijd voor diverse programma's. Er wordt gesproken over het grofmaziger maken van het programmavoorschrift. Vervolgens wordt de volgende opmerking gemaakt: "Het kabinet is het eens met deze lijn en zal die in de komende jaren verder uitwerken." Wij zullen de kabinetsplannen te zijner tijd op hun merites beoordelen, maar met het spreken over het grofmaziger maken van de programmavoorschriften, stelt het kabinet het probleem zelf aan de orde.

Daarom acht de CDA-fractie het gerechtvaardigd om daarover nu reeds een paar opmerkingen te maken. De

grofmazigheid kan betrekking hebben op de publieke nieuwsvoorziening door de NOS. De CDA-fractie hecht aan een onafhankelijke nieuws- en informatievoorziening en het toetsen daarvan. Bovendien hecht zij aan een evenwichtige weergave van verschillende standpunten. Wij noemen dat "interne pluriformiteit". Naast de nieuws- en informatievoorziening blijft ruimte voor door omroepinstellingen te verzorgen achtergronden bij het nieuws, evenals opinievorming en maatschappelijk debat. Dat noemen wij "externe pluriformiteit". De externe pluriformiteit moet naar het oordeel van de CDA-fractie niet worden geabsorbeerd door de interne pluriformiteit. Anders gezegd, grofmazigheid mag niet ten koste gaan van externe pluriformiteit.

Wat betreft specifieke informatie en educatie, kunst en cultuur, vreest de CDA-fractie het opengooien van een deel van de publieke omroep naar de markt. Zij is er voorstander van dat licentiehouders volgens een programma van eisen en in onderlinge concurrentie met voorrang worden betrokken bij de productie van die programma's. Bovendien is de CDA-fractie van oordeel dat levensbeschouwelijke programma's voor educatie, kunst en cultuur niet ten koste mogen gaan van de zogenaamde 39f-omroepen, zoals de Mediawet stelt. De genoemde grofmazigheid mag niet ten koste gaan van de 39f-omroepen. Aan het bestaan van de kleine omroepen mag echter geen argument worden ontleend om levensbeschouwelijke programma's voor educatie, kunst en cultuur uit te sluiten.

De CDA-fractie zal de wetsvoorstellen die betrekking hebben op de publieke omroep voor de lange termijn te zijner tijd op hun merites beoordelen, al heb ik mij enige grofmazige opmerkingen veroorloofd.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Dat is ook een beetje teleurstellend. De Kamer heeft een reputatie hoog te houden wat betreft visie op het publieke bestel en de toekomst ervan. Wij hebben in het verleden zelf het debat daarover aangezwengeld. De heer Woldring blijft nu heel dicht bij het wetsvoorstel dat vandaag op tafel ligt. Hij schuift de context een beetje naar voren. Ik vind dat jammer, want juist vanwege zijn inzet in eerdere debatten verwachten wij een uitspraak van hem over de toekomst van het publieke bestel. Bovendien verwachten wij een uitspraak over de vraag of wij de structuurwijziging die voor ons ligt, daartegen kunnen afwegen. Ik denk bijvoorbeeld aan de samenwerking van omroepverenigingen en het versterken van de structuur die daarbij in het geding is en die nu ook ter discussie staat. Daarom zou het wel aardig zijn om iets van de CDA-fractie te vernemen. Dat gebeurt nu niet. Misschien kan de heer Woldring het nog goed maken.

De heer **Woldring** (CDA): Ik vind dit een buitengewoon interessante vraag. Het klopt dat ik vorig jaar als woordvoerder van de CDA-fractie aan de orde heb gesteld dat toen reeds evaluatierapporten van de commissie-Rinnooy Kan en de Wetenschappelijke Raad voor het

Regeringsbeleid zouden verschijnen en onderwerp van bespreking zouden zijn voor toekomstige wetgeving. Ik heb toen al gezegd dat wij ons oordeel zouden bewaren tot daar voorstellen voor werden gedaan. U hebt mij nooit horen zeggen dat wij dit of dat wilden. Ik heb wel steeds gezegd dat de publieke omroep stevig in de maatschappij verankerd moest zijn en voor pluriformiteit moest zorgen en dat wij dat voor een deel in de omroepverenigingen gerepresenteerd zagen. Ik heb ook steeds gezegd dat er meer was dan alleen omroepverenigingen. Bepaalde kaders heb ik dus wel geschetst, zoals u in publicaties van het wetenschappelijk instituut van het CDA kunt terugvinden. Vandaag houd ik mij echter aan het voorliggende wetsvoorstel. Dat komt in mijn ogen overeen met de orde van de vergadering, die overigens in handen van de voorzitter is. Als u het mij echter vraagt, hoef ik mijn hand niet te overspelen. Ik houd het dus op een teleurstelling van uw kamp. Dat vind ik jammer, want ik houd er niet van om mensen teleur te stellen, maar misschien kan ik dat in de pauze goedmaken. In deze Kamer bestaat immers het gebruik om elkaar een gevulde koek te geven als een teleurstelling al te groot wordt.

De heer **Van Raak** (SP): Ik wil niet dat de heer Woldring zijn hand overspeelt. Ik wil hem daar ook niet toe uitnodigen. Er is alleen een dilemma. De minister zegt tegen de Eerste Kamer dat omroepen meer met elkaar moeten samenwerken -- achter die samenwerking zit zelfs wettelijke dwang -- terwijl zij in de Tweede Kamer de contouren van de nieuwe Mediawet heeft geschetst krachtens welke omroepen met elkaar moeten gaan concurreren. De heer Woldring hoeft zijn hand niet te overspelen; hij heeft het recht om te zeggen dat hij vandaag de voorliggende wet wil beoordelen en in de toekomst een andere wet. De staatssecretaris die zegt dat omroepen met elkaar moeten gaan concurreren, moet nu alleen wel een wet gaan uitvoeren krachtens welke wij omroepen willen verplichten tot samenwerking. Wij moeten de minister vanavond dus toch met een missie op pad sturen die zij niet wil waarmaken?

De heer **Woldring** (CDA): Mijnheer Van Raak, ik beantwoord uw vraag niet. Het wetsvoorstel dat later bij de Tweede Kamer wordt ingediend, zal nog uitvoerig worden behandeld. Er kunnen nog allerlei amendementen op worden ingediend. Daarna komt het in de Eerste Kamer. Die zal het wetsvoorstel dan op zijn merites beoordelen. Ik vind het volkomen onjuist om bij de behandeling van een bepaald wetsvoorstel met een zekere willekeur andere interessante punten aan de orde te stellen die in mijn ogen nog niet aan de orde zijn. Het wetsvoorstel dat aan de orde is, gaat hoofdzakelijk over de bestuursstructuur. Daar heb ik het in mijn betoog bij gehouden.

De heer **Van Raak** (SP): Het klopt dat de Eerste Kamer wetten op hun eigen merites moet beoordelen. Het kabinet stelt de Eerste Kamer echter telkens voor een probleem

door een wet voor te leggen waar een andere wet zijn schaduw al over werpt. Het is dan toch aan de Eerste Kamer om te beoordelen of zij die andere wet bij de beoordeling van een voorliggende wet betreft? Ik merk dat de heer Woldring ervoor kiest, dat niet te doen. Als je echter continuïteit van bestuur wenst en wilt dat wetten goed worden uitgevoerd, zul je die schaduw erbij moeten betrekken.

De heer **Woldring** (CDA): Ik begrijp de vraag van de heer Van Raak volkomen. Naar de taak van deze Kamer is zij daar echter niet toe geroepen, zeker niet betreffende dit omroepbeleid. Ik hoef niet op te noemen wat de taken van deze Kamer precies zijn, want dat heeft mevrouw Witteman zojuist kort gedaan. Vanavond gaat de discussie in de Eerste Kamer over dit wetsvoorstel. Daar houd ik mij aan.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): De heer Woldring roept discussie op. Wij richten vandaag de structuur van de raad van toezicht in. Waarop moet die raad toezien? Met welke visie moet deze raad toezicht houden? Met welke toekomst dient die rekening te houden? Het is toch van groot belang dat de opdracht die wij aan de raad van toezicht geven, in de context van de veranderingen past? Dat verband bestaat toch wel degelijk?

De heer **Woldring** (CDA): Voorzitter, als u mij toestaat, corrigeer ik de heer Van der Lans. In zowel de memorie van toelichting als het verslag staat zeer nadrukkelijk dat dit een uitwerking is van artikel 13c en dat concessieafspraken en het concessiebeleidsplan een rol spelen. Ik ken prestatieafspraken nog niet, maar ik weet wel waarop deze gebaseerd zullen zijn. Dat is een heel duidelijk stramen van aandachtspunten waaraan een bestuur zich heeft te houden. Dat bestuur is rechtstreeks verantwoording schuldig aan de raad van toezicht. Die lijnen zijn in dit wetsvoorstel veel duidelijker dan voorheen en met de prestatieafspraken is een mogelijkheid geschapen om een en ander ook te effectueren. Ik zeg niet dat dit ook zal gebeuren. Ik zeg ook niet dat met dit wetsvoorstel betere programma's zullen ontstaan. Ik heb wel gezegd dat de CDA-fractie van oordeel is dat die mogelijkheid aanwezig is en daarom zullen wij onze steun aan dit wetsvoorstel niet onthouden.

Ook al was ik grofmazig in mijn vraagstelling, ik veroorloof mij de vrijmoedigheid, mevrouw de voorzitter, om de staatssecretaris te vragen fijnmazig op mijn vragen te antwoorden.

*N

De heer **Van Raak** (SP): Mevrouw de voorzitter. D66 bewindpersonen houden van knutselen. Minister Pechtold

knutselt er lustig op los met zijn speeldoos van bestuurlijke vernieuwingen en deze staatssecretaris knutselt met haar eigen mediablokken en wij kijken met stijgende verbazing toe hoe onmogelijke constructies worden gebouwd die gedoemd zijn in te storten! De staatssecretaris is van een partij die ooit streed tegen de verzuiling, maar helpt nu met de NPS de enige ontzuilde omroep om zeep. Zij wil onafhankelijke journalistiek, maar zet een streep door kwaliteitsprogramma's als Nova, Zembla en Buitenhof. De staatssecretaris wil de publieke omroepen dwingen om beter samen te werken, maar wil tegelijkertijd dat diezelfde omroepen met elkaar gaan concurreren. Wat een geknutsel!

Mediamensen als Rinnooy Kan, Staal en Wolffensperger worden er moedeloos van. Elke wetgeving is gelegenheidswetgeving, zo stelde de staatssecretaris tijdens het debat over de verlaging van het aantal benodigde leden van publieke omroepen dat in mei en juni vorig jaar in vier termijnen in deze Kamer werd gevoerd. Zij zei dit in reactie op beschuldigingen van de woordvoerders van het CDA en de PvdA dat die wet vooral bedoeld was om BNN te redden. De staatssecretaris had gelijk, elke wet is een gelegenheidswet, elke wet heeft namelijk een concrete aanleiding, in dat geval BNN. Het doel van deze wetswijziging was echter breder, namelijk om de toegankelijkheid voor nieuwkomers en daarmee de pluriformiteit van de publieke omroep te verzekeren.

De wijziging van de Mediawet die we hier vandaag behandelen, had eveneens een specifieke aanleiding: het visitatierapport over de publieke omroep van de commissie onder leiding van Rinnooy Kan. Doel van deze wetgeving is onder meer om de samenwerking tussen de publieke omroepen te versterken door een gezamenlijke strategie en een duidelijke regie.

Elke wet heeft een specifieke aanleiding, daarover zijn we het eens. Maar het is aan de regering om een eenduidig beleid te ontwikkelen. Zij moet er dus voor zorgen dat de pluriformiteit die wij vorig jaar hebben willen verzekeren, ook met deze wet wordt bevorderd.

Het afstemmen van de burgemeestersvoorstellen van haar partijgenoot door deze Kamer waren de aanleiding voor wat het Paasakkoord wordt genoemd. Dit akkoord tussen de regeringspartijen in de Tweede Kamer bood de staatssecretaris politiek de mogelijkheid om haar mediabeleid hoger op de agenda te zetten. Die mogelijkheid heeft zij met beide handen aangegrepen. De afgelopen weken ontvouwde de staatssecretaris de contouren van een geheel nieuwe Mediawet. Omroepen krijgen in de visie van de staatssecretaris echter een heel andere positie. Zij moeten, zo heb ik begrepen, niet alleen de helft van hun budget inleveren maar ook onderling gaan concurreren, evenals met commerciële programma-aanbieders.

Wij snappen het niet meer. Mijn fractie ziet niet hoe deze nieuwe plannen waarin omroepen meer onderling moeten concurreren, in één lijn kunnen worden gebracht met de wet die wij vandaag behandelen waarin de staatssecretaris wil dat omroepen meer gaan samenwerken. Mijn fractie slaagt er ook niet in om een eenduidige visie te ontwaren achter het BNN-wetje van vorig jaar, de

wijziging van de Mediawet naar aanleiding van de visitatie door de commissie-Rinnooy Kan en de nieuwe plannen zoals wij die wellicht binnenkort naar aanleiding van het Paasakkoord op ons bord krijgen. Kan de staatssecretaris morgen uitleggen hoe de voorliggende wetswijziging zich verhoudt tot de plannen die zij recentelijk over de toekomst van de publieke omroep ontvouwde?

De heer Woldring zei dat hij zich niet geroepen voelde om deze vraag te beantwoorden. Ik nodig de staatssecretaris uit dat te doen. Zij dwingt ons namelijk deze twee aspecten met elkaar in verband te brengen. Wij kunnen morgen niet een wet goedkeuren als wij weten dat de minister die niet zal uitvoeren, omdat zijn de contouren van een plan heeft geschetst dat niet met deze wet in overeenstemming is te brengen. Ik nodig haar van harte uit een poging te doen.

Dit kabinet heeft de neiging om veranderingen van beleid nogal versnipperd aan deze Kamer voor te leggen. Vorige week sprak ik met minister Remkes over de wijziging van de Wet subsidiëring politieke partijen, waarmee wordt vooruitgelopen op een veel meer omvattende wet op de partijfinanciering. Vanavond spreek ik nog met minister Van der Hoeven over de invoering van lumpsum in het onderwijs, die eveneens over verschillende schijven is verlopen. Morgen -- het is druk -- ga ik met minister Pechtold in debat over de dualisering van het gemeentelijk en provinciaal bestuur, dat maar liefst drie wetgevingsrondes nodig heeft.

Met de wetswijziging van vandaag wil de staatssecretaris op korte termijn de organisatie van de publieke omroep veranderen. Deze verandering moet volgens haar niet afhankelijk zijn van de inhoudelijke discussie over de toekomst van de publieke omroep. Waarom wil de staatssecretaris organisatie en inhoud scheiden? Waarom is zij het niet met mijn fractie eens dat beide onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden?

Waarom is deze wetswijziging eigenlijk nodig? Aanleiding voor de opstelling ervan is de visitatie van de commissie-Rinnooy Kan. Diezelfde commissie heeft in april 2004 een aantal aanbevelingen gedaan, maar zij stelde toen ook dat die goeddeels kunnen worden uitgevoerd binnen het kader van de bestaande wet. Ook de Raad van State bleek niet overtuigd van de noodzaak van nieuwe wetgeving. In omroepland stond ook al niemand te juichen. Dus: waarom is deze wetswijziging eigenlijk nodig? Waarom deelt de staatssecretaris niet de opvatting van de commissie-Rinnooy Kan en van de Raad van State dat de bestaande wetgeving in eerste instantie voldoende mogelijkheden biedt?

Met deze wetswijziging wil de staatssecretaris een gezamenlijke strategie van de publieke omroepen bevorderen en bewerkstelligen dat er een heldere scheiding komt tussen toezicht, bestuur en, wat zij noemt, de professionele werkprocessen binnen de organisatie van de publieke omroep. Over de helderheid van de nieuwe bestuursstructuur valt nog te twisten. Naast of beter boven de omroepen komen netwerkcoördinatoren, die opdrachten kunnen geven en programma's kunnen weigeren, en een raad van bestuur. Met deze raad van bestuur worden prestatieafspraken gemaakt, niet met de omroepen.

Kijkcijfers moeten volgens de staatssecretaris bij deze prestatiecontracten geen doorslaggevende rol spelen, maar in het zogenoemde concessiebeleidsplan van de raad van bestuur is wel opgenomen dat minimaal een van de drie publieke netten tot de drie best bekeken netten moet behoren en dat alle drie de publieke netten in de top zeven van de best bekeken netten moeten staan.

Daarbovenop komt nog een raad van toezicht, waarin de omroepen geen stem hebben. Deze krijgen wel een eigen college van omroepen, dat een instemmingsrecht zal hebben. De beslissingen van de door de Kroon benoemde raad van toezicht kunnen verstrekken de gevolgen hebben voor de omroepen. Hoe verhoudt zich deze bestuurlijke structuur met een bouwwerk van vele lagen bovenop de omroepen tot de eisen van onafhankelijkheid van de omroepen en van pluriformiteit van de publieke omroep?

De staatssecretaris spreekt van professionele werkprocessen binnen oproepen, maar waar zijn de professionals, de programmamakers? Als de staatssecretaris met deze voorstellen de machtspositie van de omroepvoorzitters wil beperken, kan mijn fractie daar alle begrip voor opbrengen, maar waarom gaat er zoveel zeggenschap naar nog hogere bestuurders en zo weinig zeggenschap naar de programmamakers zelf?

Waarom heeft de staatssecretaris gekozen voor dit wettelijke traject van bestuurlijke vernieuwing? Gaat zij met haar toekomstvisie op de publieke omroep nog voorstellen doen voor democratisering van de omroepen, bijvoorbeeld om de invloed van kijkers en vooral die van programmamakers te vergroten?

Dan wil ik een opmerking maken over de gezamenlijke strategie. Deze wetwijziging leidt tot een meer gecentraliseerd model dat omroepen tot toeleveranciers maakt van programmaonderdelen die passen bij het profiel en de planning van de netwerkcoördinatoren. Dit kan niet anders worden opgevat dan als een beperking van de omroepen om hun identiteit vorm te geven.

Ik kan ook niet wat de heer Woldring blijkbaar wel kan: verder kijken en zien wat na aanneming van deze wet de contouren zullen zijn van de nieuwe Mediawet die de staatssecretaris heeft aangekondigd. Ik zei al: diezelfde staatssecretaris zal ook deze wet moeten uitvoeren. Mijn fractie ziet niet hoe het centralisatiestreven met deze wetwijziging zich verhoudt tot de decentralisatie die ons in het vooruitzicht is gesteld, waarbij omroepen niet, zoals nu, hun programma's moeten coördineren, maar onderling moeten concurreren en waarbij geen beroep wordt gedaan op de teamgeest van de omroepen, maar vooral op de eigen identiteit.

Er is werk aan de winkel, stelt de staatssecretaris in de memorie van toelichting, doelend op de discussie over de toekomst van de publieke omroep. Maar in het zicht van de verbouwing gaat de verkoop gewoon door, stelt zij. Wij vrezen dat deze verbouwing gepaard gaat met een uitverkoop van de publieke omroep. Mijn fractie meent dat deze wetwijziging door de tijd is ingehaald, en dat we haar dus niet moeten aannemen. Eerst moet meer duidelijkheid komen over de toekomst van de publieke

omroep. Dan is mogelijk de tijd aangebroken om nieuwe wetten te maken.

De heer **Schouw** (D66): Wie moet de eigenaar van de publieke omroep zijn?

De heer **Van Raak** (SP): Ik weet niet of dat heel interessant is voor deze discussie. Ik heb aangegeven waarom deze wet zich niet verhoudt met de contouren die de staatssecretaris heeft geschetst, dezelfde staatssecretaris die deze wet moet gaan uitvoeren. Ik wil u wel onze visie op de omroepen geven, maar...

De heer **Schouw** (D66): Ik zal u helpen. De staatssecretaris stelt voor, de eigenaar van de publieke omroep een onafhankelijke toezichthouder te laten zijn, en niet de omroepvoorzitters, zoals nu. Een antwoord op die vraag is dus wezenlijk.

De heer **Van Raak** (SP): Ik ben het eens met de staatssecretaris als zij de positie van de omroepvoorzitters wil veranderen. Maar zij schiet naar boven en niet naar onderen, zij geeft straks heel veel bevoegdheden aan allerlei nieuwe structuren en bestuurders, en niet aan de programmamakers, noch aan de kijkers. De staatssecretaris probeert iets te veranderen, wat ik tot op zekere hoogte kan toejuichen, maar zij kijkt wel de verkeerde kant op.

De heer **Schouw** (D66): Er zijn volgens mij drie partijen die daarover kunnen gaan: de omroepvoorzitters, een onafhankelijk orgaan of de programmamakers. Ik stem straks in met het voorstel, dus u weet van mij waar volgens mij de beslissingsbevoegdheid moet liggen. Maar wat vindt u?

De heer **Van Raak** (SP): Ik weet niet welke rol een onafhankelijk orgaan daarbij kan spelen; daar moeten we nog maar eens over praten. Ik wil u vragen iets creatiever te zijn: het hoeft niet tot drie partijen beperkt te blijven. Er kan veel meer zeggenschap zijn van programmamakers zelf en van de kijkers. Misschien is het niet heel interessant voor deze wet, hoewel dank voor het feit dat u ernaar vraagt. Het meest interessante is dat wij hier vanavond en morgen moeten kijken of deze staatssecretaris, die de contouren van een andere visie heeft gepresenteerd, in staat is om deze wet uit te voeren.

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Al jaren is D66 sterk voorstander van wijziging van het omroepbestel. Naar

onze overtuiging moet een vanuit de overheid gefinancierd stelsel voldoen aan hoge eisen wat betreft kwaliteit, herkenbaarheid in de samenleving en representativiteit. Verder moet dit stelsel een steun in de rug zijn voor kernwaarden in een democratie als vrije meningsuiting, vrije nieuwsgaring en opinievorming. Een goed publiek omroepstelsel is voor D66 dan ook één van de ankerpunten voor een goed functionerende democratie.

D66 is dan ook zeer tevreden met deze wijziging van de Mediawet. Het veranderen van de bevoegdheden van de raad van bestuur en de raad van toezicht klinkt ons als muziek in de oren. Het feit dat omroepvoorzitters geen zitting meer hebben in het toezichthoudende orgaan zal ervoor zorgen dat er onafhankelijker toezicht en sturing zal komen op de omroepen; zeker omdat de raad van toezicht zou gaan bestaan uit onafhankelijke deskundigen, zodat een vermenging van belangen zoveel mogelijk kan worden vermeden. Dat is om vier redenen belangrijk:

1. het brengt meer stabiliteit in het omroepbestel;
2. het zorgt voor een grotere legitimiteit;
3. het waarborgt de eigenheid van het publieke stelsel;
4. het vergroot de slagvaardigheid van het hele publieke stelsel.

Een onafhankelijke raad van toezicht kan in de ogen van de fractie van D66 helderheid, stabiliteit en sturing geven en, wat ook belangrijk is, in geval van onenigheid knopen doorhakken, iets dat nu niet goed lukt.

Dat de kroonleden op een open en transparante manier zullen worden gekozen, is een pré. Het zijn geen marionetten van de staatssecretaris, welke dat in de toekomst ook zal zijn, maar onafhankelijke leden die objectiever toezicht kunnen houden dan nu het geval is. Ik vraag aan de staatssecretaris om ook hier uiteen te zetten welke procedure zij voor ogen heeft. Het zou ook goed zijn als de staatssecretaris de verwachtingen wegneemt dat het voor 1 september zal lukken om die buitengewoon gekwalificeerde en onafhankelijke leden benoemd te krijgen.

De heer **Van Raak** (SP): Hoe komt het toch dat een woordvoerder van D66 ineens zo voor kroonbenoemingen is? Is dat een verandering in de visie van de partij?

De heer **Schouw** (D66): Het is betrekkelijk simpel. Dit is een zeer belangrijk voorstel, waarbij wordt gekozen voor een wat meer op afstand en een onafhankelijker bestuur van ons omroepbestel. De manier waarop het nu gaat -- daar heb ik geen grote discussie over het mediabestel voor nodig -- is gewoon niet goed, lees het rapport van Rinnooy Kan. Wat er dadelijk ook allemaal komt uit de discussie die de staatssecretaris nu in gang heeft gezet, ik weet één ding, namelijk dat een onafhankelijk bestuur gewoon noodzakelijk is. Ik ben blij dat dat in gang is gezet.

Dat meer overeenstemming tussen de omroepen hard nodig is, bleek wel uit de visitatie van de publieke omroep door de commissie-Rinnooy Kan. Het rapport vormde een bewijs voor de stelling dat het totaal minder is dan de som der delen. Het is soms een ratjetoe aan

programma's, waarin geen eenheid te bespeuren valt. Dat is voor het belangrijkste deel te wijten aan de tekortkomingen in de aansturing van de omroepen; ofte wel, de gouvernance-structuur. Te veel mensen beslissen over dezelfde zaken, met als resultaat een voortdurend geharrewar om de programmering. Gelukkig gaat dat met deze wetswijziging veranderen. Bovendien wordt het mogelijk om met een centrale aansturing beter in te spelen op de technologische veranderingen.

Een andere, maar zeker zo belangrijke reden waarom de fractie van D66 erg blij is met deze wet, is het toekomstperspectief. Wij zien deze wet als een mooie eerste stap naar een ander omroepbestel. Een bestel dat opener is en waar nieuwe omroepen gemakkelijker toegang toe krijgen, zodat het wat naar binnen gerichte stelsel verandert in een meer naar buiten gerichte. Een organisatie die ook nieuwe paden in kan slaan. Ik denk dat het ook op dit punt goed is om te zeggen dat de staatssecretaris de derde of de vierde week van juni een beleidsvoorstel naar buiten heeft gebracht, dat nog geen wet is. Wij weten allemaal dat de staatssecretaris hecht aan participatie, inbreng en inzicht van allerlei mensen rondom het nieuwe beleid. Ik zag vandaag op de website van het departement dat er inmiddels al 30 reacties binnen zijn gekomen. Dat zullen er waarschijnlijk nog veel meer worden. Dan zal in het najaar van dit jaar worden gekeken wat de koers is. Ik benadruk dat even, omdat de afgelopen dagen vaak is gezegd, ook in de media: die en die programma's verdwijnen en dat en dat zal er gebeuren. Of dat zo is, moet echter nog blijken. Participatie en inspraak zijn ook op dit domein heel belangrijk.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Begrijp ik uit deze opmerking van de heer Schouw dat hij eigenlijk de staatssecretaris uitnodigt om zoveel mogelijk naar die kritiek te luisteren en daar welwillend mee om te gaan, omdat hij zich wel wat kan voorstellen bij die kritiek?

De heer **Schouw** (D66): Wat de staatssecretaris heeft gedaan -- dat is heel goed bij zo'n belangrijk voornemen voor een wetsvoorstel -- is aan iedereen vragen om zijn visie en opinie te geven. Aan het eind van de rit moet dan de balans worden opgemaakt. De staatssecretaris kan dan met het kabinet en uiteindelijk ook de Tweede Kamer kijken wat het meest wenselijke model is.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Heeft de heer Schouw namens de fractie van D66 een mening over de mogelijke opheffing van de NPS die in het debat meegenomen kan worden door de staatssecretaris?

De heer **Schouw** (D66): Dat debat is vandaag niet aan de orde. Misschien moet u dan even lezen wat de staatssecretaris op dit punt heeft geschreven in de brief. De staatssecretaris heeft in haar brief aan de Kamer voldoende waarborgen gecreëerd om de programmering te verankeren

die door de omroep wordt uitgebracht. Ik verwijs u dus naar die informatie van de staatssecretaris.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): De waarborgen bestaan volgens mij alleen maar uit de mededelingen dat die programma's niet opgeheven worden en dat iedereen die kan overnemen. Dat is een tamelijk magere waarborg.

De heer **Schouw** (D66): Ik ga hier niet met u over die waarborg praten. Ik vind dat de staatssecretaris daar heel duidelijk in is geweest en het is ook niet aan de orde op dit moment.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Ik ken D66 als een partij die ook in deze Kamer heel regelmatig staat voor modernisering, modernisering van zo ongeveer alle sectoren in de samenleving. Ik had verwacht dat dit ook voor de modernisering van de publieke omroep zou gelden. Dat lijkt mij echt een agendapunt van D66. Wij zijn nu op weg naar die modernisering. Er ligt een stuk dat nadrukkelijk bepaalde restanten van de verzuiling bevoordeelt en dat bepaalde nieuwe elementen die onderdeel zouden kunnen zijn van de modernisering benadeelt. Nu zegt de heer Schouw tot onze stomme verbazing: ik heb daar nog even geen mening over.

De heer **Schouw** (D66): Misschien hebt u vrij nauwkeurig nagegaan wat de fractie van D66 in de Tweede Kamer daarover heeft gesuggereerd. Het is heel wel mogelijk dat de NPS als een soort werkmaatschappij onder de raad van bestuur komt te hangen. Dat is een buitengewoon grote waarborg. Dat heb ik uw fractie nog niet horen zeggen.

Mevrouw de voorzitter. Het is dan ook hoog tijd dat er een frisse wind gaat waaien door het aloude bestel, zodat het publieke bestel exclusiever en eigener kan worden. Dat kan als omroepen zich meer dan nu toeleggen op heel eigen kerntaken, zoals nieuws, achtergronden, debat, educatie en cultuur. Op deze manier moeten de publieke omroepen een eigen geluid krijgen in plaats van met publiek geld programma's te maken die als dertien in een dozijn op de commerciële zenders te zien en te horen zijn.

D66 staat voor een stelsel dat duidelijk meerwaarde biedt ten opzichte van de commerciële zenders: meer kwaliteit, meer diepgang en meer legitimiteit. Een bestel waarin de omroepen niet meer als een kip zonder kop achter kijkcijfers hoeven aan te hollen. Nee, een bestel waarin zij worden beoordeeld op legitimiteit en vooral op kwaliteit. Iets waar de omroepen altijd al goed in zijn geweest, het bieden van kwalitatief hoogwaardige programma's die geworteld zijn in de samenleving. Wij willen de omroepen in de nabije toekomst meer ruimte geven om te doen waar zij echt goed in zijn, zodat de weg vrij wordt gemaakt voor de publieke omroepen om uit te blinken. Wij denken dat een omroepbestel waarin kwaliteit gehonoreerd wordt,

bijdraagt aan de belangrijke rol die de media in onze samenleving spelen. Zo kan de kwaliteit van het publieke bestel, veel meer dan nu, een ondersteuning zijn van cultuur, educatie en democratie. En zo kom ik heel dicht bij de woordvoerder van de PvdA op dit punt.

Mevrouw **Witteman** (PvdA): Dat is handig.

De heer **Schouw** (D66): Het is echt gemeend, mevrouw Witteman.

Mevrouw **Witteman** (PvdA): Tussen uw vele woorden probeerde ik te zoeken naar uw mening over het al of niet voortbestaan van omroepverenigingen. Daar ben ik niet geheel uitgekomen. U roept dat de identiteiten worden versterkt bij deze wet. Daarnaast weet u dat zij in de komende jaren alleen nog maar programma's mogen maken in box 2, dat wil zeggen alleen maar identiteitsprogramma's. Zij mogen dus helemaal geen kunst- en cultuurprogramma's maken. Het nieuws is sowieso bij de NOS. Hun identiteit wordt dus op een beperkt terrein tot uiting gebracht. Voor de andere programma's moeten zij solliciteren. Ongeacht deze gegevens, die u waarschijnlijk toch wel zult kennen, wil ik u vragen wat u ervan vindt als de omroepverenigingen uiteindelijk zouden verdwijnen. Tussen nu en 2012 zal er geen geld meer zijn voor de omroepverenigingen, vindt de Raad voor Cultuur. Wat vindt de fractie van D66 daarvan?

De heer **Schouw** (D66): Dat is een heel concrete vraag, waarover ik een heel gelukkige mededeling kan doen. Wij zijn buitengewoon voor omroepverenigingen. Hoe meer omroepverenigingen hoe beter, dat is ook de lijn van mijn betoog. Dat was ook te merken bij mijn inbreng over BNN. Gelukkig is het kabinet dit ook met mij eens. Hoe meer omroepverenigingen, hoe liever het ons is, maar er moet wel vernieuwing komen, en iedereen die omroepverenigingen wil oprichten, moet voldoen aan de criteria. Hoe meer pluriformiteit, hoe meer kwaliteit, hoe beter.

Ik was toe aan de afronding. Namens mijn fractie kan ik instemmen met het geweldige voorstel van de staatssecretaris. Ik wens haar buitengewoon veel succes bij de implementatie ervan in de komende drie maanden.

*N

De heer **Luijten** (VVD): Voorzitter. Het kabinet heeft op 24 juni de voornemens voor de publieke omroep bekendgemaakt. Dan is het verleidelijk om daar vandaag uitgebreid bij stil te staan en dat gebeurt dan ook, ondanks onze prachtige voornemens. Er is weer genoeg rumoer in het Hilversumse, zoals de staatssecretaris aan den lijve

ondervond, toen zij op 27 juni in Hilversum haar plannen probeerde toe te lichten en op hoge toon moest vragen of zij uit mocht spreken. Zeg ik dat niet netjes?

Er ligt vandaag een voorstel voor dat de opmaat is naar verdere hervormingsvoorstellen van het kabinet. Over de plannen van het kabinet voor de periode na 2008 moet de Tweede Kamer zich eerst nog uitspreken. Er is nog geen sprake van wetgeving en wij moeten nog maar zien in de vorm van welke wetgeving de voornemens van de regering de overkant zullen verlaten. Ons past vandaag terughoudendheid. Daarom zal ik mij beperken tot het voorliggende wetsvoorstel.

Helaas is er sprake van vliegend verval van de publieke omroep en kan er niet worden gewacht met maatregelen tot het aflopen van de concessieperiode na 2008. De visitatiecommissie onder leiding van Rinnooy Kan constateerde dat de onderlinge samenwerking binnen de publieke omroep ernstig tekortschiet en dat daardoor het programma-aanbod en het publieksbereik veel te wensen overlaten. Ik citeer: de blik wordt te weinig op de kijker of luisteraar gericht en veel te veel op interne beleidskwesties. De publieke omroep bereikt bepaalde doelgroepen niet, zoals jongeren, lager opgeleiden en nieuwe Nederlanders, zoals mevrouw Witteman al zei. De publieke omroep is allang geen afspiegeling meer van onze samenleving.

Terwijl wij ten koste van veel gedoe proberen de publieke omroep wat slagvaardiger te maken, denderen de treinen van Talpa, RTL en SBS voort. De kijker kijkt ongeveer 120 minuten per dag tv en de toename van zenders zal geen of een geringe toename van de totale kijktijd betekenen. Het houdt toch een keer op en de televisie moet ook steeds meer concurreren met nieuwe media, zoals internet, een ontwikkeling waar de commerciële omroep in tegenstelling tot de publieke meer en meer op inspeelt.

Ik vrees dat de komst van een nieuwe zender op 12 augustus aanstaande, die bovendien veel programma's en presentatoren van de publieke omroep meeneemt, weer ten koste zal gaan van het toch al afkalvende aandeel van de publieke omroep. Kortom, als wij achterover leunen en niets doen, mag Philip Freriks bij zijn vertrek bij de NPS straks ook het licht bij de publieke omroep definitief uitdoen. Het is daarom goed van het kabinet en in het bijzonder van deze staatssecretaris dat zij dat niet wil laten gebeuren en met voorstellen komt. De VVD steunt de voorliggende maatregelen en wil meewerken aan de versnelde behandeling, opdat deze formeel op 1 september kunnen ingaan.

De heer **Van Raak** (SP): Vindt de VVD-fractie dat omroepen primair beoordeeld moeten worden op het aantal kijkers? In het verhaal van de heer Luijten hoor ik dat wij worden bedreigd doordat er steeds meer mensen naar de commerciële omroepen gaan kijken.

De heer **Luijten** (VVD): Dat zeg ik helemaal niet, maar wij doen het wel ergens voor. Wij besteden die miljoenen

per jaar niet om die omroepmedewerkers aan hun gerief te helpen, maar ook om de kijkers te plezieren. Je maakt tenslotte programma's voor het publiek. Ik zeg juist dat jongeren, nieuwe Nederlanders en andere groepen niet worden bereikt. Ik vind dat dit wel een taak is van de publieke omroep, dus ik wil ze daar wel degelijk op afrekenen, als u het niet erg vindt.

De heer **Van Raak** (SP): Ik stel die vraag, omdat de staatssecretaris meermalen heeft gezegd dat dit voor haar niet doorslaggevend is om het succes van een publieke omroep te beoordelen.

De heer **Luijten** (VVD): Ik geef de staatssecretaris groot gelijk dat dit niet het enige criterium is, maar het is wel heel belangrijk.

Voorzitter. Ik zei al dat die voorstellen op 1 september moeten kunnen ingaan als de nieuwe erkenningsperiode ingaat. Wij vragen ons echter af of het voldoende is om het tij te keren. Het kabinet stelt zelf al dat het wetsvoorstel een conserverende werking heeft en niet vooruit kan lopen op grondige wetswijzigingen. Een conserverende werking is eigenlijk een constatering van onmacht, want als je conserveert zit je stil. De concurrentie zit echter allesbehalve stil. Ook dit voorstel zal, vrezende wij, de teruggang niet echt stoppen, maar wij realiseren ons wel dat dit, gezien de bestaande afspraken en concessies, het meest haalbare is. De staatssecretaris moet immers roeien met de wettelijke riemen die zij heeft. Je zou wensen dat de publieke omroep zelf om snellere en grondigere aanpassingen en een deltaplan zou vragen, maar ik vrees dat dit ijdele hoop is. De publieke omroep heeft daar twee jaar lang de tijd voor gehad.

In het wetsvoorstel krijgt de raad van bestuur meer bevoegdheden en wordt er een scheiding aangebracht tussen bestuur en toezicht. Dat is goed, maar toch blijven er een knap ingewikkeld overlegcircuit en een ingewikkelde financieringsstructuur bestaan. Waar houden visie en strategie op en begint de uitvoering? Het wetsvoorstel regelt weliswaar een hervorming van de raad van toezicht, maar de omroepen komen in een college van omroepen met een instemmingsrecht op cruciale onderdelen. De heer Woldring refereerde al aan het ontbreken van het instemmingsrecht in de wet. Ik constateer ook dat er een discrepantie is tussen de toelichting en in het wetsvoorstel. In onze ogen kunnen de omroepvoorzitters bepaalde veranderingen tegenhouden en wij vragen ons af of de raad van bestuur wel voldoende doorzettingsmacht heeft. Kan de staatssecretaris dat uitleggen?

Bovendien is het tussen de omroepen ook niet pais en vree. Zij zijn niet altijd eensgezind over de koers die de publieke omroep moet volgen. De EO en BNN zijn echt publieke omroepen met goede ledenaantallen, maar bij NCRV en AVRO is sprake van een bestuurscrisis. De TROS laat niet na te roepen het bestel te verlaten. De gekke situatie doet zich voor dat de TROS er nog zit, maar dat de programma's en de presentatoren van de TROS het

publieke bestel hebben verlaten. De Trosfamilie is nu de familie Talpa en De Mol doet zijn naam eer aan.

Dit wetsvoorstel is aan de overzijde uitgebreid besproken en geamendeerd op het punt dat de prestatieovereenkomsten niet mogen gaan over de inhoud van programma. Wij steunen dat amendement en wij zijn voor het wetsvoorstel.

Ons omroepbestel is uniek en dat is precies het probleem!

*N

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Voorzitter. Hoe moeilijk het is om in een divers en pluriform gezelschap gezamenlijk afspraken te maken en, nog belangrijker, na te komen, bewijst deze Kamer. Ruim een jaar geleden ontvingen wij van deze staatssecretaris Gerrit Komrij's Bloemlezing van de Nederlandse poëzie en namen enkele cultuurwoordvoerders zich voor om hun bijdrage voortaan met een gedicht te openen. Één jaar later is het cadeau van de staatssecretaris nog steeds niet beland op de plek waar het hoort, namelijk op een mooi plekje in de verder oerdegelijke juridische bibliotheek in deze zaal, en zijn alle woordvoerders vooral met hun eigen toespraak bezig en onze gezamenlijkheid compleet vergeten. Waarmee ik maar wil zeggen dat Den Haag en Hilversum veel gemeen hebben.

Omdat de fractie van GroenLinks graag goede tradities in stand houdt, ook al moet zij dat alleen doen, zal ik vandaag beginnen met een gedicht. Het is een strofe uit een ballade van Michel van der Plas, die gepubliceerd werd in het boekenweekgeschenk uit 1977, een bundel ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de televisie in Nederland, onder de prachtige titel Even geduld a.u.b. Michel van der Plas schreef daarin de ballade van enige onmogelijkheden, waarvan de eerste strofe als volgt luidt: Breng me het water van een sterrenregen; Haal uit het Kremlin Lenins lijk vandaan; Of zie Sophia Loren te bewegen er nog vandaag met mij vandoor te gaan; Laat een normale, ijverige vlo één enkel diamantje voor me kloven; Pas dan, maar dan alleen, zal ik geloven; Dat iemand christen wordt door de KRO.

Het zal wel toeval zijn dat uitgerekend de KRO 28 jaar na het verschijnen van deze intrigerende ballade met een serie Wonderen bestaan is begonnen. Het zal ook niet de bedoeling zijn om zieltjes te winnen, maar wel om kijkers aan zich te binden. De KRO is erg op zoek naar een eigen identiteit, een eigen merk, zoals het tegenwoordig heet, dat vooral in de immateriële geestelijke sfeer gezocht moet worden. De KRO is dan ook erg tevreden over de nieuwe plannen van dit kabinet, want dan kan zij daar volop mee verdergaan. Wij hebben althans geen onvertogen woord uit deze hoek mogen vernemen en misschien zegt dat al genoeg!

Voorzitter. Een jaar geleden hebben wij een felle discussie gehad over het zogenaamde BNN-wetje. Bij die gelegenheid heeft deze Kamer onder aanvoering van de heer Woldring en mevrouw Witteman de staatssecretaris uitgedaagd om met een visie te komen over de toekomst van het publieke omroepbestel, inclusief een visie op wat de toekomst is van de publieke omroepverenigingen, aan wier legitimering in toenemende mate geknaagd wordt. Die visie is inmiddels in drie etappes tot ons gekomen. Juni verleden jaar hebben wij een algemene richtinggevende brief gehad, daarop volgden de kortetermijnmaatregelen die zijn neergeslagen in het wetsvoorstel dat vandaag en morgen voorligt en ten slotte kwam als klap op de vuurpijl de langetermijnvisie die de staatssecretaris na lang onderhandelen in het kabinet onlangs heeft gepresenteerd. De eerste twee stappen in dit mediaschaakspel -- zeg maar de opening en het middenspel -- hadden nog enige potentie, maar in het eindspel lijkt de staatssecretaris plotsklaps het spoor geheel bijster en is ze met een onbegrijpelijk stukoffer gekomen dat de kans dat de publieke omroep als overwinnaar uit de strijd zal komen behoorlijk heeft doen verminderen. Het is daarom ondoenlijk om het voorliggende wetsvoorstel op zichzelf te beoordelen. Het maakt immers deel uit van een pakket maatregelen, je moet eigenlijk zeggen een overlevingspakket, dat de publieke omroep in het hedendaagse mediageweld overeind moet houden. Wij kunnen vandaag en morgen dus niet om de vraag heen of dit totale pakket voldoende is en daarmee hebben wij eindelijk het debat waar wij vorig jaar ten tijde van onze BNN-avonturen in deze Kamer zo naarstig naar verlangden.

Er zijn twee grote ontwikkelingen waartegen wij de toekomst van de publieke omroep moeten afzetten. In de eerste plaats is dat de commercialisering, zeg maar het geweld van Talpa en RTL, in de tweede plaats de digitalisering, de ongekende mogelijkheden om via internet de kijker, de gebruiker bijna individueel te bedienen. Dat zijn ongekende ontwikkelingen, waarvan de politiek zich realistisch zal moeten afvragen of de klassieke dragers van het publieke bestel -- de omroepverenigingen -- daar in een toestand van pluriforme afzonderlijkheid een adequaat antwoord op kunnen bieden. Dat is de centrale vraag als het gaat over de toekomst van ons publiek bestel en de toekomst van de omroepverenigingen.

Ik denk dat de conclusie onvermijdelijk is dat het antwoord op die vraag "nee" is. De praktijk van de afgelopen vijf jaar, sinds de aanvaarding van de Concessiewet, heeft dat nog eens bewezen en het rapport van de visitatiecommissie Rinnooy Kan heeft dat glashard bevestigd. Wij laten ons in het publieke bestel gijzelen door het verleden, door een versnipperde wereld van deelbelangen. De omroepen nemen daarin steeds opnieuw het voortouw. Zo zijn het de omroepvoorzitters zelf geweest, die van de raad van toezicht een soort raad van beroep hebben gemaakt en daarmee stelselmatig hebben bewezen dat hun eigen omroepbelang ten langen leste altijd zwaarder weegt dan het algemeen publieke omroepbelang.

Het zijn de omroepverenigingen zelf die aan de rem zijn gaan hangen en niet in staat zijn om de urgentie te begrijpen van het feit dat de enige manier om te overleven is dat wij robuuste, vertrouwde, op samenwerking gefixeerde publieke zenders moeten gaan neerzetten. En dat kan dus niet langer langs de weg van kippenhokken vol kakelende omroepbonzen, om het maar eens onparlementair te zeggen.

Om in het mediageweld een vertrouwenwekkende publieke ruimte te tot stand te brengen, zullen publieke omroepen zich dus moeten onderschikken aan het algemeen publiek belang en hun identiteitsprofilering vooral moeten waarmaken via de ongekende digitale mogelijkheden. Juist omdat de internettechnologie het mogelijk maakt om de kijker tot in zijn ziel en zijn smaakpreferentie te benaderen, ligt daar de toekomst van identiteitsorganisaties als omroepverenigingen. Samengevat: het enige antwoord op de commercialisering is heldere, vertrouwenwekkende, professioneel aangestuurde zenders, die een breed publiek trekken met een herkenbare mix van informatie, opinie, cultuur en amusement, terwijl daarbovenop de digitalisering juist als uitdaging moet worden gezien. Daar liggen de kansen voor identiteitsgebonden profilering. Wij zullen dus naar een ontwikkeling toe moeten waarin op radio en televisie de gezamenlijkheid vooropgaat en de identiteitsprofilering wel aanwezig is, maar naar de periferie verhuist, terwijl op het net de identiteitsprofilering centraal komt te staan. Dat is de enige formule die toekomst heeft, die de vergrijzing onder de kijkers kan stoppen en die een antwoord biedt op de ontwikkelingen die op het bestel afkomen.

Het merkwaardige is nu dat deze staatssecretaris deze analyse eigenlijk voor het grootste gedeelte deelt. Wij zijn het roerend eens dat wij robuuste en vertrouwde publieke zenders nodig hebben, die professioneel en doordacht worden aangestuurd en daarmee in een mix van drie zenders -- van mij mogen het er zelfs maar twee worden, maar dit terzijde -- in staat zijn om voldoende massa naar deze publieke kijkruimte te trekken. Kwaliteit van informatie, opinie, cultuur en amusement, gaat daarbij voorop.

Daarom is het volkomen onbegrijpelijk dat de staatssecretaris vervolgens een plan in elkaar zet waarin zij in feite kiest voor een premie op profilering van de afzonderlijke omroepverenigingen en samenwerking in verleden en toekomst feitelijk bestraft. Dit begrijpt niemand, behalve de regering, de coalitiepartijen in de Tweede en de Eerste Kamer en de omroepvoorzitters die -- zoals wij allemaal hebben mogen constateren -- opvallend stil zijn gebleven de afgelopen weken. Dit voorstel vloeit niet voort uit de gigantische problemen die we in medialand moeten zien te overwinnen, dit voorstel ontleent zijn inspiratie aan het museum van politieke compromissen waar in het verleden misschien wel mooie dingen uit zijn voortgekomen, maar die nu in deze tijd en gezien de enorme krachten die het bestel bedreigen, kortzichtig, behoudzuchtig en ontoereikend zijn. Het is wedden op het verkeerde paard.

Met deze voorstellen probeert de staatssecretaris de toekomst tegemoet te treden met oplossingen uit het

verleden, terwijl het wankelen van het bestel nu juist bewijst dat die recepten niet meer werken. De heer Rinnooy Kan heeft zich niet voor niets tegen deze voorstellen gekeerd; hij ziet dat de verkeerde krachten nu de wind volop in de zeilen krijgen.

Natuurlijk zegt de staatssecretaris morgen dat het niet waar is en dat de raad van bestuur juist meer macht krijgt om die robuuste en vertrouwde publieke zenders te maken die wij willen, zij hebben immers meer geld ter beschikking. Het is echter niet de vraag of de raad meer geld heeft, maar of de raad echt doorzettingsmacht heeft en gezichtsbepalend kan worden. Precies dit is niet het geval, want door de keuze die dit kabinet maakt, door het compromis blijft de raad voor een zeer substantieel en beeldbepalend deel van de netprofilering ondergeschikt en afhankelijk van de autonome omroepverenigingen, die in de financieringssysteem er vooral belang bij hebben om zich afzonderlijk te profileren. Daar ligt de bonus op hen te wachten, terwijl samenwerken alleen maar geld en energie kost.

Een voorbeeld. De VARA krijgt €17 mln. Als zij zou besluiten om NOVA in haar eentje te blijven maken, is zij op slag €10 mln. van dit budget kwijt. Dit doet zij dus niet, zij kan haar profiel immers niet ophangen aan één programma. Dan kan NOVA wel op zoek gaan naar een andere partner, maar wie zal zich aan zo'n grote investering wagen, terwijl die niet wordt uitbetaald in een scherper profiel? Dit is dus einde NOVA, einde Netwerk, einde Twee Vandaag. Op naar Brandpunt, Achter het Nieuws, Hier en Nu, TROS Actua. Ik heb zelf in een ander verband wel eens gepleit voor een herwaardering van de jaren zeventig in politiek-ideologische zin, maar als ik had kunnen vermoeden dat deze staatssecretaris dat op deze manier zou invullen, had ik mijn mond gehouden.

Dit wordt een drama. Dit is ernstig omdat de mediaomgeving van het publieke bestel zo krachtig in beweging is dat wij ons geen dubbelzinnig beleid kunnen veroorloven. Met halfbakken compromissen zetten wij de toekomst van het bestel op het spel. Dit kabinet zegt een hervormings- en moderniseringsagenda te hebben, maar de facto wijst het de weg naar restauratie. Het durft niet voor de toekomst te kiezen, maar kiest voor het verleden. Het durft de erfenis van de verzuiling, nu die noodzakelijke stappen voor modernisering in de weg staat, niet fundamenteel ter discussie te stellen. Dit heeft niets met vernieuwing en modernisering meer te maken. Wat dat betreft tonen onze zuiderburen meer lef, die hebben bewust een keuze gemaakt voor twee duidelijke netten, Ketnet en Canvas, en dat werkt. Het is treurig dat wij daar niet eens aan durven te beginnen.

Dit wordt een drama. Niet alleen omdat er op het verkeerde paard wordt gewed, maar ook omdat het op zijn eigen logica stuk loopt. De heer Bruins Slot, voorzitter van de raad van bestuur toonde vorige week al haarscherp aan dat de zogeheten C-functie, de cultuur en amusementsfunctie, met deze plannen onmiddellijk vanaf het begin het kind van de rekening wordt. Zonder dat er iets tegenover staat, moeten deze programma's het met €100 mln. minder doen. Dit is een enorme aderlating voor

de aantrekkingskracht van het publieke bestel, waardoor het steeds verder zal marginaliseren en ineenschrompelen.

Over de voorstellen van dit kabinet valt nog heel veel te zeggen. Wij zullen dat zeker gaan doen als ze deze Kamer bereiken, wat ik overigens niet hoop. Wonderen bestaan tegenwoordig weer in omroepland dus misschien ziet de Tweede Kamer alsnog het moderniseringslicht. De vraag die wij vandaag en morgen moeten beantwoorden is wat wij in de context van de grote plannen van dit kabinet vinden van wetsvoorstel 29 991. Mijn fractie twijfelt. Op zichzelf is dit wetsvoorstel een logisch bestuurlijk antwoord op de kortetermijnvoorstellen van de heer Rinnooy Kan. De positie van de omroepvoorzitters in de raad van toezicht was bestuurlijk onhoudbaar; dit zag de raad tenslotte zelf ook in, als ik zijn brief van mei 2004 goed heb gelezen. Met deze voorstellen wordt de bestuurlijke positie van de raad van bestuur versterkt. Ik denk dat dit onvermijdelijk was. Ik ben zelf niet heel erg onder de indruk van het argument van de oppositie in de Tweede Kamer dat dit wetsvoorstel te veel riekt naar het creëren van een staatsomroep; dat soort argumentatie is evenzeer een reflex uit het verleden.

Cruciaal is wel hoe de nieuwe raad van toezicht wordt samengesteld; er circuleert in Hilversum al een lijstje met namen van mensen die daarin zouden moeten komen. Dat stemt weinig hoopvol. En met wat voor visie moeten de leden van deze raad gaan toezien? Worden zij supporters van dit regeringsvoorstel of mogen ze een eigen koers trekken? Wat is het profiel? Is het logisch om nu voor 1 september of 1 oktober zo'n raad van toezicht in elkaar te flansen, terwijl de hele discussie over de toekomst van de media nog moet worden gevoerd? Zou het niet logischer zijn om met een tijdelijke raad van toezicht te werken en een definitieve samen te stellen als de politieke besluitvorming achter de rug is? Dan weten die mensen immers waarop ze moeten toezien.

Kortom, wij behandelen dit voorstel nu om het mogelijk te maken dat er op 1 september of 1 oktober een nieuwe raad van toezicht komt, maar wij hebben grote vragen over de onafhankelijkheid, de transparantie van de werving en, de facto, de haast. Is het niet denkbaar om met een interim-raad van toezicht te gaan werken, een paar nieuwe leden te benoemen en een paar oude kroonleden te laten zitten en dan definitief een raad van toezicht te bemensen als de besluitvorming definitief achter de rug is? Of mijn fractie al dan niet met dit wetsvoorstel zal instemmen, is vooral afhankelijk van de antwoorden van de staatssecretaris op deze vragen.

De voorzitter: Wenst een van de leden in eerste termijn nog het woord? Dat is niet het geval.

Ik stel voor, de beraadslaging tot morgen direct na de lunchpauze te schorsen.

**

Daartoe wordt besloten.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Lumpsum primair onderwijs!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet medezeggenschap onderwijs 1992 in verband met de invoering van lumpsumbekostiging in het primair onderwijs (29736).

De voorzitter: Ik heet de minister van onderwijs van harte welkom.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Dit wetsvoorstel heeft in principe de steun van mijn fractie, maar wij hebben wel wat zorgen. Wij hebben die ook geuit in de schriftelijke voorbereiding. Uit de tussenrapportage blijkt dat het voor de pilotbesturen moeilijk is om een goed inzicht te krijgen in de feitelijke salarisuitgaven gedurende een schooljaar. Uit mijn eigen "veldbenadering" blijkt dat besturen daardoor de neiging hebben om terughoudend te begroten, of, anders geformuleerd, wat gelden op te potten. Gezien alle onzekerheden is dat begrijpelijk, maar het is niet altijd in het belang van het onderwijs. Zal de minister met het oog hierop niet alleen de rechtmatigheid van de uitgaven monitoren maar ook de effectiviteit? Ik vraag dat, omdat niemand er iets aan heeft als er geld blijft liggen.

In eerdere debatten heeft mijn fractie het betreurd dat de positie van de directies ten opzichte van de schoolbesturen zo zwak is. Er is in ieder geval niet als in hardere sectoren sprake van een level playing field. De minister schrijft in de nadere memorie van antwoord dat wij erop moeten durven vertrouwen dat alle spelers hun nieuwe rol op zich zullen nemen. Met dit in het achterhoofd zou ik graag zien dat er wat meer vertrouwen komt in de directies. Zij zijn volgens mij namelijk heus wel in staat om hun eigen belang zo nodig ondergeschikt te maken aan het algemeen belang en zouden daarom wel een wat stevigere positie mogen innemen.

Er zijn signalen dat een aantal pilot-scholen, onder andere scholen waarbij ik in het bestuur zit, tegen forse tekorten is opgelopen in de experimenteerfase. Ik ga

ervan uit dat deze ervaringen ertoe zullen leiden dat de samenstelling van de lumpsum wordt bijgesteld. Als dat niet zo is, hoor ik dat graag.

De salarissuitgaven zijn de enige post waar schoolbesturen "winst" kunnen halen. Dat is veruit de grootste kostenpost en daar valt dan ook het meeste te halen. De personeelskosten worden berekend aan de hand van de gemiddelde leeftijd in het land. Dat is een beetje een moeizame constructie, want dat maakt het aantrekkelijk om vooral jonge leerkrachten aan te trekken. In de komende periode zullen wij echter nog te maken hebben met zo niet een kwantitatief dan toch in ieder geval een kwalitatief lerarentekort en dan zouden wij ons er toch veel aan gelegen moeten laten liggen om oudere leerkrachten in het onderwijs werkzaam te houden.

Een aantal jaren geleden heeft de commissie-Van Es goede voorstellen gedaan om oudere leerkrachten perspectief te kunnen blijven bieden. Dat kost natuurlijk geld, maar dat neemt niet weg dat deze voorstellen een beetje haaks staan op een systematiek voor het berekenen van de personeelskosten die is gebaseerd op een landelijk gemiddelde. Bovendien zie ik niet in waarom is afgezien van de berekeningssystematiek die tot voor kort in het voortgezet onderwijs werd gebruikt, te weten een opslag naar aanleiding van de feitelijke leeftijd van het personeel.

Ter voorbereiding van dit debat heb ik onderzocht wat zich rond de lumpsum in het voortgezet onderwijs afspeelt. Op een ander moment wil ik daar zeker uitgebreider met de minister van gedachten over wisselen. Er doen zich daar namelijk bizarre situaties voor. Ik denk dan bijvoorbeeld aan het ontstaan van uitzendbureaus die scholen langs gaan met het aanbod dat scholen personeel dat zij in dienst willen nemen, bij hen detacheren. Daardoor kan de onderwijs-cao worden ontweken, zonder dat de school risico loopt, afgezien natuurlijk van het geld dat men moet betalen voor deze constructie.

Wat is in de toekomst de rol van het Rijk bij het onderwijs? Om deze vraag te kunnen beantwoorden hebben wij de minister gevraagd om een notitie te schrijven over good governance in het onderwijs. Deze notitie is nog niet gereed en wij moet het dus helaas doen met wat de minister daarover als voorschot in de nadere memorie van antwoord heeft geschreven. Daaruit blijkt dat de rijksoverheid volgens de minister randvoorwaarden moet scheppen, kaders moet stellen, voor de bekostiging moet zorgen en toezicht moet houden.

Ik zou echter graag zien dat de rijksoverheid het onderwijs tot haar zorg blijft rekenen. Vanuit deze visie bezien is het effect van een bekostigingssystematiek die uitgaat van gemiddelden in plaats van de feitelijke samenstelling van het personeelsbestand, een zorgelijke ontwikkeling. Daardoor ontstaat immers de verleiding om op een bepaalde manier met het personeel om te gaan. Zo zou het toch niet moeten gaan? Het zou de overheid toch ook een zorg moeten zijn dat scholen zo veel mogelijk in staat worden gesteld om hun personeel niet alleen in dienst te nemen maar ook met waardering in dienst te houden.

*N

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter! Het wetsvoorstel lijkt wel wat op de minister: wij vinden haar steeds beter worden, maar kunnen helaas nog niet onze goedkeuring geven. De conclusie is nu al getrokken! Het is voor mijn fractie namelijk nog te vroeg. Té veel ontwikkelingen zijn nog in gang en té veel vragen zijn nog niet afdoende beantwoord. Een aantal daarvan leg ik de minister vanavond voor. Ik ga kort in op het management en de medezeggenschap. Eerst maak ik echter een meer algemeen punt.

De minister wil met de invoering van lumpsumbekostiging de autonomie van basisscholen vergroten, de regelzucht verkleinen en maatwerk in het primair onderwijs bevorderen. Zij wil, met andere woorden, de scholen meer vrijheid geven. Dat is een nobel streven. Zij en ik hebben echter een wat andere kijk op vrijheid. Op basis van de christen-democratische idee van soevereiniteit in eigen kring, of in haar geval van subsidiariteit, legt zij waarschijnlijk graag veel verantwoordelijkheid bij maatschappelijke instellingen, zoals in dit geval de basisscholen. Waarom zouden wij ons vanuit de nationale politiek bemoeien met zaken die ook door de scholen zelf kunnen worden gedaan? Wellicht ziet de minister vrijheid zelfs als een middel tegen betutteling. Als socialist, zo zal de minister begrijpen, kijk ik net wat anders tegen vrijheid aan. Ook in het onderwijs. De SP voert de vrijheid hoog in het vaandel, maar houdt altijd een strak oog op de gelijkwaardigheid. De verschillen tussen basisscholen nemen nu echter al toe, bijvoorbeeld door verschillen in ouderbijdragen. De minister wil bovendien een herverdeling van gelden voor achterstandsleerlingen, die met name ten koste kan gaan van zwarte scholen. Bijna zeventuizend mensen met een ID-baan op een basisschool dreigen op korte termijn hun werk te verliezen, waarmee vooral brede scholen in achterstandswijken hun conciërge, klassenassistent of contactpersoon met de ouders zullen verliezen.

Daarbovenop komt nu de lumpsumfinanciering voor basisscholen. Een gevolg van het voorliggende wetsvoorstel is dat ook deze scholen meer ruimte krijgen om zichzelf te profileren. Gezien ook het andere beleid van dit kabinet vreest mijn fractie dat als wij nu instemmen met de invoering van lumpsumbekostiging, wij er tevens aan meewerken dat de verschillen tussen basisscholen groter kunnen worden. Wij zijn voor brede basisscholen, die hun leerlingen op maat kunnen bedienen. Maar zeker op dit niveau moeten wij ook waken voor verschillen. De achterstanden die leerlingen op deze leeftijd oplopen zijn voor de meesten van hen niet meer in te halen. Deelt de minister onze zorg dat invoering van lumpsumbekostiging op dit moment niet alleen de vrijheid van basisscholen vergroot, maar ook de verschillen tussen scholen kan vergroten?

Lumpsumbekostiging is alleen dán geslaagd als de beslissingen van bestuur en management, ook over de besteding van middelen, ten goede komen van de kwaliteit van het onderwijs in de scholen, zo stelt de minister in de

memorie van toelichting. Het nieuwe financieringsstelsel moet dus vooral ten goede komen van leraren en leerlingen. Of dat ook daadwerkelijk gebeurt, weten wij echter nog niet. Op basisscholen wordt op dit moment relatief veel geld uitgegeven aan personeel en relatief weinig aan materieel. Uit een evaluatie van de lumpsumfinanciering in het middelbaar onderwijs bleek dat hier veel geld van personeel naar materieel is gegaan.

Lumpsumfinanciering leidt volgens de minister tot minder bureaucratie. Een deel van de bureaucratie, zo vrezen wij, verschuift echter van het ministerie naar de scholen die in dit opzicht te maken krijgen met een taakverzwaring. Mijn fractie ziet zich hierin bevestigd doordat de invoering van lumpsum de komende jaren gepaard zal gaan met grote extra investeringen in schoolbesturen en schoolmanagement.

Lumpsumbekostiging kan voorts bestuurlijke schaalvergroting in de hand werken, met de bijbehorende bemoeienis van bovenschoolse managers. En een nieuwe vorm van betutteling, nu niet door politici, maar door schoolmanagers. Lumpsumfinanciering moet de vrijheid van scholen vergroten. Maar om wier vrijheid gaat het dan?

Meer vrijheid voor scholen kan niet zonder meer verantwoording, stelde de minister onlangs in deze Kamer, tijdens het beleidsdebat over de kwaliteit van het onderwijs. Zij erkent de noodzaak om in het basisonderwijs een gelijkwaardig speelveld te creëren voor management, leraren en ouders. Daartoe doet zij ook enkele voorstellen over de schoolgids, het jaarverslag en een gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. In januari 2004 zijn op een aantal scholen proeven gestart met lumpsumfinanciering. In deze Kamer heeft mijn fractie destijds de voorwaarde gesteld dat eerst de zeggenschap en medezeggenschap op scholen goed zouden worden geregeld. Nu is dat nog steeds niet gebeurd. De medezeggenschapsraden moeten een belangrijke functie krijgen in de controle van schoolbesturen. Wij betwijfelen of deze raden hiervoor op dit moment voldoende zijn toegerust. Wordt leraren en ouders de juiste informatie verstrekt en in een begrijpelijke vorm? Morgen debatteren wij in deze Kamer over de dualisering van het gemeentebestuur. Zelfs daar doen zich op dit gebied grote problemen voor. Van een medezeggenschapsraad mogen wij toch niet méér verwachten dan van een gemeenteraad? Mijn collega aan de overkant van het Binnenhof heeft de minister voorgesteld om een modeljaarverslag op te stellen. Dat model is er ondertussen, zo hebben wij begrepen. Is de minister bereid om dit modeljaarverslag ter beoordeling voor te leggen aan de medezeggenschapsraden?

Behalve een modeljaarverslag, ziet mijn fractie ook graag een begrijpelijk model van de begroting. Opnieuw kunnen wij een vergelijking maken met de gemeenten, die sinds de dualisering een programmabegroting hebben, een modelprogrammabegroting. Ziet de minister, in navolging van een modeljaarverslag, ook brood in een modelbegroting?

Een grote steen des aanstoots voor mijn fractie is dat medezeggenschapsraden slechts adviesbevoegdheden hebben. Dat lijkt ons niet gepast, gezien hun controlerende functie. Deze wet biedt leraren en ouders naar onze opvatting onvoldoende middelen om een serieus tegenwicht te bieden aan de schoolmanagers.

De commissie voor Onderwijs van deze Kamer heeft vooraf twee eisen gesteld aan de plenaire behandeling van deze wet. Zij wilde beschikken over de nota over goed bestuur en de eindrapportage van de pilots. Die rapportage is nog niet beschikbaar, antwoordde de minister de commissie in haar brief van 3 juni jongstleden. Zij kon de commissie al wel mededelen dat haar eerste indrukken waren dat er tussen de besturen grote verschillen bestonden in de mate waarin zij op dit moment de organisatie op orde hebben. De eindrapportage kan pas eind deze maand worden opgesteld. In een aanvullende brief van 20 juni jongstleden concludeert de minister tevens dat de voorbereiding van de medezeggenschapsorganen op de invoering van lumpsumfinanciering nog onvoldoende is. De Tweede Kamer is een rapportage toegezegd voor januari 2006. Wat betreft de beleidsbrief over goed bestuur meldde de minister dat zij ook die nog niet kon overleggen. Uit een brief van vandaag blijkt dat dit ook nog wel even zal duren. Tevens schrijft de minister dat wij in ieder geval tot 2006 moeten wachten, willen wij meer zicht krijgen op een bredere herziening van de wetgeving inzake medezeggenschap in het onderwijs.

Ik vind het gezellig dat de minister er op deze laatste vergaderdag bij is, al is zij in mijn ogen vandaag te vroeg. De invoering van een lumpsum moet naar de mening van mijn fractie hand in hand gaan met versterking van de medezeggenschap. Dat is een harde voorwaarde. Mijn fractie kan niet instemmen met lumpsumfinanciering voor basisscholen vóórdat er sprake is van afdoende inspraak en controle door leraren en ouders. De minister zei het al: meer vrijheid moet gepaard gaan met meer verantwoording.

De minister schreef de commissie op 3 juni jongstleden dat dit debat geen "no/no go-moment" is, maar een "go/go later-moment". Daar gelooft mijn fractie niets van. Het nu instemmen met de lumpsumfinanciering in het basisonderwijs betekent voor de minister "go". Ooit zullen de minister en mijn fractie het wellicht eens worden over de lumpsumfinanciering; nu is dat nog niet het geval. Invoering per augustus 2006 is volgens mijn fractie op dit moment nog niet verantwoord.

*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Mevrouw de voorzitter. De VVD-fractie heeft met belangstelling én instemming kennisgenomen van de nieuwe financieringsvorm van het primaire onderwijs. In beginsel vindt zij het goed dat scholen meer vrijheid krijgen om hun uitgaven te bepalen. Dat vergroot de autonomie van scholen en biedt scholen de

ruimte om zelf hun budget in te richten. Laat er echter geen misverstand over bestaan dat de arbeidskosten de bestedingen nog steeds tamelijk dwingend zullen bepalen. Wij moeten er dan ook niet al te grote verwachtingen van hebben; de vrijheid blijft beperkt.

De VVD-fractie heeft nog een aantal vragen aan de minister. Voor een deel hebben andere fracties deze gesteld, want er bestaat onder de woordvoerders in de Kamer een tamelijk grote consensus over dit dossier, zoals de minister al heeft kunnen opmaken uit de verslagen. De volgende vragen leven binnen mijn fractie. Om te beginnen wil zij weten of en, zo ja, in hoeverre, de lumpsumbekostiging feitelijk een bezuiniging betekent. Dat vindt zij namelijk onaanvaardbaar. Mijn fractie ziet het nergens staan, maar wil op deze vraag toch een helder antwoord van de minister. Als er iets niet mag gebeuren, is het dat er op het primaire onderwijs wordt bezuinigd. Het slechts kunnen aantrekken van jonge leraren is natuurlijk al een vorm van bezuiniging, zoals mevrouw Linthorst al beschreef. Dat zouden wij absoluut onacceptabel vinden.

Naast deze principiële kwestie leeft er in onze fractie nog een aantal meer op de uitvoering gerichte vragen. Zo hebben wij in het voorlopig verslag, samen met de andere fracties, geïnformeerd naar de relatie van schoolbesturen tot de individuele scholen. Het gaat dan om de vraag of de besturen, die vaak meer scholen onder zich hebben, bereid zullen zijn de wensen van de scholen te volgen. In de systematiek van de wet is immers geregeld dat de besturen verantwoordelijk zijn voor de besteding van de gelden. Hoe ziet de minister de relatie tussen het management van een individuele school en het schoolbestuur? Er kan hier met name een probleem ontstaan als de besturen van de scholen onvoldoende kwaliteit hebben om te komen tot een juiste belangenbehartiging van de diverse scholen. Vandaar dat de diverse woordvoerders, en ook wij, graag meer wilden weten over de inhoud van de Nota good governance. Het gaat hierbij dus niet alleen om de technische capaciteiten van schoolbesturen om lumpsumbesteding goed aan te wenden, maar om hun capaciteiten om de juiste afwegingen te maken tussen de belangen van de diverse scholen waarvoor men verantwoordelijk is. Hoe kan de directie van een school tegenover haar bestuur haar eigen belangen behartigen? Welke middelen staan een school daarbij ten dienste? De minister noemt in haar memorie van antwoord behalve vertrouwen de medezeggenschapsraden. Ook de heer Van Raak sprak hierover. Kan de minister nog eens toelichten hoe zij dat ziet? Heeft de inspectie hier ook een rol?

Verder vragen wij ons af hoe de minister van plan is van schoolbesturen transparantie af te dwingen. Wij denken aan ten minste twee soorten transparantie: die van de totstandkoming van het bestuur zelf en transparantie op het punt van de besluitvorming binnen de besturen.

In onze fractie was voorts enige zorg over de kwalificatie van schoolbesturen met behulp van kleuren. Eerlijk gezegd lijkt het wat kinderachtig. Is dit systeem voorzien voor de lange termijn, of alleen van kracht in de inloophase? Hoe lang blijft zo'n rode kwalificatie een school achtervolgen?

Ook hebben wij nog een vraag over de positie van openbare scholen. In een artikel over de lumpsumbekostiging in Didaktief, van 21 juni 2005, lezen wij dat bij openbare scholen eventuele gespaarde gelden teruggaan naar de gemeenteraad. Dat lijkt ons een aansporing om vooral maar alles uit te geven. Is reservevorming voor scholen niet juist van groot belang? Overigens is het een instructief artikel, omdat het duidelijk maakt hoe divers de manieren zijn waarop scholen met de lumpsum omgaan. Ook worden aardige voorbeelden gegeven van afspraken tussen schoolbesturen en schoolmanagementteams.

Een heel andere vraag is, wat er gebeurt als scholen te kort komen.

Hoe snel kan de financiering inspelen op nieuwe ontwikkelingen binnen scholen, bijvoorbeeld wijziging van aantallen leerlingen met of zonder gewicht? Is er een soort rampenfonds voorzien voor onverwachte gebeurtenissen die de school buiten of door eigen schuld in financiële problemen brengen?

Wij zijn blij met een grotere autonomie voor scholen, en juist ook voor scholen in het primair onderwijs. Voor zover wij ongerust zijn op een aantal uitvoeringspunten, hopen wij dat de minister in staat zal zijn die ongerustheid weg te nemen.

*N

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter. Vanavond mag ik ook spreken namens de fractie van de SGP.

"Vrijheid in verantwoordelijkheid", zo wordt de beweging van meer autonomie en deregulering vaak getypeerd die het huidige overheidsoptreden kenmerkt. Decentrale overheden en instellingen met een wettelijke taak krijgen steeds meer vrijheid, steeds minder regels en kunnen steeds méér eigen keuzes maken als het gaat over het te voeren beleid. Deze vrijheidsruimte wordt vaak als verfrissend ervaren en het veld is er blij mee. Tegelijkertijd: vrijheid is vrijheid in verantwoordelijkheid. Die verantwoordelijkheid brengt met zich dat decentrale overheden en instellingen op transparante wijze verantwoording afleggen over de besteding van de publieke middelen. De vrijheid en de daarmee samenhangende verantwoordelijkheid vragen van overheden en instellingen beleidsmatige keuzes. Juist daar ligt dan ook vaak de kritiek. De valkuil van meer vrijheid is dat men wordt overstelpt met stapels verantwoording- en toezichtformulieren van de overheid.

Die afweging, enerzijds gaat het om vrijheid en anderzijds om verantwoordelijkheid, geldt eigenlijk ook voor het voorliggende wetsvoorstel. Het wetsvoorstel invoering lumpsum in het primair onderwijs betekent de overgang van een voor scholen beleidsarm declaratiemodel naar een bestel waarin zij zelf actief beleidskeuzes moeten maken en daarover verantwoording moeten kunnen afleggen. Zoals bekend benaderen onze fracties het

voorliggende wetsvoorstel met een positieve grondhouding. De ruimte die scholen wordt geboden, past prima bij onze visie dat zoveel mogelijk aan de scholen zelf moet worden overgelaten. En het past, ook nu het vooral gaat om organisatorische aspecten, goed bij de vrijheid van onderwijs en de vrijheid van richting en inrichting. Scholen kunnen zelf bepalen wat ze met de zak geld doen. Onze positieve grondhouding komt niet alleen voort uit deze principiële overweging, maar is ook gebaseerd op het draagvlak in het onderwijsveld. In de aanloop naar de behandeling van dit wetsvoorstel werd namelijk duidelijk dat het overgrote deel van de scholen erg enthousiast is over de invoering van de lumpsum.

Toch heeft mijn fractie op elk moment dat er gesproken werd over de invoering van de lumpsum aarzelingen naar voren gebracht. Deze aarzelingen betroffen vooral de vraag of schoolbesturen, i.c. de bevoegde gezagsorganen, er klaar voor zijn de grote verantwoordelijkheid die deze operatie met zich brengt, te dragen. De invoering van de lumpsum betekent namelijk nogal wat. Dat hoeven wij elkaar eigenlijk niet meer te vertellen. Zij betekent dat schoolbesturen ineens alles moeten weten van personeelsbeleid, jaarverslagen en van een doelmatige, effectieve en verantwoorde besteding van de middelen. Er moet actief worden nagedacht over de inzet van middelen, er moet een beleidsplan komen met daarin aangegeven welke prioriteiten worden gesteld en waarom. En aan het eind van het hele traject moet de uitvoering van het beleidsplan worden getoetst door middel van de vaststelling van een jaarverslag. De school wordt eigenlijk een klein bedrijf en van het bestuur wordt een beleidsvormend vermogen gevraagd. Al deze nieuwe verantwoordelijkheden vergen veel van het aanpassingsvermogen van het bevoegd gezag. Dit brengt, zo blijkt ook uit de toegezonden cijfers, financiële en bestuurlijke risico's met zich mee. De kernvraag bij dit debat is dan ook of wij verwachten dat uiteindelijk elk schoolbestuur zover komt dat het de verantwoordelijkheid van de lumpsumfinanciering aankan. Kunnen wij er inderdaad voor zorgen dat er niet één school omvalt, zoals de minister in de Tweede Kamer heeft toegezegd?

Verantwoording afleggen tegenover de overheid kan ons inziens nog wel in goede banen worden geleid, maar hoe zit het precies met de zogenaamde horizontale verantwoording? Er zijn nogal wat partijen in het geding. Ons inziens zijn beide vormen van verantwoording afleggen onmisbaar. Denken dat dit allemaal wel goed zal komen, lijkt ons te optimistisch. Hoe kan voorkomen worden dat men voor de eigen verantwoordelijkheid wegloopt en bijvoorbeeld de gemakkelijkste weg kiest en met de lange termijn -- bijvoorbeeld als het gaat om onderhoud van de materiële voorzieningen -- te weinig rekening houdt? Graag een reactie van de minister.

Blijvende aandacht verdient de positie van de éénpitters. Dit blijft een heikele aangelegenheid. Ondanks alle inspanningen van de minister -- ik moet echt zeggen dat de minister er hard achteraan zit -- blijkt nog steeds dat een aantal scholen, maar met name de éénpitters, volstrekt onvoldoende is voorbereid. In een gesprek ter voorbereiding van dit debat met een van de pilotscholen,

een éénpitter met ruim 500 leerlingen, werd duidelijk dat de mensen daar erg opzien tegen de invoering van de lumpsum. Ik noem deze casus maar gewoon, omdat zij de kern aangeeft van het probleem dat wij nog hebben met dit wetsvoorstel. De school heeft één directeur, één adjunct en een penningmeester. Met enige schaamte bekende de adjunct dat noch hij noch de directeur zelf verstand van geld heeft. Het financiële inzicht ligt voornamelijk bij de penningmeester. Daarmee komen de voorbereiding, het beschikbaar stellen van kengetallen en de invoering van de lumpsum vooral op de penningmeester neer. De ramp is niet te overzien als hij uitvalt. Zijn werk wordt niet zomaar door een ander overgenomen. Er is dus een groot bestuurlijk risico. Extra formatie is geen optie, want dit zou onmiddellijk op het budget drukken, terwijl de school, zo is de verwachting, in ieder geval al te maken krijgt met een negatief herverdeeffect van €52.000. De oorzaken van de herverdeeffecten liggen voor deze school wat anders dan de oorzaken bij de meeste scholen. Deze school heeft juist relatief veel jonge onderwijzers, die relatief lang in dienst blijven. Dat betekent dat de school te maken heeft met relatief veel salarisstijgingen. Mijn verwachting is dat dit probleem breder speelt, voornamelijk bij éénpitters, die vaak een eigen karakter hebben en waarbij de wisseling van personeel in verhouding achterblijft. Wat gaat de minister daaraan doen? Worden deze herverdeeffecten ook gecompenseerd?

De school is inmiddels maar gauw op zoek gegaan naar samenwerkingspartners, om zo de risico's beter te kunnen spreiden. Ook al kunnen zij voor een deel compensatie krijgen, voor een ander deel is dit niet het geval en zullen zij de consequenties daarvan zelf moeten dragen, na de overgangsregeling van vier jaar. Er leeft onder die scholen de angst dat zij het niet kunnen dragen. Zij kiezen daarmee eieren voor hun geld. Uiteindelijk is daarom onze verwachting dat er geen school om zal vallen, want voor die tijd hebben ze allang bondgenoten gezocht. Daarmee verliest deze éénpitter echter een stukje van zijn zelfstandigheid, van zijn vrijheid, en dat was niet wat wij wilden.

Dit is waarschijnlijk evenmin de bedoeling van de maatregelen van de minister. De bedoeling is dat er contact wordt gelegd met scholen om na te gaan in hoeverre de personele en financiële administratie voldoet. Aan de besturen die nog niet voldoende zijn voorbereid, wordt in de tweede helft van 2005 actief ondersteuning aangeboden, zodat zij hun administratieve organisatie op orde kunnen krijgen. Aan het eind van 2005 wordt opnieuw nagegaan of deze besturen hun administratie geschikt hebben gemaakt voor lumpsumbekostiging. Mocht het dan nog onvoldoende zijn, dan krijgen de resterende besturen directe ondersteuning. Betekent dit dan dat, bij wijze van spreken, iemand op school komt die samen met de eerder genoemde penningmeester de administratie op orde maakt? In dat geval kan het haast niet anders dan dat scholen op tijd klaar zijn. Volgens de signalen die wij krijgen van scholen die wel in een samenwerkingsverband opereren, de risico's wél kunnen spreiden, wél in staat zijn om formatie vrij te maken én wél voldoende scholingsruimte hebben, zal lumpsum inderdaad veel

beleidsvrijheid betekenen. De maatregelen van de minister zullen voor die groep waarschijnlijk adequaat zijn.

Zoals gezegd staan wij positief tegenover de idealen van het wetsvoorstel. Het impliceert een grootschalige operatie met grote risico's. Een aantal daarvan heb ik de revue laten passeren. Graag vernemen we de reactie van de minister.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Ik spreek ook namens de fractie van D66.

Het invoeren van lumpsumbekostiging is een heel grote stap vooruit wat de autonomie van de schoolbesturen betreft. Die autonomie bestaat aan de ene kant uit de vrijheid om het onderwijs in te richten in respect voor de eigen achtergrond en de eigen pedagogische opvattingen, maar daar hoort anderzijds de vrijheid bij om op basis van eigen inzicht te streven naar een zo goed en efficiënt mogelijke besteding van de beschikbare middelen, zowel materieel als formatief. Regeling van bovenaf leidt heel makkelijk tot manipulatie van de regels, die ten koste gaat van een efficiënte inzet van middelen. Daarom zijn wij in het algemeen heel gelukkig met de aanpak van deze minister, waarbij het onderwijsveld steeds minder voorgeschreven, steeds minder geoormerkt krijgt, en steeds meer zelf urgentie en prioriteit mag vaststellen, dit alles overigens binnen de grenzen die wel door de overheid moeten worden gesteld. De kwaliteit moet worden bewaakt. Dat betekent dat de overheid greep moet houden op wat aan onze kinderen ten minste wordt bijgebracht: Nederlands, rekenen, Fries, en dat de overheid moet kunnen waarborgen dat dit op een effectieve manier gebeurt. Maar hoe die effectiviteit wordt bereikt, is in principe een zaak voor het onderwijs, evenals de optiek van waaruit dit gebeurt, ten minste zolang dat binnen de normen van onze wetgeving en maatschappelijk orde plaatsvindt.

Een nieuwe stap in de goede richting dus, en ook een heel flinke stap. Bestedingsvrijheid geeft de schoolbesturen namelijk veel extra mogelijkheden, en overigens ook veel extra verantwoordelijkheid, zodat het in het openbaar afleggen van verantwoording belangrijker wordt. Dat geldt zowel naar binnen als naar buiten, naar de eigen scholen en het eigen personeel en ouders, en naar de overheid en de samenleving, want die betaalt.

Wij zijn van mening dat in principe beide goed geregeld zijn. De organisatie van het onderwijs, de sturing daarvan, de verhouding tussen bestuur en management en tussen bovenschoolse organen en de scholen zelf, is een zaak van het veld. Good governance is van groot belang en mag door alle stake-holders, ook de overheid, geëist worden, maar niet door het opleggen van een overheidsmodel. De controle van de overheid ligt in de controle van het resultaat, via de inspectie, en in de controle van de rechtmatige besteding, via de verslaggeving en de accountants. Daarnaast moet de

medezeggenschap de interne controle kunnen waarborgen. Wij vinden dat voldoende.

Overigens nemen wij voetstoots aan dat hieruit meer werk voor het onderwijsveld voortkomt, in de vorm van schriftelijke verantwoording, intern en naar het Rijk, maar ook in de vorm van misschien wel veel meer overleg. Daartegenover staat dat dan niet meer per school de declaratiebekostiging geregeld hoeft te worden, maar dat zal daar niet helemaal tegen opwegen. Dus per saldo meer werk voor het onderwijsveld en vermoedelijk minder voor het ministerie. Ziet de minister dat zitten? Is dat extra werk dan te dekken uit de extra middelen die er voor bestuurswerkzaamheden beschikbaar komen of zit daar misschien toch de door een aantal hier gevreesde bezuiniging?

De bestedingsvrijheid gaat hoge eisen stellen aan de kwaliteit van de onderwijsorganisaties. Op financieel, administratief en organisatorisch terrein moet er een flinke slag gemaakt worden. Of dat in voldoende mate tijdig gerealiseerd wordt, lijkt mij nog niet helemaal duidelijk. Althans de rapportages over de stand van zaken geven het beeld dat er nog veel moet gebeuren voordat alle besturen echt klaar zijn. De minister kijkt daar optimistisch tegenaan, misschien wel te optimistisch, maar zij houdt wel de mogelijkheid open om toch nog tot uitstel te komen. Dat lijkt ons verstandig. Bij heel grote operaties -- die worden ons de laatste tijd nog wel eens geleverd door deze regering -- is het beter een laatste moment van overweging in te bouwen, om vast te kunnen stellen of iedereen er echt klaar voor is of dat het toch verstandig is wat meer tijd te nemen.

Per saldo vertrouwen wij dus op de wijsheid van de minister om, in samenspraak met de Kamer, in januari een juiste beslissing te nemen wat betreft het go of go later. Wij zullen op deze basis en vanuit deze benadering graag voor het wetsvoorstel stemmen. Wij menen namelijk dat het een verbetering is. Meer vrijheid om zelf te handelen, dus meer verantwoordingsplicht, en daardoor waarschijnlijk extra werk, maar ook de mogelijkheid om efficiënter een beter resultaat te bereiken.

*N

De heer **Klink** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Het was in 1989 dat ondermeer vanuit het CDA een warm pleidooi kwam voor lumpsumbekostiging in het primair en voortgezet onderwijs. In die vorm van bekostiging zag het CDA mogelijkheden om de speelruimte van scholen voor hun eigen onderwijs- en personeelsbeleid te vergroten. Dat pleidooi kreeg een vervolg in het regeerakkoord van Lubbers 3. In 1993 zijn in het Scheveningse beraad door de toenmalige bewindspersonen afspraken gemaakt over vermindering van regelgeving, autonomievergroting en lumpsumbekostiging. Nu ligt er een wetsvoorstel voor dat de lumpsumbekostiging in het primair onderwijs mogelijk maakt. Wij feliciteren de minister daarmee. Zij bracht de vaart aan die nodig was, althans op het gebied van dat

primair onderwijs, want voor het voortgezet onderwijs was het in de jaren negentig al geregeld.

Ik noemde de publicatie van het CDA uit 1989. Die liet namelijk ook de risico's die zich aftekenen niet onbenoemd. Die risico's waren in de eerste plaats financieel van aard. Als scholen een gemiddeld bedrag per leerkracht krijgen, gaat dat ten koste van scholen met relatief veel oudere leerkrachten. Ook kosten van ziekte en wachtgeld moeten scholen intern opvangen en grote scholen kunnen dat gemakkelijker dan kleine. Daar lag dan direct het tweede risico. De schoolbesturen die maar één enkele school onder zich hebben, worden geprikkeld om te gaan fuseren. Schaalvergroting ligt dan voor de hand, met het oog op het mijden van risico's en het spreiden daarvan. Voor beide zaken zal een oplossing gevonden moeten worden, zo luidde de conclusie althans 15 jaar geleden. Het zijn deze vragen die nu, anno 2005, nog steeds spelen, ook bij het voorstel van wet dat vandaag aan de orde is. Het zijn ook vragen die wat de CDA-fractie betreft op een vertrouwenwekkende manier door de minister zijn opgepakt. Immers, bij de nieuw lumpsumbekostiging zal nu en in de toekomst rekening worden gehouden met het gewogen gemiddelde van de leeftijd van leraren op de onderscheiden scholen. Ook zullen de kleine scholen en de directietoeslagen blijven bestaan, terwijl de rekenregels waarmee nu de omvang van de declarabele formatie wordt berekend ook zullen worden gebruikt om de nieuwe lumpsum te berekenen. Het gaat hier om zekeringen in financiële zin die structureel in het wetsvoorstel zijn ingebouwd en niet het karakter hebben van overgangsrecht.

De CDA-fractie is daar gelukkig mee uit een oogpunt van continuïteit van scholen en vanwege het feit dat de menselijke maat in het onderwijs niet langs lijnen van de bekostigingssystematiek onder druk wordt gezet. En toch zijn er resterende herverdeel effecten. De analyse over het jaar 2003-2004, zo liet de minister ons weten, laat zien dat de totale omvang van die effecten circa €43 mln. bedraagt. Dat is 0,6% van de totale uitgaven in het primair onderwijs, zo rekent de minister ons voor. Ter geruststelling voegt zij eraan toe dat een vergelijking met de jaarlijkse herverdeling als gevolg van verschuivingen van leerlingen tussen scholen meer bedraagt dan €100 mln., het driedubbele dus.

Deze verhoudingsgetallen zijn inderdaad instructief, maar toch zeggen zij nog weinig over de vraag of zich mogelijke concentraties van herverdeel effecten voordoen, over concentraties dus bij specifieke scholen en met name bij de al genoemde eenpitters. Nu is voor dit onderwerp ook in de Tweede Kamer aandacht gevraagd. Daarbij is geconstateerd dat een enkele school toch wel bijzonder lijkt te worden getroffen. Vier van de vijftientig eenpitters bijvoorbeeld hebben volgens voorlopige berekeningen -- het ging toen om de eerste rapportage -- te maken met mutaties die kunnen oplopen -- althans, dat wordt vermoed -- tot circa 9% van het schoolbudget. De minister is daarvoor bepaald niet blind. Zo heeft zij een overgangperiode van enige jaren ingebouwd. Ook zijn er middelen gereserveerd voor een vangnet in de vorm van een bijzondere bekostiging.

Bovendien, zo stelde de minister in de Tweede Kamer, zullen de tweede en wellicht pas de derde voortgangsrapportage meer inzicht geven in de feitelijke knelpunten. Ik zei al, het waren voorsnog vermoedens.

In dat verband heeft de CDA-fractie een enkele vraag. Heeft de minister op grond van de tweede voortgangsrapportage van juni dit jaar inmiddels nieuwe inzichten in de veronderstelde herverdeel effecten? Zullen op basis van de gegevens uit de voortgangsrapportages de bekostigingsgrondslagen en de prijzen zo worden ingericht, dat oneigenlijke herverdeel effecten, waarop wij nu zo langzamerhand zicht krijgen, worden opgevangen zodanig dat een vangnet straks niet nodig is? Wanneer zullen de AMvB's en de ministeriële regelingen die daarvoor nodig zijn worden vastgesteld? Hoe structureel zal dan uiteindelijk nog de bijzondere bekostiging zijn?

Ten slotte nog één punt op dit terrein. De minister heeft de Tweede Kamer toegezegd de AMvB's en de regelingen waarin de prijzen besloten liggen toe te zenden, zodat deze zicht heeft op de herverdeel effecten voordat er in januari 2006 definitief groen licht komt voor de voorziene inwerkingtreding van de wet in augustus volgend jaar. De CDA-fractie verzoekt de minister, ook de Eerste Kamer van deze gegevens op de hoogte te stellen.

Mevrouw de voorzitter. De CDA-fractie heeft er behoefte aan om één zin uit de memorie van toelichting bij het voorliggende wetsvoorstel extra te onderstrepen. Ik citeer: lumpsumbekostiging mag niet leiden tot een sector die wordt beheerst door financiële managers en beroepsbestuurders die een eigen koers varen, met onvoldoende draagvlak bij de scholen en bij de ouders. Wij zeggen dit de minister van harte na. De CDA-fractie wil geen nieuwe hofrentjes en geen van ouders onthechte scholen. Het is daarom goed dat de minister ouders meer in stelling wil brengen, flankerend aan de autonomievergroting. Daarom zal de informatiepositie van de medezeggenschapsraad verbeteren. Ook komt er per onderwijsrechtspersoon een managementstatuut dat de taak- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen schooldirecteur, het bovenscholse management en het bestuur zal regelen. Bovendien zullen bevoegd-gezagsorganen, die werken met meer dan één school, een gemeenschappelijke medezeggenschapsraad moeten instellen. Wij juichen deze en andere wijzigingen in de structuur van zeggenschap en medezeggenschap toe.

In de Tweede Kamer is uitvoerig stilgestaan bij de positie van de medezeggenschapsraad. Volgens sommige fracties zou deze een instemmingbevoegdheid moeten krijgen bij beslissingen over het financiële beleid. De CDA-fractie is van opvatting dat de voorziene wijzigingen van de wet over medezeggenschap scholen voldoende inbedding geeft voor een grotere autonomie, althans in termen van medezeggenschap. Bij die wijzigingen mag het wat ons betreft blijven. Medezeggenschap is immers wat anders dan meebesturen?

De CDA-fractie kan wel begrip opbrengen voor degenen die een paar stappen verder willen zetten, maar zij zoekt die inbedding niet in het vergroten van de medezeggenschap, maar meer in de maatschappelijke verankering van het bestuur van scholen. Bij de

beleidsbrief over governance in het onderwijs zullen wij hierover ongetwijfeld nog spreken. Wij willen niet vooruitlopen op die gedachtewisseling over goed bestuur. Dat weerhoudt ons er niet van om net als in het beleidsdebat van 21 juni jongstleden te stellen dat wij de positie van de ouders graag hechter dan thans verankerd willen zien in het bestuur van scholen, bijvoorbeeld door hen een gekwalificeerde zetel toe te kennen in de besturen of in de raden van toezicht.

Tijdens het beleidsdebat stelden wij al dat wij zelfs in de markt beslissingen niet overlaten aan besturen en toezichthouders, de raden van commissarissen. Daar functioneert nog altijd een vergadering van aandeelhouders. Een dergelijke maatschappelijke verankering is wat ons betreft zeker in de nonprofitsector van belang. Graag vernemen wij of de minister de aansporingen van de WRR, de SER en het CDA om meer te doen met de maatschappelijke onderneming, die door anderen de sociale vennootschap wordt genoemd, serieus neemt in haar standpunten over goed bestuur in het onderwijs. Wij vragen dat omdat wij inderdaad geen sector willen die wordt beheerst door het financieel management en beroepsbestuurders; door managers en bestuurders die een eigen koers varen, met onvoldoende draagvlak bij scholen en ouders. Dat zijn de woorden van de minister.

De CDA-fractie kan van harte instemmen met het voorliggende wetsvoorstel. Zij meent dat de minister veel waarborgen heeft ingebouwd om de autonomievergroting tot een succes te maken. Die waarborgen vinden wij in de wet en in het implementatietraject terug, maar een gelopen race is het zeker nog niet. Veel schoolbesturen hebben de financiële en personele informatie kennelijk nog niet op orde, terwijl 1 januari 2006, het moment van "go or go later", nog maar een halfjaar van ons verwijderd is.

Wij hopen met de minister dat de administratieve organisatie eind dit jaar bij slechts een klein percentage besturen rood scoort en dat de ambitie om dit onder de 5% te brengen zal slagen. Wij wachten dit af en wensen de minister veel succes bij het realiseren van haar en onze doelstellingen.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Milieubeheer!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk 18 van de Wet milieubeheer (Handhavingsstructuur) (29285).

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris van harte welkom.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer **Putters** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. De wijziging van de Wet milieubeheer met betrekking tot de handhavingsstructuur kan de instemming van de fractie van de PvdA krijgen. Om een aantal redenen zijn wij positief over deze wetswijziging. De geloofwaardigheid van het bestuur en de verbetering van de relatie tussen burger en bestuur staan sterk ter discussie. Juist in dat kader is het van het grootste belang dat de overheid de regels naleeft en handhaaft die zij zelf heeft geformuleerd. Dat geldt ook op milieugebied. Terecht stelt de memorie van toelichting het volgende: niet toereikende naleving leidt tot het niet bereiken van de op democratische wijze vastgestelde beleidsdoelen en tot een tekortschietende bijdrage aan de handhaving van de rechtsorde. De PvdA-fractie deelt deze opvatting.

Dit wetsvoorstel regelt de kwaliteitseisen waaraan de handhaving van milieuregels moet voldoen, maar ook dat de verschillende betrokken bestuursorganen met elkaar overeenkomsten sluiten en gezamenlijk uitvoeringsstructuren opzetten om de milieuhandhaving effectief te laten zijn. De provincie krijgt de regie en het Rijk de mogelijkheid om in te grijpen als de handhaving desondanks gebrekkig blijft. Er is hard gewerkt en veel bereikt om de handhaving te verbeteren: daarvoor onze waardering. Over een drietal punten willen wij echter nog van gedachten wisselen met de staatssecretaris. In de eerste plaats is dat de sturingsfilosofie ten aanzien van de inhoudelijke verfijning van kwaliteitscriteria voor de milieuhandhaving. In de tweede plaats is dat de professionalisering van de handhavingspraktijk. In de derde plaats gaat het om de relatie van dit wetsvoorstel met de bredere discussie over toezicht en handhaving.

De sturing van handhavingskwaliteit. De staatssecretaris schrijft onze Kamer dat het bevoegd gezag een toezichtstrategie dient te hebben, maar dat het aan het bevoegd gezag zelf is om daarbij procedureel en inhoudelijk doelen en prioriteiten te stellen. In de schriftelijke beantwoording stelt de staatssecretaris dat er aan een aantal procedurele minimumvereisten voldaan moet worden, maar dat deze zich op basis van praktijkervaringen verder moeten ontwikkelen. Hij stelt: "De waarde van aldus ontwikkelde best practices is groter dan een op rijksniveau opgelegde norm." In het licht van ons gezamenlijke streven om onnodige regels en extra bureaucratie tegen te gaan, vindt mijn fractie deze benadering van onderop, dus vanuit de praktijk van de uitvoering, zinvol. Tegelijkertijd roept het de vraag op welke rol het Rijk speelt bij het vaststellen en toetsen van

minimumvereisten. De inhoudelijke vereisten zijn nader bij AMvB geregeld en roepen een probleem op waar deze Kamer al eerder in een ander verband over gesproken heeft, namelijk hoeveel zicht wij eigenlijk op de uitvoering kunnen houden als belangrijke onderdelen van de wet niet in de wet zelf geregeld worden. Waar praten wij dan nog over?

Wij zijn daarom blij met het door de Tweede Kamer aangenomen amendement-Samsom om de AMvB met de daarin nader uitgewerkte inhoudelijke eisen aan de handhaving aan de Kamer voor te hangen. In de toelichting op de voorgelagen AMvB stelt de staatssecretaris dat het echter ook daarin om handhavingsvereisten gaat die op basis van praktijkervaringen verder invulling moeten krijgen. Het professionaliseringstraject -- waarover ik zo nog te spreken kom -- en andere projecten zijn daarvoor bedoeld. Zijn van die andere projecten inmiddels resultaten te melden en welke betekenis hebben die voor de verdere invulling van de kwaliteitscriteria voor handhaving?

Wij vragen hiernaar omdat de staatssecretaris de verwachting uitspreekt dat meer gedetailleerde regulering op dit punt nodig zal zijn, aangezien de nu genoemde kwaliteitscriteria nog weinig specifieke voorwaarden voor adequate afstemming van de verschillende bestuurs- en strafrechtelijke handhavingsstructuren en vereisten kennen. Is het niet mogelijk en verstandiger om al eerder helderheid te geven over minimumvereisten om te voorkomen dat de op zichzelf sympathieke bottom-up-sturingsfilosofie, waarbij best practices leidend zijn, achteraf alsnog top down overruled wordt door de nadere regels die vanuit de AMvB gesteld worden? Moet procedureel gezien samenwerking tussen gemeenten niet nu al veel krachtiger worden gestimuleerd? In de praktijk zijn al goede voorbeelden te vinden dat dit aantoonbaar tot betere dienstverlening heeft geleid. Met andere woorden, moeten de procedurele en inhoudelijke ondergrens toch niet nu al scherper worden aangegeven om te voorkomen dat er later problemen ontstaan? Graag een reactie van de staatssecretaris.

Uit recente berichten blijkt dat de professionalisering van de handhavingpraktijk in de afgelopen jaren sterk is verbeterd. De PvdA-fractie vindt dit verheugend. Naast de nu voorliggende wet is in 2002 ook het Besluit Kwaliteitseisen Handhaving Milieubeheer ingesteld waarin al wel handhavingcriteria zijn afgesproken rond doelen en condities, de organisatie, de uitvoering en de evaluatie van de milieuhandhaving. Een wet of afspraak is echter iets anders dan de werkelijkheid van de uitvoering. Het rapport met de Eindmeting Professionalisering Milieuhandhaving gaat over die praktijk en is recent uitgekomen. Deze eindmeting werd ons overigens pas vorige week toegestuurd. In de ogen van mijn fractie is het niet erg attent en misschien ook wel een beetje ongepast dat de regering terwijl het wetsvoorstel over de handhavingstructuur hier in de Eerste Kamer voorligt ons hiervan niet per direct op de hoogte stelt. Wij stellen het begrip van de staatssecretaris voor ons ongenoegen hierover, verwoord in zijn brief van afgelopen vrijdag, gisteren door ons ontvangen, op prijs, maar hoe serieus wordt de behandeling van deze zaken in deze

Kamer eigenlijk door de regering genomen? Wij horen daar graag de reactie van de staatssecretaris op.

Natuurlijk hebben wij het rapport wel gedownload en na lezing kwam bij ons de vraag op hoe de regering aankijkt tegen de laatste stand van zaken rond de professionalisering van de handhaving. De eindmeting wijst uit dat de milieuhandhaving nog steeds onder de maat is als het gaat om het behalen van de afgesproken criteria. Nog steeds voldoet een substantieel deel van de handhavende organisaties niet. De verschillende overheden hebben nog tot 1 oktober van dit jaar om het op orde te krijgen, waarbij de provincie de verantwoordelijkheid heeft om dat te bewaken. De provincie moet eind dit jaar de balans opmaken en zich daarover verantwoorden. In de begeleidende brief schrijft de staatssecretaris dat de Stuurgroep Professionalisering Milieuhandhaving adviseert om binnenkort de wettelijk beschikbare instrumenten in te zetten door provincies en Rijk om ervoor te zorgen dat eind dit jaar de zaak op orde is. De staatssecretaris zelf wil daarover eerst overleg over plegen met betrokken bestuurders maar, voorzitter, de tijd dringt wel, de datum van 1 oktober is snel nabij. Wij zouden daarom toch graag van de staatssecretaris willen weten wat het "binnenkort inzetten van wettelijke instrumenten" betekent en of dat niet per direct zou moeten gebeuren. Bovendien komt de vraag naar boven wat er moet gebeuren als het allemaal niet lukt, als de gemeenten het niet voor elkaar krijgen.

In een reactie op een ander amendement-Samsom in de Tweede Kamer om de positie van de toezichthouder te versterken bij milieuhandhaving meldde de staatssecretaris dat de afspraken rond de professionalisering voldoende waarborg zouden zijn. Hoe kijkt hij daar met de kennis van nu tegenaan? Wreekt zich hier niet nu al het dilemma waarover ik zojuist sprak bij de sturingsfilosofie, namelijk het conflict tussen het enerzijds leidend willen laten zijn van best practices en anderzijds het van bovenaf moeten ingrijpen? Graag de reactie van de staatssecretaris.

Mijn derde onderwerp betreft de relatie met de bredere discussie over toezicht en handhaving. In antwoord op vragen van de PvdA-fractie over de evaluatie van dit wetsvoorstel antwoordde de staatssecretaris dat hij graag bereid is om met beide Kamers over het evaluatiekader te spreken. Mijn fractie stelt dat op prijs en vraagt hem of hij ons dat evaluatiekader kan doen toekomen, alsmede op welke termijn. Wij zouden daarbij echter wel de relatie willen leggen naar de bredere politiek-bestuurlijke discussie over toezicht. De staatssecretaris gaf in de schriftelijke beantwoording aan dat er formeel geen verband bestaat tussen die bredere discussie en dit wetsvoorstel. Toch meent mijn fractie dat in de gedachtevorming over de relaties tussen de verschillende bestuurslagen en de burger ook toezicht en handhaving een belangrijke rol spelen. De regering werkt aan een nieuwe kaderstellende visie op toezicht en herijkt deze relaties. Naar wij begrijpen levert de commissie-Alders bouwstenen voor die nieuwe visie als het gaat om het interbestuurlijke toezicht. Wij gaan ervan uit dat waar het de organisatie van het toezicht betreft hierbij ook het

rapport-Kohnstamm en de vaak kritische reacties daarop betrokken worden. Aangezien de regering voornemens is dit najaar met de nieuwe toezichtvisie te komen, vraagt mijn fractie de staatssecretaris om de uitkomsten van de discussie daarover ook te betrekken bij de evaluatie van de handhavingpraktijk van het nu voorliggende wetsvoorstel. Graag horen wij hier zijn reactie op.

Tot slot een punt van geheel andere orde. De plenaire behandeling van dit wetsvoorstel biedt ons de gelegenheid om eens met de staatssecretaris van gedachten te wisselen over zijn relatie met ons. Laat ik niet verhehlen dat wij -- en ik meen dat dit gevoelen breder wordt gedeeld in de commissie voor Milieu -- de afgelopen tijd soms teleurgesteld zijn. Zowel het voorliggende wetsvoorstel als de wetsvoorstellen met betrekking tot de luchtkwaliteit, de bodemsanering en de implementatie van het Verdrag van Arhus werden geruime tijd geleden aan de Kamer voorgelegd. De commissie voor Milieu bracht begin dit jaar bij elk van deze wetsvoorstellen voorlopig verslag uit zodat er voldoende tijd was om voor de zomer tot afhandeling te komen.

De afgelopen weken ontvingen wij pas de verschillende memories van antwoord met het verzoek vaart te maken om nog voor de zomer tot afhandeling te kunnen komen. Het Besluit Luchtkwaliteit werd bovendien pas enkele weken geleden voorgehangen met de boodschap binnen een week te reageren, terwijl mijn fractie in deze Kamer reeds in december vorig jaar -- nog voordat dit bij de Tweede Kamer was doorgedrongen -- naar aanleiding van de wijziging van de Wet Luchtverontreiniging indringende vragen stelde over de handhavingproblemen bij de luchtkwaliteitsnormen.

Afgezet tegen het hoge tempo waarmee het Besluit Luchtkwaliteit moest worden behandeld, hadden wij het op prijs gesteld als onze eerdere vragen minder ontwijkend en meer tijdig waren beantwoord, gezien ook het belang van de discussie daarover die toen in volle omvang op gang kwam.

Daarnaast ligt er ook nog een hele lijst met toezeggingen die de staatssecretaris in de afgelopen periode heeft gedaan en waar hij nog geen antwoord op heeft gegeven. Bij het voorliggende wetsvoorstel ontbrak daarnaast, zoals gezegd, de snelle informatie-uitwisseling over de stand van de professionalisering van de handhaving en leek de financiering van de servicepunten handhaving in gevaar te komen door het late moment van behandeling. De CDA-fractie heeft over dit laatste punt nadere vragen gesteld en zij zal hier ongetwijfeld nog op ingaan.

Wij hebben begrip voor de noodzaak om soms snel te handelen, wij werken daar ook graag aan mee, maar zorgvuldigheid is nodig om uitvoeringsproblemen te voorkomen. De mogelijkheid van een constructieve nadere schriftelijke vragenronde en een plenair debat valt in deze Kamer onder de definitie van zorgvuldige wetgeving. Onze vraag aan de staatssecretaris is dus waarom hij op deze wijze op onze vragen reageert.

Uit recent onderzoek blijkt dat veel burgers bondgenoot zijn van de staatssecretaris. Door de aandacht voor de risico's van ongezonde lucht beseffen zij in

toenemende mate het belang van adequate milieuhandhaving. Ook de fractie van de Partij van de Arbeid waant zich bondgenoot van de staatssecretaris. Daarom steunen wij dit wetsvoorstel dat de milieuhandhaving verbetert, maar de vraag is of de staatssecretaris ons ook als zijn bondgenoot ziet. Wij wachten zijn reactie graag af.

*N

De heer **Ketting** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Het belang van handhaving kan moeilijk worden overschat. Handhaving moet geloofwaardig zijn, effectief en efficiënt. Dit geldt zeker voor het milieu; wij leven immers in een dichtbevolkt land met grote belasting voor bodem, lucht en water en waar ruimte moet zijn voor mobiliteit, economische en andere maatschappelijke activiteiten. Het is treurig maar de handhaving, met name op milieugebied, laat allang te wensen over, te beginnen met Lekkerkerk eind jaren zeventig tot de alarmerend gestegen milieucriminaliteit zoals enkele maanden geleden werd gerapporteerd door de KLPD en de Inlichtingen- en Opsporingsdienst van VROM. Het beschermen van het milieu kost immers geld, steeds meer geld, dus misdaad -- waaronder ook ontduiking -- loont in toenemende mate.

Dit wordt nog versterkt door de internationalisering van afvalstromen. Dit leidt tot de eerste vraag van mijn fractie aan de staatssecretaris: hoe past handhaving in internationaal verband binnen de structuur van dit wetsvoorstel? Het kan natuurlijk niet zo zijn dat door een strakkere handhaving in ons land ongewenste milieubelasting naar het buitenland wordt geperst.

Handhaven vraagt altijd een afweging. Het is onmogelijk om een opsporingsambtenaar te plaatsen bij elke lozingspijp, schoorsteen of afvalstort. Hoe nu kan zo verstandig mogelijk het beschikbare en per definitie altijd beperkte handhavinginstrumentarium worden ingezet? De staatssecretaris heeft ervoor gekozen de handhaving zo dicht mogelijk bij de te handhaven partij in te zetten. Mijn fractie kan met dit beleidsuitgangspunt instemmen.

Maar nu de realiteit. Zijn de lagere bestuursorganen, de provincies, gemeenten en waterschappen daartoe ook werkelijk in staat? Mijn fractie is daar niet gerust op. Het blazen van deze partijen, die primair voor de handhaving verantwoordelijk zijn, is bepaald niet lieleblank. De staatssecretaris erkent dit ook in zijn brief van 20 januari jongstleden aan de Tweede Kamer. De rapportage van de VROM-inspectie over de wijze waarop een 27-tal onderzochte gemeenten omgaat met de eigen interne handhaving is onthutsend: slechts zes gemeenten hadden hun zaakjes op orde. Dit beeld wordt nog versterkt door de resultaten van het onderzoek van mevrouw Suzanne Verberk, die enkele maanden geleden verschenen. Zij constateert dat het aantal overtredingen door overheden die bij het Openbaar Ministerie wordt aangebracht maar blijft stijgen. 60% van deze

overtredingen betreft milieuzaken. Er is een duidelijke dubbele moraal aangetroffen bij de provincies bij het "behandelen" van de overtredingen door de provincie zelf of bij die van burgers en bedrijven: overtredingen in eigen huis bij de provincie worden afgedaan met een goed gesprek en bij burgers en bedrijven worden harde sancties toegepast. Dit kan natuurlijk niet worden geaccepteerd. Mijn fractie wil dan ook van de staatssecretaris weten hoe deze denkt de provincies tot een beter normbesef te kunnen brengen. Ook de Algemene Rekenkamer is in haar rapport Handhaven en gedogen niet mals in haar oordeel. Zij constateert niet geringe tekorten in de handhaving.

Deze droeve reeks kent maar geen eind. Ook in de recente rapportage van de stuurgroep Handhaven op niveau wordt een weinig rooskleurig beeld geschetst. De betreffende commissie onder voorzitterschap van de heer Welschen -- toch niet de eerste de beste -- constateert onverbloemd: "Een overheid die naleving wil bevorderen zal zich om te beginnen zelf aan de regels moeten houden". Met name normen op terrein van natuur en milieu worden geregeld aan de laars gelapt.

Er is dus sprake van achterstallig onderhoud en een inhaalslag is broodnodig. In het VROM-jargon heet dat dan "professionaliseren". Mijn fractie zou dit willen noemen: fatsoen en je huiswerk maken. De staatssecretaris ziet dit ook wel in en spreekt bij herhaling over de noodzakelijk te maken "professionaliseringsslag". Welnu, hoe staat het daarmee, is het veld werkelijk klaar voor zijn taakvervulling als dit huis vandaag of morgen met deze wet zou instemmen? Allerm minst! De eindmeting "professionalisering milieuhandhaving" die zojuist is verschenen, spreekt duidelijke taal. Om Churchill te citeren -- dit staat niet in het rapport, maar ik citeer hem: "We staan nog niet aan het begin van het einde, evenmin aan het einde van het begin, maar aan het begin van het begin". Met de handhavende bestuursorganen was afgesproken dat zij op 1 januari jongstleden alle zouden voldoen aan de gestelde kwaliteitscriteria. De nulmeting is evenwel onthutsend: 70% van de gemeenten, 40% van de provincies en 60% van de waterschappen voldoen niet aan alle minimumeisen! De staatssecretaris citeert in zijn aanbiedingsbrief dit rapport, waarin de stuurgroep eufemistisch concludeert dat bij de professionalisering van de handhaving een grote sprong voorwaarts is gemaakt. Volgens mijn fractie zegt dit meer over de droeve situatie van de start in 2003 dan over de kwaliteit van het resultaat eind vorig jaar.

Het vervult mijn fractie met grote zorg dat een substantieel deel van de handhavende organisatie nog niet aan de minimumkwaliteitseisen voldoet. Wat is namelijk het geval? Als handhaving niet van meet af aan adequaat, lik op stuk, wordt toegepast dan is het later weer het bekende dweilen met de kraan open. Dan immers staan gegroeide praktijken, zogenaamde werkafspraken, normvervaging en gedogen handhaving in de weg. Waar leidt dit toe? De staatssecretaris dient deze bestuurlijke handhavers aan de korte teugel te houden. Allereerst moet de professionalisering nauwlettend worden gevolgd. Het gaat hier niet alleen om de noodzakelijke bestuurlijke structuur, maar vooral ook om de wijze waarop de

feitelijke handhaving wordt uitgevoerd. Hoe denkt de staatssecretaris dit te doen?

Vervolgens moet er niet worden doorgemodderd. Natuurlijk is er begrip van mijn fractie voor het feit dat de gemeenten de afgelopen decennia door de opeenvolgende bezuinigingsrondes bestuurlijk zijn vermagerd. Maar als mede op basis hiervan wordt geconstateerd dat gemeenten te klein of te zwak zijn om deze handhavingstaak te vervullen, dan dienen zij op een doelmatige wijze elkaar te ondersteunen en wel zonder dralen. Er ligt dus een zware taak voor de provincies: zowel het scheppen van orde in eigen huis als de gemeenten in staat stellen hun taken te verrichten. Naar de mening van mijn fractie is het geboden dit professionaliseringstraject ultimo dit jaar te hebben afgerond in die zin dat alle provincies, gemeenten en waterschappen aan de gestelde kwaliteitseisen voldoen. Is de staatssecretaris het met mijn fractie eens dat bij gebreke daarvan de provincies onverwijld met aanwijzingen moeten komen in de richting van achterstallige gemeenten en in het verlengde daarvan dat VROM even onverwijld aanwijzingen moet uitvaardigen in de richting van provincies die daartoe aanleiding geven?

Mijn fractie is zich bewust van de spanning die bestaat tussen decentrale handhaving en landelijke verantwoordelijkheid, zo ook tussen gewenste samenwerking tussen gemeenten die wel zo nodig moet kunnen worden opgelegd. Maar dat mag het doorbijten van de provincies ofwel de staatssecretaris niet in de weg staan. De belangen zijn te groot.

Een krachtige rol is weggelegd voor de VROM-inspectie. Mijn fractie heeft een goede indruk van het functioneren van deze dienst en het lijkt erop dat zij adequaat is uitgerust. Maar er ligt gevaar op de loer en wel in de vorm van bezuinigingen, nu of in de toekomst. Kan de staatssecretaris toezeggen dat er, zeker tot de resultaten van de evaluatie in 2007 bekend zijn, geen sprake kan zijn van bezuinigingen bij deze dienst? Of dat er anderszins wordt geknabbeld aan de handhavingscapaciteit?

Voorzitter. Nu toch de evaluatie ter sprake komt, heeft mijn fractie gemist welke ijkpunten de staatssecretaris hierbij wil hanteren. Kan hij daarover nadere informatie verschaffen en vooral of er ook naar feitelijke handhaving wordt gekeken. Met andere woorden of ook in voldoende mate de kwantitatieve aspecten in beeld worden gebracht. Mijn fractie is daar niet gerust op gezien de overwegend kwalitatieve aard van de kwaliteitseisen die zijn opgenomen in het Besluit kwaliteitseisen handhaving milieubeheer.

Handhaving vindt zijn fundament in normen, waarden, een voorbeeldfunctie. In de systematiek van het onderhavige wetsvoorstel is de staatssecretaris daarvoor bepalend. Dienaangaande moet mijn fractie iets van het hart. Zij hecht ten eerste aan het in stand houden van bestuurlijke en staatsrechtelijke omgangsvormen. Tot haar teleurstelling voelt zij zich daarin door de staatssecretaris niet altijd echt gesteund. Te vaak moet zij constateren dat geëigende termijnen worden veronachtzaamd; dat dit Huis tot spoed wordt gemaand bij de behandeling van wetsvoorstellen terwijl het departement van de staatssecretaris zo'n maand of vijf de tijd neemt om een

Memorie van Toelichting van iets meer dan zes pagina's te produceren en de staatssecretaris niet de moeite neemt om door de commissie Milieu gevraagde informatie direct te verschaffen, maar koeltjes verwijst naar een document dat aan de Tweede Kamer is toegezonden. Hij toont wel begrip voor de onvrede in dit huis, maar een verontschuldiging was misschien passender geweest.

*N

Mevrouw **Nap-Borger** (CDA): Voorzitter. Het schijnt mijn lot te moeten zijn om in deze Kamer vooral in de nachtelijke uren te spreken. Het doet mij desondanks bijzonder deugd dat ik hier vandaag mag staan om namens de CDA-fractie te spreken over de wijziging van hoofdstuk 18 van de Wet milieubeheer. De reden dat wij deelnemen aan dit plenaire debat is niet zozeer gelegen in het feit dat de CDA-fractie zich niet zou kunnen vinden in dit voorstel, integendeel, maar veel meer omdat hier niet spreken en dan citeer ik staatssecretaris Wijn bij de behandeling van de wet AWIR in deze Kamer, "geen recht zou doen aan het belang van dit wetsvoorstel." Bovendien zouden we alle organisaties te kort doen die nauw betrokken zijn bij en zich serieus hebben ingezet voor de invoering van het stelsel van kwaliteitseisen dat in deze wet en het bijbehorende Besluit kwaliteitseisen handhaving milieubeheer is voorgesteld. Met belangstelling hebben de leden van mijn fractie de ontwikkelingen inzake het voorliggende wetsvoorstel gevolgd. Al in het tweede Nationale Milieubeleidsplan werd geconstateerd dat verbetering van de handhaving van de milieuregelgeving noodzakelijk was. Sinds de jaren negentig vindt er bestuurlijk overleg plaats tussen alle handhavinginstanties ter versterking van de uitvoering en handhaving op milieugebied.

De versnippering als gevolg van de bestaande bevoegdheidsverdeling heeft een goede samenwerking lange tijd in de weg gestaan. De uitkomsten van de onderzoeken na de afschuwelijke rampen in Enschede en Volendam maakten nogmaals ondubbelzinnig duidelijk dat de kwaliteit van de handhaving van de milieuregelgeving bij alle verantwoordelijke overheidsniveaus nog te wensen overliet en dat goede samenwerking tussen alle bij de milieuwethandhaving betrokken instanties essentieel is voor een efficiënte en effectieve handhaving. Als vertegenwoordiger van het IPO in de Landelijke Coördinatie Commissie Milieu stond ik in 2002 aan de wieg van het project Professionalisering van de milieuhandhaving. In een bestuursovereenkomst werd door VROM, het IPO, de VNG en de Unie van Waterschappen de gezamenlijke basis gelegd voor de verdere aanpak van de problemen bij de bestuursrechtelijke handhaving. Alle handhavinginstanties, gemeenten, provincies, waterschappen en de betrokken ministeries hebben zich toen verbonden om per 1 januari 2005 te voldoen aan een gezamenlijk ontwikkelde set van minimumkwaliteitscriteria voor de handhaving. De regie

voor de handhaving is neergelegd bij de provincies. Zij kregen de opdracht om het initiatief te nemen tot het sluiten van regionale bestuursovereenkomsten met als doel versterking van de tot dan toe bestaande samenwerking. Inzet was tevens de bestaande vrijblijvendheid ervan te doen afnemen.

De nulmeting die begin 2003 werd uitgevoerd, leidde tot het beeld dat geen enkele handhavingsorganisatie aan alle elementen van de minimumkwaliteitscriteria voldeed. De opdracht die uit deze conclusie getrokken kon worden, was voor de betrokken instanties niet gering. Ik kan uit eigen ervaring melden dat het niet eenvoudig was binnen de organisaties de handen op elkaar en de mouwen opgestroopt te krijgen, laat staan om de benodigde financiële middelen binnen de begrotingen los te peuteren. Door die middelen los te peuteren moest worden voldaan aan de criteria die betrekking hadden op uitvoering, de organisatie, de doelen en condities.

Ik gaf al eerder aan dat samenwerking tussen de voor de handhaving verantwoordelijke instanties een noodzakelijk gegeven is. Niet alleen om de samenleving veiliger en duurzamer te maken, maar ook om de toezichtslast terug te dringen. De CDA-fractie onderstreept het in het programma Andere Overheid verwoorde standpunt dat "controle niet altijd het meest logische middel is om meer naleving te realiseren. Betere voorlichting, advies en praktische hulp kunnen geschikter zijn om samen resultaten te boeken." In dat kader plaatsen wij de aandacht die onze fractie heeft gevraagd voor een goede financiële ondersteuning van de servicepunten handhaving door het Rijk. De staatssecretaris heeft zelf bij meerdere gelegenheden, zowel mondeling als op papier, het belang van continuering van de ondersteuning van de handhavende instanties benadrukt. Naast het mobiliseren en entameren van de betrokken organisaties spelen de steunpunten eveneens een rol bij het afstemmen van de prioriteiten en de programmering met politie, het OM en de rijksinspecties. Ook in de vertaling van landelijke handhavingsprojecten naar de uitvoeringspraktijk op decentraal niveau kunnen de steunpunten een niet te onderschatten rol vervullen. De huidige stand van zaken vraagt van alle instanties een krachtige inzet om de doelstelling op korte termijn te halen. In de fase die hierop volgt dienen de criteria verder uitgediept en uitgebreid te worden. Dat alles wetende, achten de leden van mijn fractie de voortzetting van de ondersteuning door de steunpunten in ieder geval tot en met de evaluatie van de wet in 2007 onontbeerlijk. De CDA-fractie verzoekt de staatssecretaris dringend nogmaals te kijken naar de verdeling en de hoogte van de door het Rijk toegezegde middelen. Het psychologische effect dat zal uitgaan als alle bij de handhaving betrokken departementen een substantiële bijdrage leveren voor de partners op regionaal en lokaal niveau, is naar verwachting niet te verwaarlozen. Wij zijn benieuwd naar het antwoord van de staatssecretaris.

Er lopen momenteel nog verschillende onderzoeken die een rechtstreekse of indirecte relatie hebben met het voorliggende wetsvoorstel. Het kabinet zet

in op een herordening van de verantwoordelijkheidsverdeling tussen enerzijds rijksoverheid en de decentrale overheden en anderzijds overheid en samenleving. De CDA-fractie ondersteunt dat van harte in het kader van deregulering en decentralisatie van taken en verantwoordelijkheden. De consequenties voor de rol en organisatie van het Rijkstoezicht die voortkomen uit deze herverdeling zullen worden uitgewerkt in de nieuwe kaderstellende visie op toezicht. Wij wachten met belangstelling deze visie en de uitkomsten van het onderzoek naar de inrichting van het interbestuurlijke toezicht af.

In opdracht van de stuurgroep Handhaven op niveau is onderzoek gedaan naar de mate waarin de Nederlandse overheden zelf regels overtreden. De uitkomst ervan is zorgelijk. In alle beleidssectoren blijken de overheden hun verantwoordelijkheid op het terrein van de handhaving slechts ten dele waar te maken. De conclusie dat de handhaving ten opzichte van de eigen organisatie minder strikt wordt nageleefd dan de handhaving van derden is verontrustend en, vanuit het oogpunt dat de overheid als eerste zelf het goede voorbeeld moet geven, naar de mening van mijn fractie, onacceptabel. Graag vernemen de leden van de CDA-fractie van de staatssecretaris of hij enig inzicht heeft in de oorzaken van het tekort aan handhaving bij de overheden en welke consequenties hij hieraan voor het Rijk, als eerste- en tweedelijns toezichthouder, verbindt.

De resultaten van de eindmeting van het project Professionalisering milieuhandhaving hebben de Kamer kortgeleden bereikt. Samenvattend is de conclusie van de eindmeting, dat er sinds de start van het professionaliseringstraject in 2002 en de nulmeting in 2003 veel ten goede is veranderd. De handhavingorganisaties hebben hun verantwoordelijkheid onder regie van de provincies serieus opgepakt met als resultaat dat, terwijl in 2003 nog geen enkele organisatie aan meer dan 90% van de minimumeisen voldeed, anno 2005 ruim 30% er voor 100% aan voldoet. Uit de eindmeting klinkt lof door voor de grote meerderheid van de organisaties die veelal, ik citeer: met enorme inzet van ambtenaren en bestuurders in deze periode een voortreffelijke prestatie heeft geleverd.

Ik had de bijdrage van mijn fractie hier graag mee geëindigd, ware het niet dat de volgende pagina opent met de harde woorden: einddoel niet gehaald! Het streven was immers dat alle handhavingorganisaties in ons land op 1 januari 2005 voor 100% zouden voldoen aan alle minimumkwaliteitseisen. Dit is helaas maar voor ongeveer 33% het geval. Mijn fractie verneemt graag van de staatssecretaris of bij de eindweging onderscheid is gemaakt tussen de "zwaarte" van de eisen. Zijn er meer of minder belangrijke bij? Zo ja, wordt hier rekening mee gehouden in het vervolgetraject naar het realiseren van het einddoel?

Het valt op dat voornamelijk gemeenten nog niet voldoen aan de eisen. Het bevreedt de leden van mijn fractie dat in een twintigtal gemeenten de zelfevaluatie niet bestuurlijk is vastgesteld. Moet mijn fractie hieruit concluderen dat er in deze gemeenten weinig bestuurlijk draagvlak is voor het professionaliseringsproject?

Ook de conclusie dat met name de gemeenten vooral ad hoc met de minimumelementen aan de slag zijn gegaan en dat het kwaliteitsdenken nog onvoldoende is ontwikkeld, baart mijn fractie zorgen. Bij het ontwikkelen van beleid moet de kwaliteit de hoogste prioriteit hebben. Dat moet beslag krijgen in de uitvoeringspraktijk, zodat in zijn totaliteit van een echte kwaliteitsverbetering sprake is. Wij moeten overgaan van denken naar doen. In dat verband wijst mijn fractie naar het debat over de kloof tussen beleid en uitvoering, dat in dit huis plaatsvond, en naar de daarbij kamerbreed aangenomen moties die precies gaan over genoemde wenselijkheden.

Er rust op de schouders van de provincies een zware taak om voor 1 oktober van dit jaar de ambitie, waarmee het proces is ingezet, waar te maken. Het instrumentarium dat in de voorliggende wet is opgenomen om als ultimum remedium toegepast te worden in gevallen waarin de organisaties niet zouden voldoen aan de wettelijke eisen, kunnen de provincies en de betrokken ministers vanaf 1 oktober inzetten. Mijn fractie gaat ervan uit dat, gezien de consequenties van de toepassing van de aanwijzingsbevoegdheid, de hiervoor bevoegde instanties nauw zullen samenwerken en elkaar, waar mogelijk, zullen ondersteunen.

De voorliggende wet en het bijbehorende Besluit kwaliteitseisen handhaving milieubeheer bieden naar de mening van de CDA-fractie voldoende elementen om de noodzakelijke verbeterslag te kunnen realiseren. Het ultieme doel voor de CDA-fractie is niet het bereiken van de minimumkwaliteit, maar een kwaliteit die erbovenuit stijgt. Bovendien kan met de ervaring, in dit proces opgedaan, ook voortvarend gewerkt worden aan een verbreding van het werkterrein door tevens de verbetering van de handhaving op de terreinen natuurbeheer, ruimtelijke ordening en de bouw- en brandveiligheid op te pakken. Voldoende werk aan de winkel en een loffelijk streven, dunkt mijn fractie!

De beraadslaging wordt geschorst.

Sluiting 23.35 uur.

!Besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 27 september 2005:

Vereenvoudiging van het stelsel van overheidsbemoeienis met het aanbod van zorginstellingen (Wet toelating zorginstellingen) (27659);

b. het voorbereidend onderzoek door de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid te doen plaatsvinden op 6 september 2005 (i.p.v. 5 juli 2005):

Voorstel van wet van de leden Vendrik en Verburg tot wijziging van de Wet op de ondernemingsraden in verband met het verschaffen van informatie over de hoogte van inkomens van topkader, bestuurders en toezichthouders van ondernemingen aan de ondernemingsraad (Wet Harrewijn) (28163).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter terzake gedane voorstellen:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:

Wijziging van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren in verband met de intrekking van het kortingensysteem van artikel 86, tweede lid (29354);

Wijziging van de wet van 27 juni 2002 (Stb. 374) in verband met de invoering van een evaluatieverplichting van het vijfbanenstelsel van de luchthaven Schiphol (29395);

Wet toezicht accountantsorganisaties (29658);

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met de buitengerechtelijke afdoening van strafbare feiten (Wet OM-afdoening) (29849);

Wijziging van de Postwet (wijziging van de grenzen van het voorbehouden postvervoer) (29913);

Wijziging van de Warenwet met het oog op de implementatie van richtlijn nr. 2001/95/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Gemeenschappen van 3 december 2001 inzake algemene productveiligheid (PbEG L 11) (29982);

Wijziging van de Wet bodembescherming (overgang taken Service Centrum Grond) (30024);

Herstel van wetstechnische gebreken en leemten alsmede aanbrenging van enkele inhoudelijke wijzigingen in de Telecommunicatiewet, de Elektriciteitswet 1998, de Gaswet, de Mijnbouwwet en enkele andere daarmee verband houdende wetten, de Wet voorraadvorming aardolieproducten 2001, de Wet op de kamers van koophandel en fabrieken 1997, de Raamwet EEG-voorschriften aanbestedingen en diverse andere wetten (Veegwet EZ 2005) (30027);

Bevordering van het naar arbeidsvermogen verrichten van werk of van werkhervatting van verzekerden die gedeeltelijk arbeidsgeschikt zijn en tot het treffen van een regeling van inkomen voor deze personen alsmede voor verzekerden die volledig en duurzaam

arbeidsongeschikt zijn (Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen) (30034);

Regels over de verplichting om bij de overheidsorganen, bij de uit de openbare kas bekostigde onderwijsinstellingen, alsmede bij de examens waarvoor wettelijke voorschriften zijn vastgesteld, de schrijfwijze van de Nederlandse taal te volgen, waartoe de Nederlandse Taalunie beslist (Spellingwet) (30035);

Wijziging van de Wet milieubeheer (verdere aanpassing aan Europese richtlijnen inzake milieueffectrapportage) (30046);

Overgangsrecht inzake de beëindiging van het recht op toeslag op grond van de Toeslagenwet binnen de Europese Unie, de Europese Economische Ruimte en Zwitserland (30063);

Wijziging van de Pensioen- en spaarfondsenwet en enige andere wetten in verband met de implementatie van richtlijn nr. 2003/41/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 3 juni 2003 betreffende de werkzaamheden van en het toezicht op instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening (PbEG L 235/10) (30104);

Jaarverslag en slotwet Huis der Koningin 2004 (30100 I);

Jaarverslag en slotwet Hoge Colleges van Staat en Kabinetten 2004 (30100 II);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Algemene Zaken 2004 (30100 III);

Jaarverslag en slotwet Koninkrijksrelaties 2004 (30100 IV);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Buitenlandse Zaken 2004 (30100 V);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Justitie 2004 (30100 VI);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 2004 (30100 VII);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap 2004 (30100 VIII);

Jaarverslag en slotwet Nationale Schuld 2004 (30100 IXA);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Financiën 2004 (30100 IXB);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Defensie 2004 (30100 X);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer 2004 (30100 XI);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Verkeer en Waterstaat 2004 (30100 XII);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Economische Zaken 2004 (30100 XIII);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit 2004 (30100 XIV);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid 2004 (30100 XV);

Jaarverslag en slotwet ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2004 (30100 XVI);

Jaarverslag en slotwet Infrastructuurfonds 2004 (30100 A);

Jaarverslag en slotwet Gemeentefonds 2004 (30100 B);

Jaarverslag en slotwet Provinciefonds 2004 (30100 C);

Jaarverslag en slotwet Economische Structuurversterking 2004 (30100 D);

Jaarverslag en slotwet Spaarfonds AOW 2004 (30100 E);

Jaarverslag en slotwet Diergezondheidsfonds 2004 (30100 F);

Jaarverslag en slotwet BTW-compensatiefonds 2004 (30100 G);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Huis der Koningin (I) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 I);

Wijziging van de begrotingsstaat van de Staten-Generaal (IIA) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 IIA);

Wijziging van de begrotingsstaat van de Raad van State, de Algemene Rekenkamer, de Nationale ombudsman, de Kanselarij der Nederlandse Orden, het kabinet van de Gouverneur van de Nederlandse Antillen en het kabinet van de Gouverneur van Aruba (IIB) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 IIB);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet der Koningin en de Commissie van toezicht betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (III) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 III);

Wijziging van de begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties (IV) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 IV);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 V);

Wijziging van de begrotingsstaten van het ministerie van Justitie (VI) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 VI);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 VII);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 VIII);

Wijziging van de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 IXA);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 IXB);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 X);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en

Milieubeheer (XI) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 XI);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 XII);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 XIII);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 XIV);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 XV);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 XVI);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 A);

Wijziging van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 B);

Wijziging van de begrotingsstaat van het provinciefonds voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 C);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 D);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Spaarfonds AOW voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 E);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds voor het jaar 2005 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (30105 F);

Regels omtrent de invoering en financiering van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen alsmede met betrekking tot de intrekking van de Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet Invoering en financiering Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen) (30118);

Wijziging van de Werkloosheidswet ter uitvoering van richtlijn nr. 2002/74/EG (30133).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld van de desbetreffende commissies;

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van het verslag van de Europese Raad Brussel 16-17 juni 2005 (griffioenr. 132663);

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, ten geleide van de regeringsreactie op AIV-advies inzake het SGVN-rapport "In larger freedom" (griffiennr. 133453);

een, van de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van zeven fiches die werden opgesteld door de Werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen inzake o.a. Servië en Montenegro (griffiennr. 132678.16);

een, van de minister van Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, ten geleide van het verslag van de JBZ-Raad van 2 en 3 juni 2005 (griffiennr. 132638.18);

een, van de minister van Justitie, ten geleide van het ontwerpbesluit houdende wijziging van het Besluit alcoholonderzoeken in verband met de toepassing van dit besluit op onderzoeken bij beginnende bestuurders van motorrijtuigen en jonge beginnende bestuurders van bromfietsen (griffiennr. 133454);

een, van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, ten geleide van het verslag en Marokkaans perscommuniqué bezoek minister Verdonk aan Marokko d.d. 13-15 juni 2005 (griffiennr. 133431);

een, van de minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties, inzake tweede evaluatie Algemene wet gelijke behandeling (griffiennr. 133456);

een, van de minister van Financiën, ten geleide van het verslag van de Ecofin Raad van 7 juni 2005 te Luxemburg (griffiennr. 132605.12);

een, van alsvoren, ten geleide van de geannoteerde agenda voor de Ecofin Raad van 12 juli 2005 (griffiennr. 132605.13);

een, van de staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, ten geleide van het ontwerpbesluit luchtkwaliteit 2005 (griffiennr. 133201.3);

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van het Fonds Luchtverontreiniging jaar 2004 (griffiennr. 133451);

een, van alsvoren, ten geleide van het Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen (decentralisatie BSB-operatie) (griffiennr. 133449);

een, van de minister van Verkeer en Waterstaat, inzake Bestuurlijk overleg en Projectbesluit Wilhelminakanaal Tilburg (griffiennr. 133436);

een, van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, inzake aanwijzing artikel 25d Bestrijdingsmiddelenwet 1962 (griffiennr. 133429);

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van het IWI-rapport "Ontwikkeling van het handhavingsbeleid binnen UWV" (griffiennr. 133439);

een, van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van het onderzoeksrapport Regioplan over de Wet werk en bijstand (griffiennr. 132904.1);

een, van alsvoren, inzake Kernkaart Werk & Bijstand (griffiennr. 132904.2).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op het Centraal Informatiepunt ter inzage voor de leden;

3. de volgende missives:

een, van de directeur van het Ruimtelijk Planbureau, ten geleide van het rapport "Kennisassen en kenniscorridors. Over de structurerende werking van infrastructuur in de kenniseconomie" (griffiennr. 133427);

een, van de ambassadeur van Cyprus, ten geleide van de interim-resolutie betreffende de veroordeling van het Europese Hof van Mensenrechten van 10 mei 2001 in het vierde interstatelijke beroep van Cyprus tegen Turkije (griffiennr. 132707.3);

een, van de directeur-generaal van het ministerie van Buitenlandse Zaken, inzake bezoek Japanse parlementaire delegatie aan Den Haag van 5-9 september 2005 (griffiennr. 133455).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op het Centraal Informatiepunt ter inzage voor de leden;

4. de volgende geschriften:

een, van P.J.J. Janssen, inzake nieuwe homobeweging in Nederland (griffiennr. 133448). Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Algemene Zaken en Huis der Koningin;

een, van K. Hermans te Driebergen, inzake herindeling MALDD-gemeenten (30083) (griffiennr. 133118.5);

een, van burgemeester en wethouders van Voorhout, inzake wetsvoorstel 30033 (fusie Warmond) (griffiennr. 133085.1);

een, van Zuinig op Rosmalen, ten geleide van de Rapportage: Tevredenheidsonderzoek inwoners en verenigingen Rosmalen (griffiennr. 133430);

een, van de voorzitter CDA afdeling Leersum, inzake wetsvoorstel 30083 (herindeling Heuvelrug) (griffiennr. 133118.4);

een, van W.A. Smits-Klaassen, inzake wet inzake paspoorten voor kinderen (26977) (griffiennr. 133433). Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat;

een, van G. Eilbracht, inzake stop pesten (griffiennr. 133443).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Onderwijs;

een, van M.H.R. Silverentand-Hazen te Hulsberg, inzake wetsvoorstel 29257 (Wijziging van de Wet privatisering ABP in verband met de nadere normering van de indexatie van op 31 december 1995 ingegane pensioenen en reeds bestaande uitzichten op pensioen) (griffiennr. 133434).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De Voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.